

HET LAND VAN NEVELE

DRIEMAANDELIJK TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING

**MAART
2019**

**JAARGANG
L**

**AFLEVERING
1**

AFGIFTEKANTOOR 9850 NEVELE
P005093

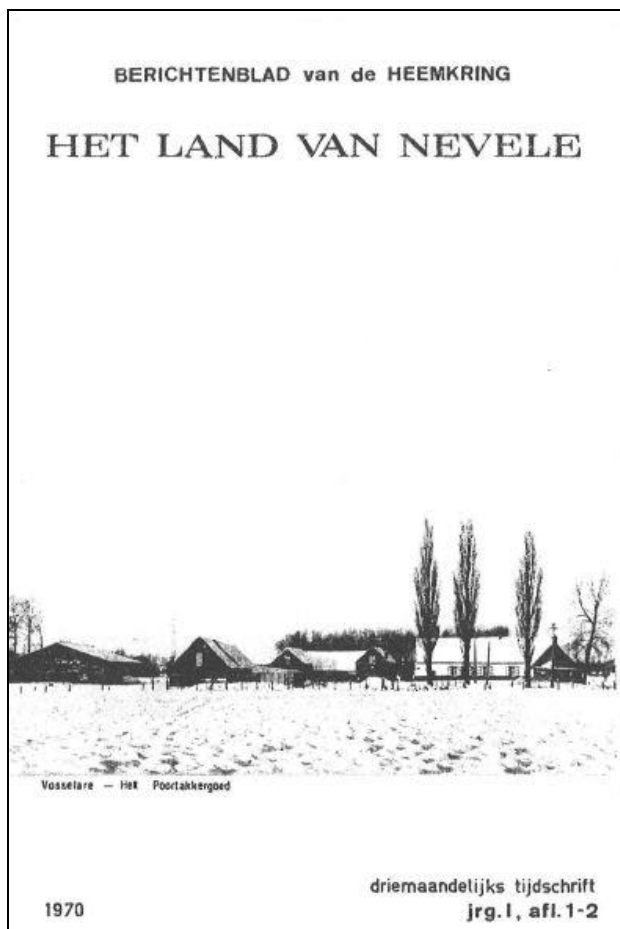
Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

A. Bollaert	
Onze 50ste jaargang	3
A. Dhondt	
De dodenkaart na het eindoffensief 1918	6
P.A. Van Nevel	
De Eerste Wereldoorlog in de Gazette van Moline (november 1918-januari 1919)	81
A. Bollaert	
Jacques de Lalaing in Het Land van Nevele	100
A.B.	
Activiteitenverslag Het Land van Nevele 2018	116

ONZE 50STE JAARGANG

In april 1970 rolde het eerste tijdschrift van Het Land van Nevele van de pers en telde de pas opgerichte vereniging 50 leden. Rollen is hier wel een beetje overdreven alhoewel een stencilmachine toch ook een draaiende beweging maakte. Uit de overlevering weten we dat de losse bladen van deze eerste tijdschriften van Het Land van Nevele al lopende rond een of meerdere tafels werden verzameld in de lokalen van de Gentse Universiteit.

De eerste zinnen in het eerste tijdschrift waren: "De redactie van het Berichtenblad van de heemkring "Het Land Van Nevele" stelt dit eerste nummer met genoegen aan zijn lezers voor.

Op de eerste plaats hopen wij dat ons blad een uitstekend kontaktmiddel wordt tussen alle leden van de vereniging. Onze heemkring is immers een vrij heterogeen gezelschap, de meeste leden hebben met elkaar enkel de liefde en de belangstelling voor Het Land van Nevele gemeen."

Heemkring "Het Land van Nevele",

Voorzitter:	J. Luyssaert	Poeldendries 6A Landegem
Ondervoorzitter:	L. Verpoest	Dorpstraat 3 Vosselare
Sekretaris:	G. Schaeck	Vosselarestaat 16 Landegem
Archivaris:	J. Vandevelde	Stationstraat 107 Landegem
Redaktiesekretaris:	J. Taeldeman	Poeldendries 11 Landegem

P.R. 627981 Land van Nevele
Vosselarestaat 16
9840 Landegem

Losse nummers kunnen bekomen worden bij de
archivaris tegen 30 fr. per aflevering_____

Verantwoordelijke uitgever J. Taeldeman
Poeldendries 11
9840 Landegem

49 jaar later is het berichtenblad een tijdschrift geworden met een totaal ander uitzicht. Het formaat is nog steeds hetzelfde en de verhoopte doelstelling van uitstekend contactmiddel tussen de leden is in de loop der jaren nog versterkt.

Het bestuur van vandaag presenteert dan ook met dezelfde fierheid als bijna een halve eeuw geleden het eerste exemplaar van de 50ste jaargang van ons tijdschrift.

Van de bestuursploeg van toen is er vandaag nog altijd één bestuurslid bij, onze erevoorzitter Jan Luyssaert. Hij schreef toen ook het eerste artikel in het berichtenblad en hoe kan het ook anders, het was een bijdrage over de studie van plaatsnamen.

Beste lezer, in dit tijdschrift ziet u dat we nog lang niet zijn uitgepraat over ons verleden en dat er nog steeds veel goesting is om nog lang verder te doen. Veel leesgenot!

André Bollaert
Voorzitter

DE DODENKAART NA HET EINDOFFENSIEF 1918

In 2007 begon onze erevoorzitter Jan Luyssaert met de medewerking van André Bollaert, André Stevens en Patrick Tuytschaever gegevens te verzamelen over de soldaten die in Landegem om en rond het Schipdonkkanaal sneuvelden tijdens het slotoffensief van de Eerste Wereldoorlog. Het resultaat van deze opzoekingen verscheen in het tijdschrift van onze heemkring¹.

Achteraf bleek dat de gepubliceerde lijst onvolledig en soms ook onnauwkeurig was en de opzoekingen werden verder gezet en ook Hugo Schaeck en ikzelf droegen ons steentje bij.

Begin vorig jaar werd mij door het bestuur gevraagd om het resultaat van onze opzoekingen te verifiëren, aan te vullen, waar nodig te verbeteren en waar mogelijk de plaatsen waar de soldaten sneuvelden te lokaliseren.

Deze nieuwe aangepaste lijst bevat de namen van soldaten van wie we met zekerheid, met bewijslast, weten dat ze gewond of gesneuveld zijn in de periode 19 oktober - 7 november 1918 en dit binnen het grondgebied van het huidige Nevele (situatie 2018). Daarnaast zijn er nog eens 17 gesneuvelden over wie we informatie verkregen en die ook gestorven zijn aan het front van het Schipdonkkanaal buiten Nevele.

De informatie uit die lijst van namen roept soms vragen op maar biedt ook veel informatie.

Slechts bij 24 gesneuvelden wordt een doodsoorzaak vermeld. Naast kogels van mitrailleurs en verschillende breuken door inslagen van springgranaten wordt bij 18 gekwetsten vermeld: geraakt door obusscherven (schrapnel). Drie van hen stierven in het veldhospitaal te Aalter ten gevolge van deze verwondingen maar de overige 15 werden ter plaatse in een veldgraf begraven.

Schrapnel- en granaatsplinters zorgden dus voor de meeste fatale verwondingen.

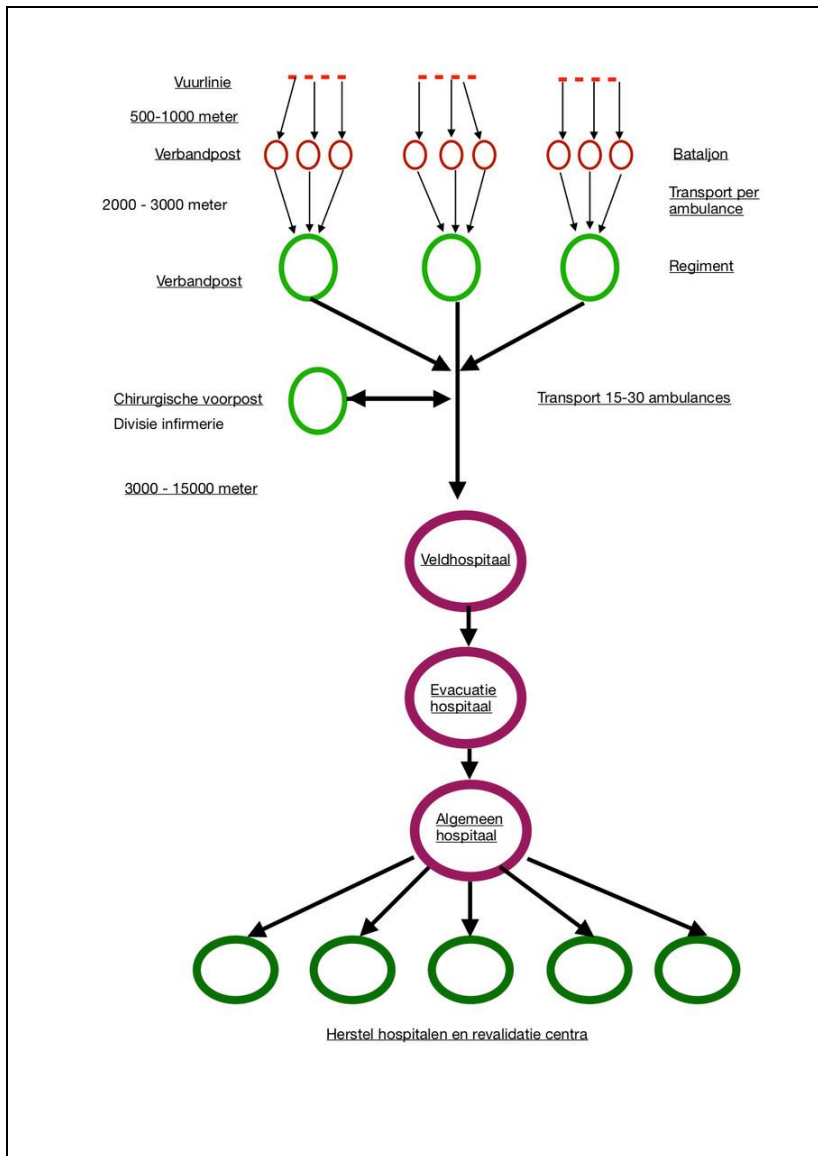
Opvallend is dat het vooral de infanterie was die zeer te lijden had, niet minder dan tien infanterieregimenten hadden in de tien dagen durende strijd slachtoffers te betreuren. Het aantal gesneuvelde genisten of artilleristen is in verhouding duidelijk veel lager alhoewel ze ook binnen het

¹ Luyssaert J. m.m.v. Bollaert A., Stevens A. en Tuytschaever P., Nevelse gemeenten onder vuur en Duitse bezetting. Kleine mensen in de Groote Oorlog (1914-1918). Deel II, in *Het Land van Nevele*, jg. XXXIX (2008), afl. 4b.

bereik van het Duitse geschut actief waren. Bij de artillerie maken slechts vier batterijen aanspraak op verliezen in de buurt van de frontlijn, het 1ste, 46ste, 65ste, 66ste en 68ste behorende tot drie verschillende regimenten. Naast het 9de Genie Bataljon werd vooral het 10de Genie Bataljon getroffen, hoofdzakelijk tijdens de fatale aanval op Landegem van 31 oktober. In totaal zijn er 28 gekwetsten die in het veldhospitaal te Bellem (Aalter) (Kranepoel) zijn overleden. Daarnaast nog eens negen die in andere hospitalen stierven ten gevolge van de opgelopen verwondingen. De overige gewonden stierven ter plaatse of tijdens het transport of in de verbandpost nog voor een chirurgische post werd bereikt. Indien de gekwetste tijdig in het hospitaal geraakte, stegen zijn kansen wel aanzienlijk om de oorlog te overleven. De aanvoer van gewonden door brancardiers naar de verbandpost verliep vaak willekeurig. Sommige verbandposten werden overspoeld met gewonden en in andere posten, soms maar een paar honderd meter verder, werden geen of nauwelijks gewonden aangevoerd.

Bij 218 namen staat er een vermelding waar de soldaat initieel in een veldgraf werd begraven. Een deel van deze locaties zijn vandaag terug te vinden. Met de verkregen informatie was het mogelijk om 33 locaties op kaart uit te zetten, allemaal samen een 181 gesneuvelden. Nog eens 12 locaties zijn niet terug gevonden, samen 28 gesneuvelden. Sommige locaties liggen dicht bij het front andere iets verderaf maar allemaal zijn ze gelegen op een as die loopt van het front richting Aalter. Het patroon vormt op de kaart een piramide met de punt naar de Kranepoel in Aalter gericht en met de basis langs het front aan het Schipdonkkanaal, vanaf de spoorwegbrug te Landegem in het noorden en de grens van Neveledorp in het zuiden. Elke gewonde die in het veldhospitaal te Aalter werd behandeld, kwam door het dorp van Hansbeke, hetzij ten noorden via de Veldstraat (nu Warandestraat/Mariahovelaan) of ten zuiden via de wijk Reibroek.

Het patroon toont twee horizontale lijnen die parallel met het front lopen. Een eerste lijn ligt op ongeveer 800 tot 1000 m achter het kanaal. Deze locaties kunnen bijna allemaal aan een verbandpost van een bataljon gelinkt worden of zijn veldgraven die bij een compagnie of batterij horen. Een tweede lijn ligt verder naar achter, ongeveer 2000-3000 m. Dit zijn de verbandposten, verbonden aan een regimentshoofdkwartier of aan een vooruitgeschoven antenne van het veldhospitaal.

*Evacuatieplan gewonde soldaten 1918.
(Medische hulpverlening achter het front, forumdag, Brussel 23/04/2013)*

Op bepaalde punten kan je zelfs spreken van een cluster van graven, wat de aanwezigheid van een verbandpost doet vermoeden. De medische diensten werden meestal om praktische redenen aan een hoofdkwartier aangehecht, hetzij bij een bataljon, hetzij bij een regiment. De plaats van een hoofdkwartier was voor iedereen, zowel overste als ondergeschikte gekend. Bij het verplaatsen van het hoofdkwartier naar een nieuwe locatie sloten de medische diensten gewoon bij de colonne aan. Sommige posten, gekoppeld aan een regimentshoofdkwartier, bevonden zich echter tussen het front en het hospitaal in en lagen meestal op een boerderij. Drinkbaar water en beschutting was primair voor de verzorging van de gewonden en het medisch personeel. Deze plaatsen bevonden zich ook steeds in de buurt van de beter berijdbare wegen in de sector om het transport met een ambulance mogelijk te maken. Toch was dit geen garantie voor de gekwetsten dat hun leven kon gered worden. De verplaatsing van gewonden over de overvolle wegen was geen prioriteit. Munitietransporten en troepenverplaatsingen hadden altijd voorrang.

Vanuit het veldhospitaal werden de gewonden verdeeld naar burgerhospitalen in België en Frankrijk. Waarheen was vooral afhankelijk van het soort opgelopen verwondingen. Bij een gasaanval gewonde soldaten, zieke (Spaanse griep) soldaten of soldaten met psychische aandoeningen kregen meestal een bestemming waar men de specialisten had om deze gewonden te kunnen behandelen. Het transport verliep vanaf het veldhospitaal naar dergelijke faciliteiten, afhankelijk van de afstand, ofwel met de ambulance ofwel per trein. Het vervoer per trein kon een paar dagen duren, ook hier hadden de gewonde transporten geen voorrang op de munitietreinen. De lichtgewonden bleven vaak in het veldhospitaal vlakbij het front om zo snel mogelijk terug naar hun eenheid te worden gestuurd. De medische diensten waren er niet om zo veel mogelijk levens te redden maar in eerste instantie om zoveel mogelijk de effectieven van de eenheden aan het front in stand te houden.

Is deze lijst volledig? Waarschijnlijk niet. Meestal vormt het aantal doden slechts de helft van het effectief aantal getroffen soldaten. Hoeveel gekwetsten later nog aan hun verwondingen zijn overleden, is niet bekend. Er is ook geen onderzoek gevoerd naar de gevolgen op lange termijn van vier jaar strijd. Hoeveel soldaten keerden terug met een levensverwachting van minder dan vijf jaar door de opgelopen verwondingen, ingeademd gas of ontberingen en ziekte? Het aantal soldaten met psychische problemen die, om de nachtmerries en trauma's te vergeten, gaven zich over aan

overmatig gebruik van alcohol? Het aantal scheidingen wegens huishoudelijk geweld? Menig echtgenote zag een volledig andere man terugkomen dan deze die vertrok naar het front in 1914. Het aantal zelfmoorden van soldaten die het dagdagelijkse leven niet aankonden? ... De invloed van de oorlog op onze demografie is tot op heden een nobele onbekende.

De gesneuvelde Belgische soldaten van oktober-november 1918 op kaart

Gebruikte afkortingen

BV = beroepsvrijwilliger;

OV = oorlogsvrijwilliger;

VMP = vrijwilliger met premie;

VDG = Voltaire de guerre.

A) De locaties die gekend zijn (op de kaart in bijlage aangeduid)

1 180 m N paal 12, Hoeve Poelman(Merendree)

Huidig adres: einde van de Dosweg, Merendree

- 18de linieregiment - 8ste compagnie

Beaufays Lucien Emile Alfred. Sergeant OV 1914, nr. 118/1245, (°Annevoie, 20.01.1877). Gesneuveld te Merendree op 22 oktober 1918.

Vandermeersch Camille Cyrille, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 118/2161, (°Langemark, 15.03.1897). Gesneuveld te Merendree op 22 oktober 1918.

1bis 1500 m zuid kruising van de kanalen, Hof Alphonse Blomme

- 8ste linieregiment-11de compagnie

Brouwers Edgard Lambert Ernest, eerste sergeant majoor 1910 VMP, nr. 108/62856. (°Kuringen op 26.11.1889). Gesneuveld te Merendree op 21 oktober 1918.

Warmoes Auguste, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 108/63477. (°Gistel, 13.09.1896). Gesneuveld op 21 oktober 1918.

Alle gesneuvelden behoren tot de regimenten het 8ste Linie en het 18de Linie. De soldaten zijn gesneuveld met één dag verschil maar de compagnienummers horen wel bij elkaar. Vermoedelijk zijn ze begraven net na of tijdens de aflossing van 21 op 22 oktober 1918. De beide

boerderijen lagen zeer dicht bij elkaar.

2 Hamme (Hansbeke)

Huidig adres: Kruispunt Hammestraat - Vaartstraat, Hansbeke

- Wielrijderscompagnie 1DA

Dochy Valere Hilaire, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 103/62796, (°Elverdinge 28.02.1891). Gesneuveld te Merendree op 21 oktober 1918.

- 10^e regiment artillerie - 68ste batterij

Dubois Jules François Gilles, wachtmeester BV 1910, nr. 160/211/1936. (°Tavier, 29.05.1889). Gesneuveld op 28 oktober 1918.

- 19de linieregiment - 6de compagnie

Van de Weghe Maurice Pierre Constant, korporaal milicien 1914, nr. 119/1110. (°Gent op 24.10.1894). Gesneuveld te Hansbeke op 28 oktober 1918.

- 19de linieregiment - 11de compagnie

Dewulf René Julien Gentil, korporaal milicien 1908, nr. 119/1949. (°Oeselgem 04.11.1888). Gesneuveld te Hansbeke op 28 oktober 1918.

Wielrijders werden vaak als verkenner of estafette gebruikt. Daarna werd het punt gebruikt als verbandpost van het 19de Linie. Een gesneuvelde onderofficier van een naburige artillerie batterij werd ook hier begraven.

3 Hoeve Armand Dhoore, Veldstraat (Hansbeke)

Huidig adres: Warandestraat 25, Hansbeke

- 10de linieregiment - 1ste compagnie

De Baene Theofiel, soldaat 1ste klas milicien 1909, nr. 110/55415. (°Zwevezele, 15.06.1889). Gesneuveld op 22 oktober 1918 door obusscherven in de borst.

- 10de linieregiment - 2de compagnie

Olivier Charles Henri Louis Clement, sergeant milicien 1913 patrouilleur, nr. 110/60105. (°Vielsalm op 21.10.1893). Gesneuveld te Bellem op 22 oktober 1918.

- 10de linieregiment - 3de compagnie

Vanberckbergen Hubrecht, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 110/58178. (°Leuven, 15.03.1893). Gesneuveld te Bellem op 22 oktober 1918 door obusscherven in de rug.

Dit was een verbandpost van het 1ste Bataljon van het 10de Linie. Patrouilleurs hadden een specifieke functie in de vier jaar durende loopgravenoorlog om het niemandsland te doorkruisen en overvallen op de vijandelijke linies uit te voeren. Eenmaal het front terug in beweging kwam, werden ze bij hun oorspronkelijke eenheid toegevoegd en vaak als verkenner gebruikt.

4 Hoewe Dhondt nabij het kasteel (Hansbeke)

Huidig adres: Voordestraat 24, Hansbeke

- 12de linieregiment - 2de compagnie

Castiau Emile, soldaat 2de klas milicien 1906, nr. 112/53007. (°Lodelinsart, 02.12.1896). Gesneuveld te Hansbeke op 7 november 1918.

- Vervoerkorps CT 3DA

Deguisse François Raymond, soldaat 2de klas, nr. 191/3094. (°Leuven, 02.07.1882). Gesneuveld te Hansbeke op 7 november 1918.

- 8ste linieregiment - 10de compagnie

Meeus François Louis, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 108/58869. (°Herentals, 05.04.1894). Gesneuveld te Merendree op 18 oktober 1918.

4bis kasteel de Seille (Hansbeke)

Huidig adres: Voordestraat 7 Hansbeke

- 8ste linieregiment - 8ste compagnie

Bekaert Henricus Franciscus, korporaal OV 1914, nr. 108/59768. (°Huisse, 21.02.1891). Gesneuveld te Hansbeke op 21 oktober 1918.

- 19de linieregiment - 8ste compagnie

Janssens Jacques, soldaat OV, nr. 119/1440. (°Borgerhout, 10.05.1896). Gesneuveld te Hansbeke op 30 oktober 1918.

Deze post werd door verschillende regimenten uitgebaat. Begin oktober door het 8ste Linie, vervolgens eind oktober door het 19de Linie. De post blijft zelfs beschikbaar tot bijna op het einde van de oorlog toen elementen van het DA hoofdkwartier gebruik maakten van de aanwezige faciliteiten die een kasteel van de kleine landadel te bieden heeft.

5 Hof Lieven Van den Berghe - Vanderhaegen (Landegem)

Huidig adres: Kleine Heirenthoek 17, Landegem

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 2de compagnie

De Brauwere Leon Joseph, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 125/26266. (°Munkzwalm, 22.05.1892). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 5de compagnie

Goossens Dominique, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 128/1810. (°Haaltert, 24.12.1894). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

Slos Maurice Edmond, soldaat 2de klas OV, nr. 128/4493. (°Wakken, 02.06.1886). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 6de compagnie

De Baere Oscar, soldaat 2de klas milicien cs 1915 klaroenblazer, nr. 128/31636. (°Staden, 06.05.1896). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

Gils François Joseph Jean, soldaat 2de klas OV 1916, nr. 128/3677. (°Turnhout, 07.09.1897). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 7de compagnie

Serez Charles, korporaal milicien 1914, nr. 128/2217. (°Soignies, 24.10.1894). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

De 5de, de 6de en de 7de compagnie behoorden tot het 2de bataljon van het 4de Jagers Te Voet. Dit is een voorbeeld van een verbandpost aangehecht aan een bataljonshoofdkwartier. Opvallend is dat allen zijn gesneuveld op dezelfde dag 26.10.1918. Waarschijnlijk is de aflossing met het 1ste Jagers Te Voet op 25 oktober niet onopgemerkt gebleven voor de vijand.

6 Land K. Van Kerrebroeck, molen (Landegem)

Huidig adres: Maalderijstraat 1, Landegem

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 1ste compagnie

Aerts Martin, soldaat milicien 1915, nr. 125/30478. (°Sint-Jans-Molenbeek, 05.08.1896). Gesneuveld te Landegem op 23 oktober 1918.

Smolders Victor Jozef, korporaal OV, nr. 125/36130. (°Koersel, 12.11.1892). Gesneuveld te Landegem op 22 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 5de compagnie
Van Eynde Leopold Amandus, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 128/2243. (°Antwerpen, 15.09.1894). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Dit zijn allemaal veldgraven. Deze locatie ligt zeer dicht bij het front en bijna in het zicht van de vijand. In de dekking van het molengebouw was er wel de mogelijkheid om een gesneuvelde kameraad aan een haastig gegraven ondiep graf toe te vertrouwen.

7 Land van Basiel Standaert (Landegem)

Huidig adres: Grote Heirenthoek 6, Landegem

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 3de compagnie
Vereecke Jérôme, Soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 125/31800. (°Essen, 14.12.1893). Gesneuveld te Nevele Legekouter op 31 oktober 1918.
- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 5de compagnie
Madrid Fernand Laurent, soldaat 2de klas milicien 1911, nr. 125/25646. (°Schaarbeek, 08.10.1891). Gesneuveld te Landegem op 22 oktober 1918.
Vernimmen Frans, soldaat 2de klas brancardier 1914, nr. 125/28372. (°Aalst, 25.04.1894). Gesneuveld te Nevele Legekouter op 22 oktober 1918.

7bis midden van het land Basiel Standaert

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 2de compagnie
De Coninck Jean Remi, soldaat milicien 1914, nr. 125/29172. (°Lembeke, 14.10.1894). Gesneuveld te Landegem op 22 oktober 1918.

Zaig aandenken
van
Remi-Jan DE CONINCK

Soldaat bij het 1e Jagers te voet,
zoon van PETRUS en van wif LUCIE BRAL,
geboren te Lembeke den 14 October 1894,
roemvol voor het Vaderland gesneuveld
te Landegem den 11 November 1918.

Een geweldige strijd woedde in de ziel van den moedigen jongeling. Den gauschen oorlog had hij gladder verre meêgedaan, met zelfopoffering en liefdesrijdende voor zijn Koning en zijn Land. Hij bleef gespaard...

Doen de vijand week, de geesel verliet het weststrand en drong doper in het land, naar zijne have toe... En steeds heerschte de verwoesting en huilde de dood. En naarmate hij zijne haardste naderde, klopte zijn herte heviger en zuchtte zijne ziel: «Mijne duurbarren, mijn ouderlijke huis, mijn geboortegrond... Weldra.»

«Landegem!» was de kreet, en het hert van den vromen soldaat juichte mede: «nauwelijks drie uren nog, en ik omhels mijne geliefden...» — Hard werd er gevochten, wanhopig verdedigde zich de vijand, en ongemeten, ongemikt strooide hij dood en lijden uit. «Vooruit, mijn dapperen, vermaande het Vaderland, de zege gloort, nog eene poos en België is vrij...»

Remi doorstond een pijnlijken strijd: daar, wat verder stond zijn huis, woonden deze die naar hem verlangden, naa wier zijn herte snakte... moest hij nu nog vallen... — «Vooruit,» riep hij, «voor God en Vaderland!» 't Was zijn laatste kreet, het vaarwel zijner moedige ziele. Hij sneuvelde, en viel als eene geknakte bloem tusschen de puinen der verwoesting.

Rust zacht en vreedzaam, o jeugdige Held. Uw Vaderland is fier; uwe dierbaren, uwe vrienden, uwe dorperooten zegeren u en zullen uwe nagedachtenis in roem bewaren. 't Gebed zal onze herten heelen, en uwe schoone ziel overvoeren naar de vreugden van het Hemelsch Vaderland.

Mijn Jesus, barmhertigheid. 100 d. aft.

Doodsprentje van Jan Remi De Coninck uit Lembeke.
Als overlijdensdatum staat 11 november i.p.v. 22 oktober.

7ter land van Kamiel Standaert

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 2de compagnie

Godart Jules Joseph, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 125/28426. (°Petit Roeulx-Lez-Braine, 03.12.1894). Gesneuveld te Landegem op 22 oktober 1918.

In eerste instantie waren alle lichamen begraven in het midden van het stuk land tijdens het offensief om het kanaal te bereiken. Onder de invloed van de familie liet de gemeente de lichamen verplaatsen naar een locatie gelegen aan de rand van de weg tussen de brouwerij en het dorp. Het lichaam van Vernimmen was zelfs niet herkenbaar maar 'gansch vermozeld'. De weg tussen de brouwerij en het dorp vormde de grens tussen het 1ste en het 2de bataljon. Vandaar dat er lichamen werden begraven van zowel de 5de compagnie (2de bataljon) als van de 2de en 3de compagnie (1ste bataljon). Soldaat Vernimmen is de enige van dit regiment die sneuvelde in de aanval van 31 oktober.

8 Langs de weg naar Bellem - Kipdonk (Hansbeke)

Huidig adres: Warandestraat 31, Hansbeke

- 19de Linieregiment - 1ste compagnie

Debruyne Camiel, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 119/82. (°Merkem, 02.12.1894). Gesneuveld te Merendree op 25 oktober 1918.

- 19de Linieregiment - 2de compagnie

L'Homme Jean Louis Joseph, Soldaat 2de klas OV 1915, nr. 119/329. (°Saint-Georges-sur-Meuse). Gesneuveld te Hansbeke op 28 oktober 1918.

- 19de Linieregiment - 10de compagnie

Séleck Jean Joseph Alphonse, sergeant milicien 1912, nr. 119/1708. (°Odeigne, 04.12.1892). Gesneuveld te Hansbeke op 28 oktober 1918.

Dit punt ligt vrij ver van het front af omdat er soldaten van zowel het 1ste bataljon als van het 3de bataljon zijn begraven. Dit punt hoort dus samen met A19 (Hoeve Maenhout) of A8 of A3 op de kaart.

9 Overbroek Merendree (Merendree)

Huidige locatie: Hansbekestraat 27 tot aan de brug.

- 13de Liniereregiment - 6de compagnie

Chaidron Alexandre Emile, soldaat 2de klas milicien 1913 brancardier, nr. 113/25156. (°Laforêt, 09.11.1891). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

- 18de Liniereregiment - 8ste compagnie

Henry Jean Albert Marie Ghislain, 1ste luitenant mitrailleur, nr. 118/6863. (°Leuven, 02.05.1897). Gesneuveld te Merendree op 22 oktober 1918.

- 20ste Liniereregiment - 6de compagnie

Alders François Pierre, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 2253. (°Neerpelt, 10.05.1893). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Delalune Victor, Soldaat 2de klas OV, nr. 120/1405. (°Chapelle-Lez-Herlaimont, 17.08.1886). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

della Faille de Leverghem André Gaston Joseph Alphonse Jean Marie, Reserveluitenant OV, nr. 17774. (°Brasschaat, 05.08.1887). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Claes Julius Corneille, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 120/650. (°Reet, 06.02.1894). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Claes Pieter Edward, sergeant OV, nr. 120/634. (°Reet, 04.08.1892). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

De Cottignies Omer Jean Baptiste Joseph, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 120/654. (°Komen, 09.10.1894). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Devolder Robert, soldaat 2de klas OV, nr. 120/1047. (°Menen, 02.04.1895). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Parisse Paulin, soldaat 2de klas milicien 1913 brancardier, nr. 120/24269. (°Tournay, 08.01.1893). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Saboo Felix, soldaat 2de klas OV, nr. 120/816. (°Leuven, 16.04.1896). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Thirion Auguste Désiré Joseph, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 120/1755. (°Thuillies, 20.02.1887). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Van Genechten Jozef, soldaat 2de klas OV 1917, nr. 120/889. (°Antwerpen, 23.09.1895). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Van Gent Desiderius Joannes Baptista, korporaal OV, nr. 120/896. (°Oordegem, 18.05.1896). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

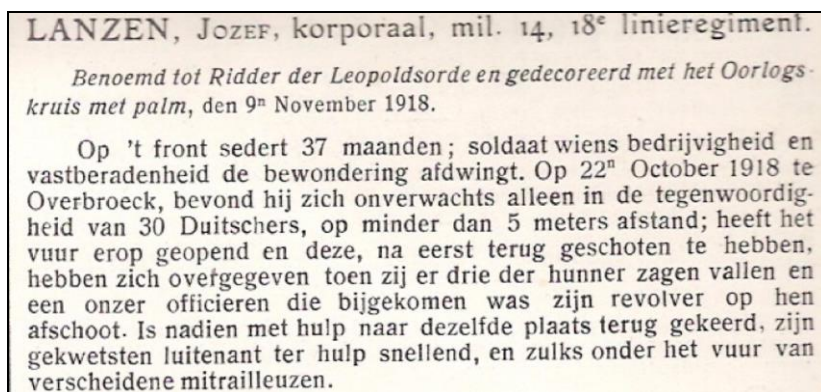
Vandenabeele Ciprien, soldaat 2de klas OV, nr. 120/1420. (°Tielt, 13.08.1890). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

- 20ste Linieregiment - 8ste compagnie

Verhaeghe Michiel Jean, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 120/235. (°Roeselare, 23.12.1890). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.

Op 22 oktober deed het 18de Linie een poging om de stelling Overbroek (Merendree) te veroveren. De wijk werd echter door een sterk contingent Duitse soldaten verdedigd.

Eén soldaat werd vermeld op de dagorde toen hij eigenhandig 30 vijandelijke soldaten krijgsgevangen nam.

(Uit: De Legerbode, nr. 651 van 25 mei 1919)

De hierboven genoemde luitenant is Luitenant Jean Henry van de 8ste compagnie (zie hiervoor 9 - Overbroek Merendree). Zijn dood werd pas vastgesteld in de verbandpost te Hansbeke. Op die plaats, Warandestraat 22, werd een monument voor hem opgericht (A19).

Op 23 oktober nam het 20ste Linie de fakkel over met op zijn flank het 13de Linie. De aanval werd ingezet met het 13de Linie op de rechter flank. Het 13de Linie verloor die dag slechts één soldaat. Het volle gewicht van de aanval werd door het 2de bataljon van het 20ste Linie gedragen. De 6de compagnie verloor maar liefst 17 manschappen maar bereikte wel zijn doel, het Schipdonkkanaal. Voor Alders, Delalune en della Faille de Leverghem werd een monument opgericht dat later werd vervangen door

een gedenksteen voor André della Faille de Leverghem². Een aanpassing aan het monument ware hier misschien wenselijk.

10 Steen 89700 spoorweg aan kapel (Hansbeke)

Huidig adres: Zandestraat 45, Hansbeke

- 10de Bataljon Genie - 2de compagnie

De Cock Pierre August, soldaat 2de klas OV 1914, nr. 177/5081. (°Muizen, 22.02.1894). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

Levens Arnold Jean, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 176/5891. (°Muizen, 06.02.1895). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

Leyemberg François Joseph, soldaat 2de klas milicien 1910, nr. 117/5671. (°Brasschaat, 26.05.1890). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

Sonveau Joseph Jean Julien Henri, korporaal milicien 1906, nr. 5617. (°Polleur, 10.06.1886). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

De vier slachtoffers zijn allen van hetzelfde bataljon en compagnie. Dit was overduidelijk een verbandpost van het bataljon genie.

In de compagnie was er nog iemand afkomstig uit Muizen. Sergeant Henri Schatlin die ook een oorlogsdagboek bijhield, behoorde tot deze compagnie van het 10de bataljon Genie. De families De Cock en Levens, die in dezelfde buurt woonden, kregen dus vanuit eerste hand informatie over de plaats waar beide soldaten lagen begraven. Volgens de overlevering binnen één bepaalde tak van de familie De Cock hebben de twee broers van de gesneuvelde soldaten de handen in elkaar geslagen. Ze zijn te voet met een stootkar naar Hansbeke gekomen. De familie van Levens waren schrijnwerkers en later begrafenisondernemer en konden dus voor de kisten zorgen. Omdat ze hun broers naar huis wilden brengen, hebben ze de lichamen opgegraven en terug met de stootkar naar Muizen gebracht waar beide soldaten op 23 december 1918 op het kerkhof werden begraven. Een tocht van ongeveer 180 km, te voet, in putje winter, een waarachtig huzarenstukje. Bij de familie Levens is het verhaal niet bekend maar daar is een verklaring voor. Op de fiche van Arnold Levens vinden we de verwijzing naar een illegale ontgraving, toen een strafbaar feit waar je

² Zie ook: LUTTENS. R., Merendree: ode aan drie oorlogshelden, in *Het Land van Nevele*, jg. XLV (2014), afl. 1, p. 43-48. - BOLLAERT A. Het verhaal van André della Faille de Leverghem, in *Het Land van Nevele*, jg. XLIX (2018), afl. 3, p. 61-81.

binnen de gemeenschap niet direct mee te koop liep. Op het bidprentje staat dat de kerkdienst pas op 11 januari 1919 plaatsvond. Uit documenten, in het bezit van de familie, blijkt de nood, ondanks reeds begraven, om eerst een paar zaken administratief in orde te brengen om de soldaat officieel dood te kunnen verklaren om dan pas een kerkdienst te houden.

*De gedenksteden van
Levens en De Cock
aan het
herdenkingsmonument
te Muizen.
(Foto Anja Lamon)*

11 Huis weduwe Cocquyt Legekouter/Oosse Scheidhoek (Nevele/Landegem)

Huidig adres: Legekouter 18, Landegem

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 5de compagnie
De Handsetters Charles, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 28402. (°Lier, 13.12.1894). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.
- 4de Regiment Jagers Te Voet - 11de compagnie
Caestecker Gerlain Gustave, soldaat 2de klas OV, nr. 128/4221. (°Brugge, 19.10.1895). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.
- 4de Regiment Jagers Te Voet - 12de compagnie
Hennin François Desire Ghislain, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 128/30609. (°Vitrival, 08.04.1894). Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.

11bis Oosse/Scheidhoek

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 10de compagnie
Van De Velde Charles Eugène, korporaal OV 1915, nr. 128/411. (°Sint-Amandsberg, 24.08.1896). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Soldaten van het 1ste Regiment Jagers Te Voet werden ingezet als ondersteuning van de geniebataljons om het nodige materiaal dicht bij het kanaal te dragen. Logisch vinden we dan ook slachtoffers terug van dit regiment in dezelfde sector als van het 4de Regiment Jagers Te Voet.

12 150m NO blok 14 weide Van Der Haegen

Huidig adres: Overbroekkouterslag 19, Merendree

- 13de Linieregiment - 8ste compagnie
Boeykens Alfons, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 113/28678. (°Aalst, 04.05.1892). Gesneuveld te Merendree op 31 oktober 1918.
Van Elsuwege Adolf, soldaat 2de klas milicien cs 1917, nr. 113/32451. (°Sint-Maria-Oudenhove, 09.09.1898). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

Op 31 oktober lag het front reeds langs het Schipdonkkanaal. Met het 4de Regiment Jagers Te Voet op de rechterflank gaat het regiment mee in de aanval. Deze passage is beschreven in het dagboek van Florimond

Pynaert³. Omdat dit punt op 1500 m achter het front ligt, kan dit geen bataljonsverbandpost zijn. Dit zijn twee individuele graven tijdens de terugtocht van de compagnie aangelegd.

13 Brouwerij Meiresonne (Landegem)

Huidig adres: Grote Heirenthoek 2, Landegem

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 6de compagnie

Op De Becq *Joannes Franciscus Antonius*, Sergeant OV, nr. 128/4140. (°Lier, 12.11.1890). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 9de compagnie

Keymolen *Charles*, Soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 125/31118. (°Sint-Kwintens-Lennik, 06.06.1896). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

13bis Huidige locatie ergens tussen de verdwenen brouwerij en de molen

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 1ste compagnie

Vanneste *Albert Denis*, korporaal milicien cs 1915, nr. 125/30590. (°Lille, 17.10.1895). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Deze graven zijn veldgraven die ook gelinkt kunnen worden met A5 op de kaart.

14 Hof Vander Vennet - Ro (Hansbeke)

Huidig adres: Rostraat 33, Hansbeke

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 6de compagnie

Messiant *Arthur Joseph*, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 125/31134. (°Edelare, 07.04.1893). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

Deschildre *Leon Auguste Isidore*, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 125/31994. (°Nieuwerkerken, 28.07.1888). Gesneuveld te Landegem op 22 oktober 1918.

³ LUYSSAERT J., Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, de Landegemse vrijwilliger 1914-1918, in *Het land van Nevele*, jg. XXIX, afl. 4, p. 319-356; jg. XXX, afl. 1, p. 54-82; jg. XXXI, afl. 1, p. 40-68; jg. XXXII, afl. 2, p. 119-155.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 12de compagnie

Nysten Marie José Hubert François, sergeant milicien 1913, nr. 128/38728. (*Tongeren, 24.09.1893). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

15 Veldeken, hoeve Basiel De Weirdt bij de molen (Nevele)

Huidig adres: Biebuyckstraat 33, Nevele

- 14de Linierregiment - 12de compagnie

Dumont Pierre Joseph Maximilien, soldaat 2de klas OV, stamn. 114/1002. (*Vaux-Sous-Chèvremont, 20.03.1895). Gesneuveld te Nevele op 26 oktober 1918.

16 500 m Oost van het kanaal (Landegem)

Huidig adres: Hekstraat, Landegem

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 3de compagnie

De Smet Paul Joseph, korporaal milicien 1914, nr. 128/28845. (*Hoboken, 10.05.1894). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Linhout Oscar, soldaat 2de klas milicien 1913 klaroenblazer, nr. 128/1608. (*Aalst, 03.04.1893). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Verhetsel Eduard Auguste, soldaat 2de klas milicien 1913 klaroenblazer, nr. 123/1514. (*Sint-Margriete, 28.03.1893). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918⁴.

16 bis 500m oost van het kanaal hof weduwe Isidoor Cackaert/Oosse (Nevele)

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 3de compagnie

Passemiers Albert Jean Baptiste, Eerste Sergeant Majoor BV 1904, nr. 125/32121. (*Sint-Niklaas, 10.01.1884). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

⁴ Zie: DHONDT A., Herinneringen aan gesneuvelde soldaat Eduard Verhetsel (St.-Margriete 1893 - Landegem 1918), in *Het Land van Nevele*, jg. (2017), afl. 1, p. 32-36.

Gemeente Nevele
 H
 Op de lijst der alhier gesneuvelde
 bevindt zich Passemier Albert, 4e ch.
 à pied 9 DI gesneuvelde 4-11-18
 begraven, ophofstede Coekaert W^{ve} Sidore
 Oorsch. Hij had grade Sergent-major.

Nota uit het gemeentearchief i.v.m. Albert Passemiers.
 Vermoedelijk werd zijn lichaam pas op 4 november gevonden.
 (Gemeentearchief Nevele)

16 ter Boerderij B. De Buck Legekouter, land Bernard De Buck Legekouter (Nevele)

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 2de compagnie
De Clercq Théophile, korporaal milicien 1914, nr. 128/2388.
 (°Geraardsbergen, 16.06.1894). Gesneuvelde te Landegem op 31 oktober 1918.
Duflou Robert Alfons, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 128/3168.
 (°Ieper, 11.11.1896). Gesneuvelde te Landegem op 31 oktober 1918.

17 Kruispunt Wulfhoek/Boschstraat - Hof kinderen Vermeire (Nevele)
 Huidig adres: Wulfhoek 1, Nevele

- 1ste Regiment Artillerie - 46ste batterij
Cardoen Achille Remy, brigadier milicien cs 1915, nr. 151/24348.
 (°Passendale, 14.06.1891). Gesneuvelde te Nevele op 31 oktober 1918.
Bourguignon Emile, soldaat 2de klas OV 1914, nr. 151/25683. (°Vonêche (Fr), 28.05.1891). Gesneuvelde te Nevele op 31 oktober 1918.

Jocken Joseph Henri Julien, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 151/24206. (°Xhendremael, 13.10.1893). Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.

Van Loo Felix, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 151/24173. (°Leuven, 02.09.1893). Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.

Op het kruispunt, aan de nu verdwenen kapel, stond een stuk geschut opgesteld. Tijdens het vuren in ondersteuning van de aanval van 31 oktober werd het stuk getroffen door een Duitse granaat. Vier leden van de bemanning sneuvelden en werden aan de andere kant van de straat (Wulfhoek) begraven.

De veldgraven van de vier gesneuvelde artilleristen.

Merk op de voorgrond de originele kruisen en de flessen met daarin de gegevens van de gesneuvelden.

In opdracht van het Krijgsgouvernement werden er nieuwe kruisen aangebracht en de site werd omgeven met een boordje als bescherming.

(Foto Privécollectie 'Westhoek verbeeldt')

*De locatie van de vier graven vandaag.
(Foto Alex Dhondt)*

18 Rechts achter de brug, 500 m achter kanaal (Nevele)

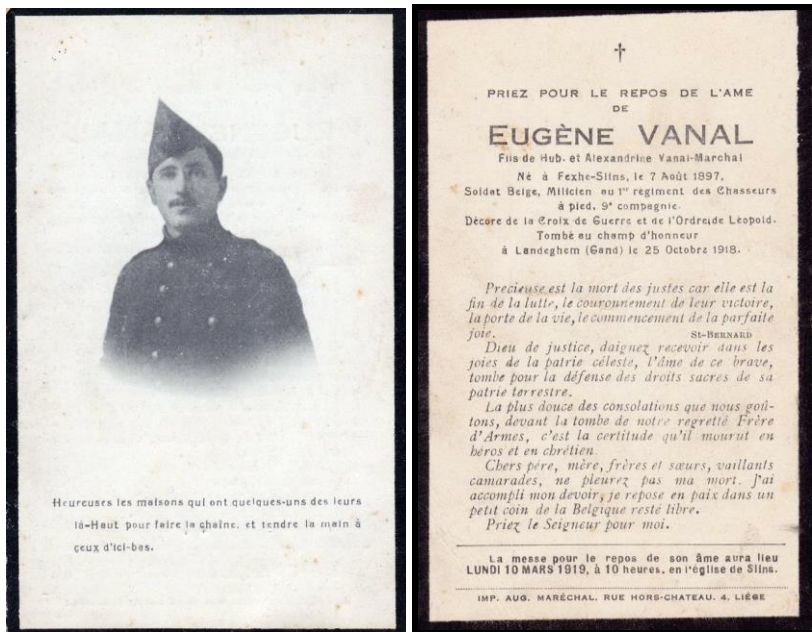
Huidig adres: Legekouter 16, Nevele

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 9de compagnie

Vanal Eugène Guillaume Jean, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 125/31807. (*Fexhe-Slins, 04.08.1897). Gesneuveld te Landegem op 25 oktober 1918.

Ondanks een minimum aan informatie over deze plaats was het toch mogelijk de locatie op de kaart te zetten. In de gevoerde correspondentie met de Krijgsbegravingsdienst vonden we in het GAN een schets met de exacte aanduiding⁵.

⁵ Zie: *Het Land van Nevele*, jg. XLVIX, (2018) afl. 3, p. 51.

*Doodsprentje van Eugène Vanal uit Fexhe-Slins.
(Verzameling Thierry Binot)*

19 Boerderij Gustaaf Maenhout (Hansbeke)

Huidig adres: Warandestraat 22, Hansbeke

- 20ste Linieregiment - 6de compagnie
Devos Auguste Julien, soldaat 2de klas milicien 1907, nr. 120/546. (°Nimy, 01.04.1887). Gesneuveld te Hansbeke op 26 oktober 1918.
- 4de Regiment Artillerie - 65ste batterij
Vandewoude Jerome Remi, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 154/3492. (°Koksijde, 10 juli 1891). Gesneuveld te Hansbeke op 28 oktober 1918.
- 8ste Linieregiment - 10de compagnie
Vleminckx Louis, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 108/63511. (°Merksem, 17.10.1896). Gesneuveld te Bellem op 22 oktober 1918.
- 20ste Linieregiment - EM

Van Nueten *Petrus Jozef Marcel*, korporaal milicien 1909 muzikant 5de klas brancardier, nr. 120/2052. (°Meerle, 19.10.1888). Gesneuveld te Hansbeke op 23 oktober 1918.

Hij was de zoon van de toenmalige burgemeester van Meerle Lodewijk Van Nueten. Bij de aanvang van het offensief hadden Petrus en een kameraad uit Aarschot elkaar plechtig beloofd om in geval van een ongeval elkaars familie in te lichten. De burgemeester noteerde in zijn dagboek de ontvangst van een brief

“Uwen zoon Josef, mijn beste kameraad sedert onze kennismaken van Dieppe, is op 23 oktober om 3 ½ uur te Hansbeke in eene weide door een obus getroffen aan de linkerhand en arm en aangezicht, en zwaar in de borst getroffen, waarna hij onmiddellijk is gestorven, op slag dood. Er was geen tijd om hem op een kerkhof te begraven, wij hebben zijn graf met bloemen versierd, een kruis met naam, er de naam ingehard, en in eene flesch met zijn naam in het graf geborgen. Ik zal U persoonlijk een bezoek brengen zoo haast ik een verlof kan bekomen. Een brave trouwe kameraad, hij beschrijft mij nog dat het graf ligt op de weg van Hansbeke naar Bellem in een weide op den linkerkant, waar in een huis staat, Veldstraat 22.”

20 Steen 8900 van het kanaal (Nevele)

Huidig adres: Vaart links 59, Nevele

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 9de compagnie

Dejean *Achille*, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 128/3147. (°Fontaine-Valmont, 26.05.1896). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

De Munter *Mathieu*, sergeant milicien 1913, nr. 128/1487. (°Brussel, 13.02.1893). Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.

SERVICE
DES
SÉPULTURES MILITAIRES

Brugge, den 29 September 1920.

DIRECTION

KRIJGSBEGRAVINGSDIENST

Aan den heer Burgemeester der
gemeente

BESTUUR

N^o E.C. 12124

NEVELE (O;VL.)

Voorg. 4465.

Ik heb de eer U, welwillend te verzoeken mij een uittreksel der overlijdensakte te laten worden van den genaamde: DEMUNTER, Mathieu, sergent bij het 4e jagers te voet, geboren te Bruxelles den 13-2-93, overleden den 31-10-18 en begraven op het veld Vincent uwer gemeente, N° 39 van het graf.

Hoogachtend.

Le Directeur du Service des
Sépultures Militaires Belges

P. O.

L'Officier de service

Ch. Phalipin

Vraag van de Krijgsbegraafingsdienst aan de gemeente Nevele om een uittreksel uit de overlijdensakte van sergeant De Munter.
(Gemeentearchief Nevele)

Colaes Camiel Octaaf, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 128/2364. (°Rupelmonde, 02.07.1894). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Colaes had een graf gekregen gemarkeerd met 1ste of 2de Jagers Te Voet. Op 30 maart 1923 bij het verplaatsen naar de begraafplaats te Landegem werd zijn identiteit vastgesteld.

20 bis Land van Ernest Vincent (Nevele)

Drie soldaten van het 1ste Jagers Te Voet lagen hier begraven.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 10de compagnie

Cheron Jan Baptiste François, soldaat 2de klas milicien 1912 chef wapenmaker, nr. 125/26121. (°Thuin, 12.03.1892). Gesneuveld te Nevele op 28 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 10de compagnie

De La Ruelle Emile Edmond, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 125/26142. Geboren te Gentbrugge 22/12/1892. Gesneuveld te Landegem op 24 oktober 1918.

- 1ste Regiment - Jagers Te Voet - 5de compagnie

Dellaert Edouard, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 125/29169. (°Oosteklo 18/09/1894). Gesneuveld te Landegem op 22 oktober 1918.

Zoals bij een spoorweg zijn er langs het kanaal mijlpalen te vinden. Ze zijn fysiek niet aanwezig maar staan wel duidelijk op de kaart aangegeven. Op basis van deze informatie wist de genie perfect waar de passerellen kwamen te liggen, nodig voor de aanval van 31 oktober 1918 door het 4de Regiment Jagers Te Voet. Als je een tiendelige indeling maakt tussen paal B8 en B9 dan is het punt 8.900 met een potloodpunt aan te stippen. Net voor de bocht van het kanaal, een paar meter ten zuiden van de huidige autosnelwegbrug van de E40.

21 Kerkhof Hansbeke

- 4de Regiment Artillerie - 65ste batterij.

Bauwens Prosper Jozef, soldaat 2de klas milicien 1911, nr. 154/3803. (°Kaprijke 13.02.1891). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

- 10de Regiment Artillerie - 3de batterij

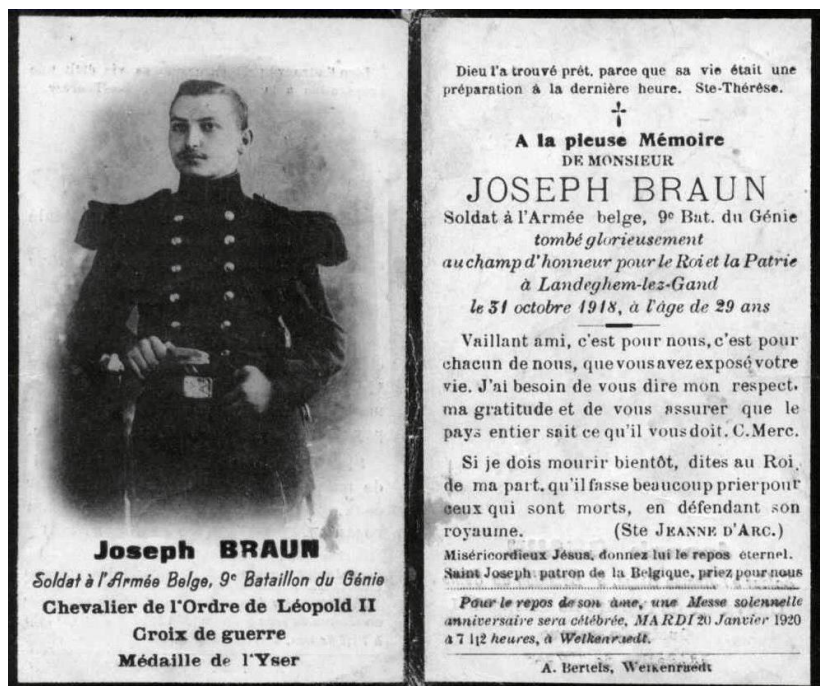
De Voet Evariste Jean-Baptiste, soldaat 2de klas OV 1915, nr. 110/3598. (°Ronse, 28.04.1895). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

- 2de Linierregiment - 6de compagnie
Van den Hoecke Ferdinand Arthur, soldaat 2de klas milicien 1911, nr. 102/56767. (°Ronse, 12.12.1891). Gesneuveld te Hansbeke op 20 oktober 1918.
- 8ste Linierregiment - 12de compagnie
Raud Auguste, soldaat 2de klas, gesneuveld te Hansbeke op 15 oktober 1918.
- 13de Linierregiment - 3de compagnie EM
Delhougne Achille Pierre Marie Joseph, sergeant, nr. 119/79. (°Namen, 06.10.1886). Gesneuveld te Hansbeke op 25 oktober 1918.
- 18de Linierregiment - 6de compagnie
Heyvaert Pierre Jean, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 118/1039. (°Pamel, 18.11.1896). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.
- 18de Linierregiment - 7de compagnie
Reynen Guillaume, soldaat 2de klas OV 1915, nr. 118/1131. (°Alleur, 17.12.1891). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.
- 19de Linierregiment - 6de compagnie
Marginet Emiel Henri, soldaat 2de klas milicien cs 1917, nr. 119/2650. (°Aspelare op 04.02.1885). Gesneuveld te Hansbeke op 28 oktober 1918.
- 19de Linierregiment - 8ste compagnie
Pierre Nestor Zenoge Ghislain, soldaat 2de klas OV, nr. 119/1462. (°Luik, 28.02.1895). Gesneuveld te Hansbeke 31 oktober 1918.
- 19de Linierregiment - 10de compagnie
Louis Albert Georges Chislain, sergeant OV, nr. 119/1788. (°Dinant, 13.05.1894). Gesneuveld te Hansbeke op 25 oktober 1918.
- 20ste Linierregiment - 10de compagnie
Vandewalle Henri, korporaal OV 1915, nr. 120/977. (°Croix (F), 23.11.1895). Gesneuveld te Hansbeke op 26 oktober 1918.

Het lijstje toont het belang van Hansbeke als commando- en doorvoercentrum in dit gedeelte van het front. Tijdens het bombardement van 22 oktober 1918 stierven niet alleen burgers maar ook militairen die zich op dat moment rond het dorp bevonden. De artillerie riposteerde op het vijandelijk vuur, de gesneuvelde artilleristen werden daarna op het kerkhof begraven. Hansbeke was ook de zone waar regiments-hoofdkwartieren (*état major* of afgekort EM) kwamen te liggen. Zowel ten noorden als ten zuiden van Hansbeke waren die te vinden. Zowel het 18de Linie, het 19de Linie als het 20ste Linie maakten gebruik van Hansbeke als pleisterplaats van het hoofdkwartier. De soldaten van het 2de Linie en 8ste

Linie zijn gesneuveld toen het leger op 20 oktober het Schipdonkkanaal trachtte te bereiken.

22 Kerkhof Landegem

Doodsprentje Joseph Braun.

- 9de Bataljon Genie - 2de compagnie
Bovy Emiel, sergeant OV, nr. 1812. (°Luik, 30.06.1879). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.
Braun Nicolas Joseph Hubert, soldaat 1ste klas milicien 1909, nr. 176/899. (°Membach, 22.02.1889). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.
Debeuf Gustave, soldaat 2de klas cs 1916, nr. 176/3442. (°Passendale, 02.09.1884). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.
Van Opstal Jan F., soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 1392. (°Merchtem, 25.02.1893). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

9de Bataljon Genie - 5de compagnie

Vandevijver Felix, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 176/1196. (°Leuven, 19.05.1892). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 1ste compagnie

Neutjens Jan Constantin, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 125/28460. (°Schoten, 24.07.1894). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

*Constant Neutjens.
(Verzameling Dirk Heulens)*

Enocq Roger, soldaat 2de klas milicien 1918, nr. 125/32543. (°Fontaine-Valmont, 07.01.1899). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 11de compagnie

De Cancq Joseph, soldaat 2de klas milicien 1907, nr. 125/23109. (°Roeselare, 03.07.1887). Gesneuveld te Landegem op 25 oktober 1918.

✠

ZALIG AANDENKEN VAN
Jozef DECANCO
echtgenoot van
Germaine SOBRIJ
geboren te Roeselaere den 3 Juli 1887,
en als soldaat bij het 1ste Jagers te
voet, gevallen op het veld van eer
te Landegem, den 25 October 1918
R. I. P.

Gij sterft niet, jonge man, die vol van heldenmoed,
Den Vaderlande bracht het offer van uw bloed;
Want op uw edel graf zal er een bloemke groeien,
Dat nooit verwelken zal maar immer schooner
[bloeien :
De ROKK! Uw vrienden al en magen zullen hier,
Het hart van rouw geknakt, maar op uw daden fier,
Een liefdetrane u bien! En 't nageslacht zal knielen
Uit dank op 't graf van hen die voor den lande
vielen.
Want ROEMRIJK is de dood voor 't heilig liefdepand,
Eenieder nauw aan 't hert, het duurbaar Vaderland!

Gij sterft niet, jonge man, die vol van heldenmoed,
Den Vaderlande bracht het offer van uw bloed.
Want achter 't edel graf waar uw gebeente rusten,
Wacht u een overvloed van overganghre lusten.
Gij loelt o zeker ja, met breeden levensvloed
Het VOLLE LEVEN nu, bij 't ongeschapen Goed.
Gij smaakt het zoet geluk en 't weergaloes
[verblijden
Van 't hemelsch Vaderland, daarboven voor altijd
Want ZALIG is de dood voor 't heilig liefdepand,
Eenieder nauw aan 't hert, het duurbaar Vaderland!
Beminde vrouw en kinderen, ik heb mijnen plicht
gedaan met te sterven voor u en voor het Vader-
land. Troost u in God, den steun der weduwen en
den Vader der weezen.
En gij mijne duurzame ouders, broeders, zusters
en bloedverwanten, gij allen die mij genegen zijt,
troost u en bid voor mij, ik verwacht u in den
Hemel
Akten van geloof, hoop en liefde.
7 j en 7 maal 40 d. afd.
Druk Van Hoocke, Boomlaarstraat, 35, Lier

Doodsprentje van Jozef De Cancq uit Roeselare.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 3de compagnie

Conreur Octave Jules, korporaal milicien 1912, nr. 128/1351. (°Anderlues 05.11.1892). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 8ste compagnie

Lamoen François Virginie Pierre, soldaat 2de klas OV, nr. 128/4412. (°Antwerpen op, 12.09.1896). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

4de Regiment Jagers Te Voet - 9de compagnie

De Vadder François, soldaat milicien 1919, nr. 128/577. (°Antwerpen, 27.03.1896). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 10de compagnie

Verbelen Maurits Maximilien François, hulp-onderluitenant, nr. 128/8402. (°Schaarbeek, 27.11.1892). Gesneuveld te Landegem op 1 november 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 10de compagnie

Wautelet Julien Marie Joseph Ghislaine, korporaal milicien 1907, nr. 128/204. (°Florennes, 18.09.1887). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 12de compagnie

Dauwe Georges Camiel, korporaal milicien 1914, nr. 128/2487. (°Lille(F), 08.02.1894). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Goemans Antoon, soldaat 2de klas OV 1914, nr. 128/4356. (°Antwerpen, 13.02.1896). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Met uitzondering van De Cancq die sneuvelde tijdens de aflossing met het 4de Regiment Jagers Te Voet, zijn allen gevallen tijdens de aanval op Landegem van 31 oktober 1918. De meeste lichamen lagen op de westelijke oever van het Schipdonkkanaal maar werden direct na de bevrijding op 2 november 1918 op het kerkhof, rond de vernielde kerk van Landegem begraven. Voor een aantal van hen werd het ook de finale rustplaats.

23 Kerkhof Merendree

- 5de Bataljon Genie - 1ste compagnie

Delhaye Georges Ghislain, soldaat 2de klas milicien 1908, nr. 178/1240. (°Thuin, 29.04.1888). Gesneuveld te Merendree op 21 oktober 1918.

- 4de Regiment Artillerie - 56ste batterij

Vermeiren Theodoor Louis, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 154/4738. (°Antwerpen, 31.07.1895). Gesneuveld te Merendree op 24 oktober 1918.

- 18de Linieregiment - 7de compagnie

Martens Albert Marie Victor Ghislain, hulp-onderluitenant, nr. 119/2650. (°Aspelaar, 04.02.1885). Gesneuveld te Merendree op 28 oktober 1918.

Martens Jean Edouard Antoine Joseph Marie, reserve luitenant, nr. 17773. (°Leuven, 17.09.1893). Gesneuveld te Merendree op 22 oktober 1918.⁷

- 20ste Linieregiment - 1ste compagnie

Verheye Kamiel, soldaat 2de klas OV 1914, nr. 120/2485. (°Meulebeke, 26.08.1890). Gesneuveld te Hansbeke op 30 oktober 1918.

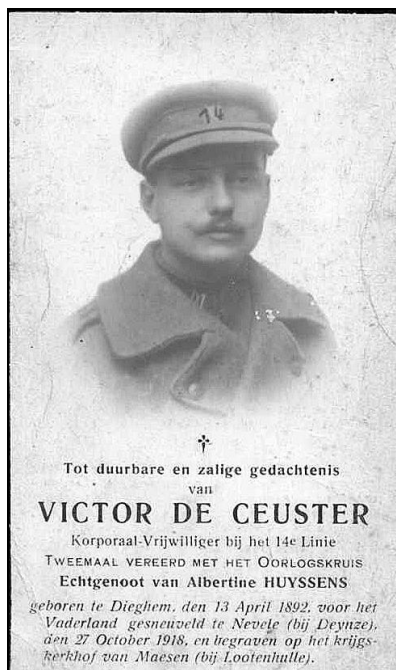

Doodsprentje Camille Verheye uit Meulebeke. Op het prentje staat verkeerdelijk 1ste Linie en Merendree als plaats van overlijden.

⁷ LUTTENS R., Het raadsel 'gedenksteen' J. & A. Martens ontsluit, in *Het Land van Nevele*, jg. XLIX (2018), afl. 3, p. 55-60.

- 20ste Linierement - 5de compagnie
Prinsier Marcel Remi Corneel, soldaat 2de klas milicien cd 1917, nr. 120/1932. (°Vinkem, 27.09.1898). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.
- 20ste Linierement - 6de compagnie
Rooms Maurits, soldaat 2de klas OV, nr. 120/806. (°Gent, 13.09.1896). Gesneuveld te Merendree op 23 oktober 1918.
- 20ste Linierement - 10de compagnie
Warie Kamiel Jozef, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 120/782. (°Sint-Amandsberg, 08.01.1898). Gesneuveld te Merendree op 25 oktober 1918.

24 Kerkhof Lotenhulle

*Doodsprentje van Vicor De Ceuster.
Op het prentje staat: gesneuveld te Nevele en begraven in Lotenhulle,
krijgskerkhof van Maesen (voor ons onbekend).*

- 14de Linieregiment - 12de compagnie
De Ceuster Victor Leopold Joseph, korporaal ov, nr. 114/541. (°Diegem, 13.04.1892). Gesneuveld te Lotenhulle op 27 oktober 1918.
- 7de Regiment Artillerie - 3de batterij
Deloge Leopold Theodore Joseph, Wachtmeester milicien 1907, nr. 151/121. (°Cruet, 30.10.1887). Gesneuveld te Lotenhulle op 31 oktober 1918.
- 13de Regiment Artillerie - 1ste batterij
Van De Vel Eugeen August, soldaat 2de klas milicien 1906, nr. 692/163. (°Schild, 08.06.1886). Gesneuveld te Lotenhulle op 1 november 1918.
- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 4de compagnie
Vandebroucke Antoine Guillaume Victor, korporaal milicien mitrailleur 1914. (°Kurne, 31.07.1894). Gesneuveld te Lotenhulle op 1 november 1918.

Een beetje verwonderlijk om gesneuvelde soldaten in Lotenhulle terug te vinden. Maar ook hier is een verklaring voor. Lotenhulle behoorde niet tot de Belgische sector maar was aan het Franse 6de leger toegewezen. De Franse 70ste divisie kreeg steun van de Belgische artillerie. Zowel het 7de, het 9de als het 13de regiment werden voor een korte periode uitgeleend. De gekwetste artilleristen werden dan ook via de Franse medische keten afgevoerd en behandeld.

25 Kerkhof Bellem

- 10de Bataljon Genie - 2de compagnie
Firket Henri Charles Marie Lambert, hulp-onderluitenant, nr. 7872/2051. (°Luik, 15.10.1886). Gesneuveld te Bellem op 23 oktober 1918.
- 4de Regiment Artillerie - 60ste batterij
De Heyn Joseph, soldaat 2de klas milicien 1919, nr. 154/1205. (°Sint-Pieters-Jette, 05.07.1889). Gesneuveld te Bellem op 22 oktober 1918.
- 8ste Linieregiment - 3de compagnie
Permentier Henri François, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 108/62893. (°Laken, 17.05.1892). Gesneuveld te Bellem op 20 oktober 1918.
- 8ste Linieregiment - 9de compagnie
Tahon Victor, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 108/55454. (°Elouges, 02.05.1892). Gesneuveld te Bellem op 22 oktober 1918.

10de Linieregiment - 1ste compagnie

Dobbelaere André Louis Corneel, soldaat 2de klas milicien cs 1917, nr. 110/64482. (°Veurne, 07.02.1897). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

- 14de Linieregiment - GATA (groupement administratif des troupes d'armée) PAR (parc artillerie reserve)

Hoffelt Jan, chauffeur brigadier milicien 1902, nr. 2917. (°Autelbas, 21.01.1882). Gesneuveld te Bellem op 21 oktober 1918.

26 Hoeve weduwe Van Renterghem Hansbekeveer. (Hansbeke/Bellem)

Huidige locatie: Spenningstraat, zuidkant van de brug over de Brugse Vaart.

We hebben bewust gekozen om het kanaal Gent-Brugge als bovengrens van de dodenkaart te gebruiken. Uiteraard werd in de strijd daar geen rekening mee gehouden. Veel gewonden die aan de overkant van het kanaal werden getroffen zijn via het veer naar Hansbeke gebracht en daar gestorven en begraven. Het 2de genie bataljon was actief op Zomergem Rho.

- 2de Bataljon Genie - 1ste compagnie

Verbruggen August, soldaat 2de klas OV 1915, nr. 175/592. (°Langdorp, 21.04.1892). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

27 Hoeve Huys Voordestraat (Hansbeke)

Huidig adres: Voordestraat 12, Hansbeke.

- 3de Linieregiment - 3de compagnie

Ceurvels Josephus, soldaat 2de klas OV, nr. 113/27625. (°Antwerpen, 09.02.1893). Gesneuveld te Hansbeke op 2 november 1918.

28 Veld Bonami Voordestraat (Hansbeke)

Huidig adres: Voordestraat 27, Hansbeke.

- 19de Linieregiment - 8ste compagnie

Wuyts Franciscus, soldaat 2de klas milicien 1916, nr. 119/1995. (°Lier, 17.03.1897). Gesneuveld te Hansbeke op 30 oktober 1918.

29 Hof Emiel Loontjens (Nevele)

Huidig adres: Bosstraat 3, Nevele.

*De schuur van de hoeve Loontjes.
(Verzameling Peter Van de Velde)*

Op deze boerderij lagen niet minder dan zes soldaten begraven. Omdat de compagnienummers nogal verschillen is dit geen bataljonspost maar een verbandpost op regimentsniveau.

- 14de Linierement

Beuwen Firmin, soldaat milicien.

- 14de Linierement - 2de Compagnie

Delcour Gerard Jean, korporaal milicien 1910, nr. 101/24021. (°Wellen, 24.11.1890). Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.

- 14de Linie regiment - 2de compagnie

Remiche Firmin, korporaal vap 1910, nr. 114/23856. (°Wardin 21/11/1889). Gesneuveld te Nevele op 24 oktober 1918.

- 14de Linierement - 12de compagnie

Grisay Constant Joseph Victor, sergeant mitrailleur OV 1914, nr. 114/1392. (°Seraing-sur-Meuse, 06.07.1894). Gesneuveld te Nevele op 24 oktober 1918.

- 14de Linierement - 3de compagnie

Joniaux Ernest Joseph, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 114/25822.
(°Ramillies-Offus, 24.04.1891). Gesneuveld te Nevele op 24 oktober 1918.

- 14de Linierement - 7de compagnie.

Roose Gustave Hilaire, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 114/30269.
(°Langemark, 04.10.1898). Gesneuveld te Nevele op 27 oktober 1918.

*Veldgraf van Gustave Roose.
(Verzameling Peter Van de Velde)*

30 Hof boerderij Fr Gaillar (Merendree)

Huidig adres: Overbroekkouterslag 48

- 13de Liniereregiment - 8ste compagnie

Marchant *Edmond Jean Baptiste*, korporaal OV, nr. 113/28014.
(°Antwerpen, 03.03.1892). Gesneuveld te Merendree op 31 oktober 1918.

31 Hof Oosterlinck Zande (Hansbeke)

Huidig adres: Zandestraat 38 Hansbeke

- 18de Liniereregiment - 1ste compagnie

Vandewalle *Alphonse Maria*, soldaat 2de klas OV, nr. 118/152.
(°Antwerpen, 21.10.1887). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

32 Hoeve Van Renterghem, Wulfhoek (Nevele)

Huidig adres: Wulfhoek 9 Landegem.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 11de compagnie

Schellens *Jan Jozef*, soldaat 2de klas OV, nr. 125/1288. (°Lier, 13.08.1895).
Gesneuveld te Landegem op 25 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 11de compagnie

Santy *Jerôme Cyrille*, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 125/31173.
(°Zonnebeke, 21.09.1891). Gesneuveld te Landegem op 26 oktober 1918.

33 Hof Tollens, kruispunt Reibroek - St-Julien (Hansbeke)

Huidig adres: Reibroekstraat 70 Hansbeke

- 1ste Division D'Armée - Compagnie Transport Peloton equipage artillerie.

Lavreau *Guillaume Joseph Georges*, soldaat 1ste klas milicien 1904, nr. 189/2911. (°Gent, 26.08.1884). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

Craenepoel PCA Aalter (Bellem) / Brugge hospitaal / Vinkem hospitaal / Ruiselede ambulancepost / Calais - Port de Gravelines / hospitaal De Panne

De vooruitgeschoven chirurgische post was het eindstation voor alle Belgische gewonden. Voor sommigen ook het laatste station. Zij werden te Aalter begraven. De overige gesneuvelden zijn verplaatst naar bestaande

hospitalen in het achterland maar stierven alsnog aan de gevolgen of complicaties van hun verwondingen.

BELLEM/AALTER - PCA Kranepoel

- 1ste Regiment Artillerie

Duvieusart *Edmond Joseph Marie*, eerste wachtmeester BV 1907, nr. 151/23992. (°Bouvignies, 29.05.1889). Overleden te Aalter op 1 november 1918 aan obusscherven.

- 4de Regiment Artillerie - 66ste batterij

Defays *Albrecht François Marie Jules*, Onderluitenant, nr. 154/18593. (°Lille (F), 18.08.1890). Overleden te Aalter op 25 oktober 1918. Zwaar gewond te Hansbeke toen hij een van zijn gewonde soldaten te hulp snelde.

- 7de Regiment Artillerie - 9de batterij

Raveschot *Adolf Robert*, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 157/2321. (°Roeselare, 24.05.1893). Overleden te Aalter op 29 oktober 1918 door obusscherven in de buik.

- 9de Regiment Artillerie - 3de batterij

De Preter *Alfons*, soldaat 2de klas cs 1915, nr. 159/1625. (°Heist-op-den-Berg, 02.09.1891). Overleden te Aalter op 30 oktober 1918. Gekwetst tijdens de strijd rond Nevele ten gevolge van obusscherven in de schedel.

- 9de bataljon Genie - 5de compagnie

Sesée *Karel Jozef Leo*, soldaat 2de klas OV 1915, nr. 176/1686. (°Vlissingen(NI), 01.03.1895). Overleden te Aalter op 31 oktober 1918 door obusscherven in de dijen.

- 2de Liniereregiment - 6de compagnie

Tibermont *Victor Félix*, sergeant milicien 1914, nr. 102/60473. (°Roux, 29.07.1894). Overleden te Aalter op 21 oktober 1918.

Vanpoelvoorde *Hector*, soldaat 2de klas milicien 1913. (°Tielt, 20.08.1893). Overleden te Aalter op 21 oktober 1918.

- 8ste Liniereregiment - 6de compagnie

Lievens *Joseph Constant*, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 108/56112. (°Gent, 19.03.1892). Overleden te Aalter op 23 oktober 1918.

- 8ste Liniereregiment - 11de compagnie

Lyssens *Jozef Leonard*, korporaal OV 1914, nr. 108/62205. (°Bazel, 07.07.1893). Overleden te Aalter op 23 oktober 1918 door een kogel in de borst.

13de Linierregiment - 8ste compagnie

Savels Emile Johan, korporaal OV, nr. 113/29648. (°Vlissingen, 11.10.1895). Overleden te Aalter op 31 oktober 1918 aan de gevolgen van de opgelopen verwondingen te Merendree (obusscherven).

- 14de Linierregiment - 1ste compagnie

Parrein Cyriel Camille, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 114/28234. (°Langemark, 29.12.1894). Overleden te Aalter op 27 oktober 1918 door obusscherven in de onderbuik.

- 14de Linierregiment - 9de compagnie

Deschamps Jean-Baptiste Hubert Jules, soldaat 2de klas cs 1915, nr. 114/29444. (°Thiméon, 27.12.1895). Overleden te Aalter op 27 oktober 1918.

Masy Jules Joseph, Luitenant, nr. 114/16754. (°Hannut-Luik, 28.02.1888). Overleden te Aalter op 1 november 1918.

- 19de Linierregiment - 3de compagnie

Leemans Louis, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 119/2738. (°Herent, 20.06.1898). Overleden te Aalter op 12 november 1918 door een kogel bij een ongeval.

- 19de Linierregiment - 8ste compagnie

Taillandier Gaston Joseph Alexandre, soldaat 2de klas OV, nr. 119/1410. (°Valenciennes (Fr.), 20.03.1895). Overleden te Aalter op 24 oktober 1918. Gekwetst te Hansbeke; spaakbeenbreuk en bloedingen.

- 20ste Linierregiment - 6de compagnie

Brackman Alphonse Joseph Antoine, sergeant BV 1908, nr. 120/2670. (°Honville, 19.03.1890). Overleden te Aalter op 24 oktober 1918 om 14u30 uur aan de gevolgen van een verbrijzelde linkerdijs.

Horemans Joseph Alphonse, soldaat 2de klas OV 1915, nr. 120/702. (°Herentals, 09.10.1896). Overleden te Aalter op 23 oktober 1918 aan de gevolgen van een linkerdijsbeenbreuk en amputatie.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 2de bataljon

Sabbe Jules, Majoor, nr. 12370. (°Pecq, 04.09.1870). Overleden te Aalter op 23 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 3de compagnie

Colin Aimé Marie Albert Adelin, hulp-onderluitenant, nr. 125/6220. (°Elsene, 29.05.1881). Overleden te Aalter op 31 oktober 1918. Gekwetst door een granaatscherf te Landegem bij het aanleggen van loopbruggen over het kanaal.

- Drion Victor Joseph Desiré**, onderluitenant, nr. 125/8424. (°Luik, 29.07.1887). Overleden te Aalter op 31 oktober 1918. Werd zwaar gewond op 20 oktober 1918 maar bleef zijn soldaten aanmoedigen.
- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 7de compagnie
Reynal Hubert Maurice Georges, hulp-onderluitenant. (°Momignies, 29.11.1896). Overleden te Aalter op 23 oktober 1918.
 - 1ste Regiment Jagers Te Voet - 11de compagnie
Germée Henri François Hubert, soldaat 2de klas OV 1916, nr. 125/1649. (°Bilzen, 18.04.1895). Overleden te Aalter op 25 oktober 1918.
 - 4de Regiment Jagers Te Voet - 2de compagnie
De Doncker Jaak, onderluitenant VDG, nr. 449/6972. (°Erps-Kwerps, 21.08.1893). Overleden te Aalter op 1 november 1918. Gekwetst te Landegem door een geweerkogel in de rechterborst toen hij moedig zijn peloton ten aanval leidde.
 - 4de Regiment Jagers Te Voet - 7de Compagnie
Willems Jozef Amand, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 128/3443. (°Bekegem, 15.04.1893). Overleden te Aalter op 26 oktober 1918.
Dury Arthur Camille Corneille, soldaat 2de klas milicien cs 1916, nr. 128/36720. (°Reningelst, 25.12.1897). Overleden te Aalter op 26 oktober 1918.
 - 4de Regiment Jagers Te Voet - 9de compagnie
Delpire Emile Philippe, soldaat 2de klas milicien 1912, nr. 128/1405. (°Châtelaineau, 22.06.1892). Overleden te Aalter op 31 oktober 1918.
 - 4de Regiment Jagers Te Voet - 12de compagnie
Lommel Henri, sergeant mitrailleur milicien 1912, nr. 128/3857. (°Metzert-Toutelange, 09.10.1892). Overleden te Aalter op 31 oktober 1918 door een obusscherf in de rechterthorax.
Mévis Maria Josephus Gerardus Paul, soldaat 2de klas ov 1915, nr. 128/4674. (°Tongeren, 28.05.1895). Overleden te Aalter op 30 oktober 1918.

HOSPITAAL BRUGGE

- 20ste Linierregiment - 4de compagnie
Titeca Emile, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 120/62922. (°Wijtschate, 05.04.1892). Overleden te Brugge hospitaal op 23 oktober 1918, gekwetst te Hansbeke.

1ste Regiment Jagers Te Voet - 3de compagnie

Doyen (Allard) Emmanuel, soldaat 2de klas cs 1916, nr. 125/31694. (°Brussel, 08.11.1896). Overleden te Brugge hospitaal op 29 oktober 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 5de compagnie

Ryckaert Emiel, sergeant milicien 1913, nr. 125/27568. (°Warneton, 02.04.1893). Overleden te Brugge hospitaal op 24 oktober 1918 door obusscherven.

Bruyninckx Petrus Desiderius, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 125/29021. (°Meldert, 08.09.1894). Overleden te Brugge hospitaal op 15 november 1918. Gekwetst te Landegem op 23 oktober en gestorven aan de gevolgen van een bekkenbreuk en mitrailleurkogels.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 11de compagnie

Piquette Léon, soldaat 2de klas OV 1914, nr. 197/24750. (°Taintignis, 03.09.1893). Overleden te Brugge hospitaal op 8 november 1918.

CALAIS - PORT DE GRAVELINES

Doodsprentje Julien Van Meenen.

- 19de Linierregiment - 7de compagnie
Van Meenen Julien, soldaat 2de klas OV 1914. (°Brugge, 29.01.1897).
 Gekwetst te Hansbeke en overleden te Calais op 3 november 1918.

HOSPITAAL DE PANNE

- 8ste Linierregiment - 8ste compagnie
Vanhouteghem Joseph Jan Baptist, sergeant mitrailleur OV.
 (°Wannegem, 06.10.1896). Gekwetst te Hansbeke aan de schedel op 21 oktober en overleden in De Panne op 4 november 1918.

HOSPITAAL VINKEM

- 4de Regiment Artillerie - 3de groep EM
Foccroule Armand August, wachtmeester OV 1915. (°Luik, 14.06.1888).
 Overleden te Vinkem op 18 november 1918 aan opgelopen kwetsuren te Hansbeke op 24 oktober.

AMBULANCEPOST RUISELEDE

- 4de Regiment Jagers te Voet - 6de compagnie
Van Essche Alfons, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 128/2093.
 (°Herdersem, 13.03.1894). Overleden te Ruiselede, ambulancepost 224, op 30 oktober 1918.

B) Niet teruggevonden locaties

Een aantal locaties blijven echter moeilijk exact te duiden. Zo werden de navolgende locaties niet terugvonden. Toch zijn er een paar die een vermoeden genereren. Op basis van het regiments- en de compagnieaanduiding ontstaat er een vermoeden dat het lichaam dicht bij een bekende locatie werd begraven. De bekende locatienummers (zie hoger) heb ik gebruikt als referentie daar waar het vermoeden sterk aanwezig was. Er zijn toch nog clusters die zich duidelijk aftekenen maar waar de exacte locatie onbekend blijft.

- Boschstraat dicht bij hof weduwe Vermaele (Nevele)

Justina Stevens, weduwe Constant Vermaele, woonde in de periode 1910-1920 Wulfhoek 4. Het is de enige weduwe Vermaele die we in de Nevelse bevolkingsregisters terugvonden.

De rustplaats van:

- 14de Linierement - 1ste compagnie

Van der Heeren Leon Henri, soldaat 2de klas Ov, nr. 114/1286. (°Kortemark, 01.02.1892). Gesneuveld te Nevele op 24 oktober 1918.

Vermoedelijk gelegen tussen A17 en A18. De 1ste compagnie van het 14de Linie had op zijn rechterflank de Jagers Te Voet.

- Veld J. Vermeeren Voordestraat (Hansbeke)

Genot Maurice, eerste sergeant majoor BV 1914, nr. 108/63738. (°Brussel, 10.02.1896). Gesneuveld te Hansbeke op 21 oktober 1918.

- Hof Theophiel Mortier, huis van August Van Tornhout (Nevele)

In de periode 1910-1920 woonde Theophiel Mortier, Oossekouter 4 en houtkoopman August Van Tornhout, Biebuyckstraat 11. Deze adressen liggen echter in de zone van de Franse troepen⁸.

Hier lagen twee soldaten van het 14de Linie, 5de compagnie begraven.

- 14de Linierement - 5de compagnie

Vergucht Emile, soldaat 2de klas milicien 1915, nr. 114/29694. (°Sint-Jans-Molenbeek, 25.06.1890). Gesneuveld te Nevele op 22 oktober 1918.

- 14de Linierement - 5de compagnie

Delehaye Jean Joseph Guillaume, soldaat 2de klas milicien 1909, nr. 114/23396. Geboren te Herve op 12/03/1889. Gesneuveld te Nevele op 1 november 1918.

Deze locaties zouden zich eerder ergens in de buurt van de Bosstraat of Legekouter moeten bevinden. Een mogelijkheid is de vestiging van het bataljonshoofdkwartier van het 2de bataljon.

⁸ Zie: DHONDT A., Het verhaal van de Fransen, in *Het Land van Nevele*, jg. XLIX (2018), afl. 3, p. 110-191.

- Tuin huis Weduwe Janssens Veldeken (Nevele)

In de periode 1910-1920 werd geen familie of weduwe Janssens op Nevele Veldeken teruggevonden.

Op deze locatie lagen soldaten van verschillende regimenten begraven:

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 12de compagnie

Ramont Jozef, soldaat 2de klas OV, nr. 128/4478. (°Eeklo, 18.04.1891). Gesneuveld te Hansbeke op 30 oktober 1918.

- 14de Linierregiment - 7de compagnie

Van De Gender Paulin Edouard Jules, soldaat 2de klas OV, nr. 114/1060. (°Sint-Pieters-Lille, 25.02.1895). Gesneuveld te Hansbeke op 31 oktober 1918.

- 14de Linierregiment - 7de compagnie

Van Malderen Jules, soldaat 2de klas. Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.

Deze locatie zal niet ver van de molen gelegen zijn (A15).

Ook was dit de rustplaats van een artillerist alhoewel hierover veel twijfel bestaat.

- 1ste Regiment Artillerie - 46ste batterij

Van Den Bossche Jean François, wachtmeester 1ste klas milicien 1906, nr. 123/3282. (°Baasrode, 29.09.1886). Gesneuveld te Nevele op 23 oktober 1918.

- Veldhoek, Veldstraat (Hansbeke-Bellem)

Dit is de grens Bellem-Hansbeke maar er is te weinig bijkomende informatie om de exacte locatie te kunnen aanduiden. Het gaat hier over twee soldaten van het 10de linierregiment:

- 10de Linierregiment - 10de compagnie

De Mey Petrus, eerste sergeant majoor BV 1912, nr. 110/58445. (°Wachtebeke, 30.09.1894). Gesneuveld te Bellem op 22 oktober 1918.

- 10de Linierregiment - 1ste compagnie

Baetes Jacques, soldaat 2de klas milicien cs 1918, nr. 110/65364. (°Antwerpen, 24.01.1899). Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.

Deze locatie was zeker in de Veldstraat die van Hansbeke naar Bellem loopt terug te vinden. (A3, A8).

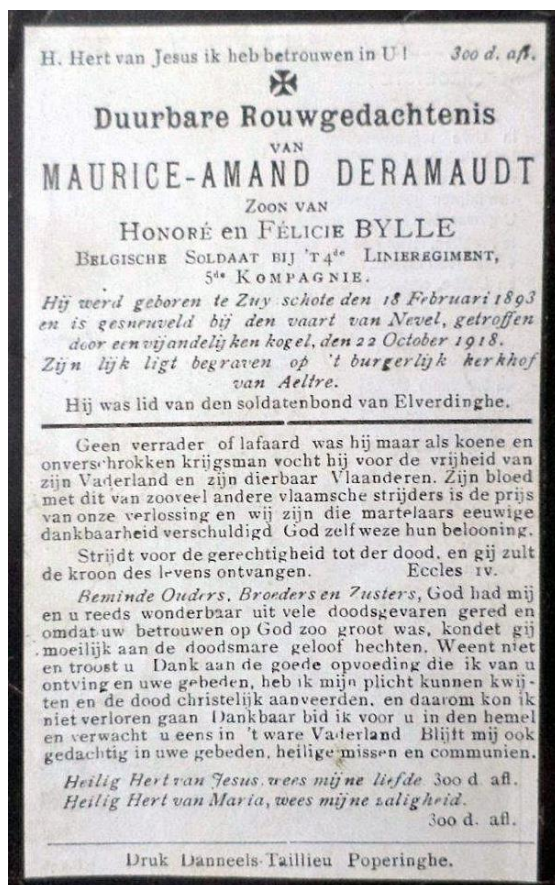
Sommige aanduidingen zijn te vaag om terug te vinden. Het regiments- en compagnienummer kunnen in correlatie met de gevonden locatie soms

wel aan aanwijzing geven. Er zijn echter nog een handvol aanduidingen waar meerdere mogelijkheden zijn.

1) 'aan de vaart'

- 14de Linierement - 5de compagnie

Deramoudt Maurice Armand Corneille, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 114/28045. (°Zuidschote, 28.02.1894). Gesneuveld te Nevele op 22 oktober 1918.

Doodsprentje van Maurice-Amand Desramaudt. Neergeschoten te Nevele en begraven in Aalter. Het is niet ongevoen dat de schrijfwijze van de namen op het doodsprentje en de legerfiche niet dezelfde zijn.

- 2) 'gesneuveld aan het kanaal op de oostelijke oever',
- 4de Regiment Jagers Te Voet - 12de compagnie
Verweire Henri Clement Albert, korporaal milicien 1914 mitrailleur, nr. 128/2804. (°Gent, 01.01.1894). Gesneuveld te Nevele op 31 oktober 1918.
Dit zou een verband kunnen hebben met A11.
- 3) 'hof A Dobbelaere'
In de periode 1910-1920 woonde het echtpaar August Dobbelaere - Maria-Theresia Vlaemynck landbouwer met kinderen in de Molenkouter 6, het voorlaatste huis van de straat in de wijk Grote Heirenthoek. Het compagnienummer van het slachtoffer wijst er echter op dat hij niet in die zone van het 1ste bataljon (1-4de compagnie) kan geweest zijn. De locatie zou logisch gezien meer naar het midden liggen, tussen de molen en de brug.
- 4de Regiment Jagers Te Voet - 8ste compagnie
De Bruyne Maurice Corneille, soldaat 2de klas milicien cs 1915, nr. 128/3472. (°Oostvleteren, 29.01.1892). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.
- 4) 'Hof De Puydt Veldstraat Hansbeke'
Geen familie De Puydt teruggevonden in de Veldstraat periode 1910-1920.
- 4de Regiment Artillerie - 66ste batterij
Mullié Cyrille, wachtmeeester BV 1911, nr. 154/3846. (°Neuville-en-Ferrain(Fr), 24.01.1887). Gesneuveld te Hansbeke op 21 oktober 1918.
Behoort vermoedelijk bij A19 of toch zeker in de buurt hiervan.
- 5) 'Veld P Martens', Nevele
In de periode 1910-1920 geen P. Martens wel Camiel Martens in de Biebuyckstraat (laatste huis) vanaf het dorp en Henri Martens in de Wulfhoek.
- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 6de compagnie
Brasseur Gaston Arthur Ghislain, soldaat 1ste klas milicien 1912, nr. 125/26600. (°Gouy-Lez-Piéton, 07.05.1892). Gesneuveld te Nevele op 23 oktober 1918.

- 6) 200 m steen 99 spoorweg hoeve Th. Beke, Veldstraat
In de periode 1910-1920 geen Th. Beke gevonden in de Veldstraat.
- 18de Liniereregiment - 12de compagnie
Van Hulle Emile François, soldaat 2de klas OV 1915, nr. 118/6880.
(°Lomme (Fr), 07.07.1895) . Gesneuveld te Hansbeke op 22 oktober 1918.
Vermoedelijk is dit een schrijffout en is 99 te vervangen door 92. Dit punt zal dan aansluiten bij A8.

- 7) Hoeve Herteleer, Moerstraat (Bellem)
De Moerstraat in Bellem loopt vanaf de huidige Bellemdorpweg tot aan de Kanaal Gent-Brugge.
- 8ste Liniereregiment - patrouilleur
Aerts Petrus Pierre Joseph, korporaal milicien 1912, nr. 108/56055.
(°Meerle, 02.01.1892). Gesneuveld te Bellem op 21 oktober 1918.

Ten noorden van Bellem liep de weg naar de brug over de Brugse Vaart richting Zomergem. Aan de overkant stond toen de molen. Vanop deze molen had de vijand de ideale schoots- en observatiepunt. De hoeve ligt aan de linkerkant van de weg en werd door de vijand stevig verdedigd. De verovering ervan was een bloedige strijd: in het dagboek van Lodewijk Van Neuten, burgemeester van Meerle staat vermeld op 11 januari 1919 “Donderdag was de gewoone lijkdienst van **Petrus Aerts** gevallen bij Bellem, hij is onbegraven gevonden door een andere soldaat van Minderhout Lodewijks in eene kant de kin afgeschoten, wonden aan zijn lichaam, hij lag er zeker een week, was onkennelijk, maar aan de armpaat is hij erkend (dicht bij onze zoon Josef). Hij stond te boek als stoute soldaat, nooit bevreesd.”

Nog steeds vermist

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 5de compagnie
De Rycke Cyrille, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 125/29176. (°Stekene, 24.05.1894). Vermist te Landegem op 22 oktober 1918.
- 1ste of 4de Regiment Jagers Te Voet
Onbekend, graf 25 te Landegem.
- 4de Regiment Jagers Te Voet
Onbekend, graf 7 te Landegem.

- 4de Regiment Jagers Te Voet - 9de compagnie

Deleu *Camille Joseph*, soldaat 2de klas milicien 1913, nr. 128/1643. (°Wervik, 11.12.1892). Gesneuveld te Landegem op 31 oktober 1918.

Zijn graf was eerst gemerkt als *onbekend* met de vermelding 1ste of 4de Regiment Jagers Te Voet. Pas op 30 maart 1923 werd zijn identiteit vastgesteld en werd hij begraven in het graf nr. 35 zonder dit aan de militaire overheid te melden.

Dit is de reden waarom op het ereperk te Landegem, initieel 25 graven voorzien in het ontwerp, er maar 24 graven terug te vinden zijn waarvan het 7de graf nog steeds als *onbekend* is gemarkeerd. Wat er met het graf van soldaat Deleu is gebeurd is niet bekend.

Er zijn ook gesneuvelden die naar eenheid en tijdstip wel in de lijst horen te staan maar over wie maar zeer weinig is geweten. Behoudens een paar basisgegevens weten we niet wat hen precies is overkomen.

- 14de Linieregiment

Constant Joseph Victor, sergeant OV, nr. 114/139. (°Seraing-sur-Meuse, 06.07.1894). Gesneuveld te Nevele op 24 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet.

Cnocquaert Charles Louis, soldaat milicien 1913. (°Warneton, 14.10.1893). Gestorven te Brugge hospitaal op 8 november 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet - 8ste compagnie

Finet Fernand Félix Edèse, adjudant BV 1901. (°Brussel, 14.01.1883). Gestorven te Brugge hospitaal op 04 november 1918.

- 16de Regiment Artillerie - 3de batterij.

Giron Jean Joseph Antoine, brigadier OV 1917, nr. 166/1622. (°Elsene, 02.04.1901). Gesneuveld te Hansbeke op 26 oktober 1918.

Het 16de regiment artillerie behoorde niet tot de groepering Michel. Het regiment vocht ten noorden van de kanaalkruising op het grondgebied Zomergem.

- 19de Linieregiment - 7de compagnie

Houtappel Henri Edouard Pierre, soldaat 2de klas OV 1914, nr. 119/1288. (°Gent, 28.03.1888). Gesneuveld te Hansbeke op 26 oktober 1918.

- 4de Regiment Jagers Te Voet

Vermeulen Emiel, soldaat milicien 1909. (°Scheldewindeke, 20.10.1889). Gestorven te Brugge op 7 november 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet

Van der Donck. (°Deinze, 26.05.1894). Zwaar gekwetst te Landegem op 24 oktober 1918 en overleden te De Panne (hospitaal) op 27 november 1918.

C) Niet weerhouden in de lijst

De lijst met de namen van deze soldaten is tot stand gekomen na opzoekingen van verschillende bestuursleden van de heemkundige kring 'Het Land van Nevele'. Deze noteerden de gegevens van de gesneuvelde militairen met als belangrijkste criterium de plaats van overlijden. Het was voldoende dat de soldaat stierf op het grondgebied, behorende tot het werkgebied van de vereniging om op deze lijst geplaatst te worden. Sommigen stierven echter te Zomergem maar werden toch naar Hansbeke of Bellem overgebracht om daar te worden begraven. Anderen zijn gestorven aan ziekte (Spaanse griep) zonder een aanduiding waaruit moet blijken dat ze in onze regio hebben gevochten. De initiële lijst telde dan ook 231 namen. De lijst bevatte dubbele namen of namen van burgers en niet militairen (6). Zestien gesneuvelden zijn niet opgenomen omdat er niet direct een link was met de uitvoering van de militaire operatie op het grondgebied van de gemeente Nevele. In sommige gevallen was er gewoon te weinig informatie te vinden om zelfs de eenzelveheid van de militaire te bepalen. Het zijn dan ook de gesneuvelden van drie Infanteriedivisies, de 4de, de 9de en de 10de, behorende tot de groepering Michel die in de lijst zijn weerhouden. Het zou echter getuigen van weinig respect om de soldaten die niet kunnen gelinkt worden niet te vermelden in dit artikel.

- 1AG 19de - Compagnie Aviation Militaire

Beaufays Lucien Leon, soldaat milicien 1904, nr. 8097. (°Aywaille, 21.10.1884). Gestorven te Brugge op 5 november 1918.

Deze persoon werd verward met Beaufays Lucien Emile Alfred van het 18de Linieregiment - 8ste compagnie die te Merendree Overbroek sneuvelde op 22 oktober 1918.

- 23ste Linieregiment

De Baets Albert François Maria, tweede kapitein. (°Sint-Amandsberg, 15.01.1890). Gesneuveld te Zomergem op 31 oktober 1918.

- 16de Linieregiment

- De Waele Clement Celeste Maria**, eerste Luitenant OV. (°Westkerke, 02.11.1889). Gesneuveld te Zomergem op 22 oktober 1918.
- 16de Linieregiment
Desmedt André Armand, kapitein-commandant. (°Roeselare 08/05/1880). Gesneuveld te Zomergem op 22 oktober 1918.
 - 8ste Linieregiment - 6de compagnie
De Cleene Jean Florent Albert, tweede kapitein, nr. 108/15272. (°Etterbeek, 05.01.1888). Gesneuveld te Brugge op 11 november 1918. Volgens de fiche uit het Wardeadregister werd de kapitein te Merendree gekwetst op 22 oktober 1918. Hij keerde terug op 28 oktober maar werd terug afgevoerd en stierf in het hospitaal ten gevolge van een longontsteking en griep op de dag van de wapenstilstand.
 - 13de Regiment Artillerie - 1ste batterij
De Keyser Karel, brigadier milicien 1913, nr. 163/624. (°Berendrecht, 02.09.1893). Gesneuveld te Brugge hospitaal op 3 november 1918 ten gevolge van een longontsteking en griep. Het is niet duidelijk waar en wanneer hij dit heeft opgelopen.
 - 13de Regiment Artillerie - 3de batterij
Desmedt Alfons Edouard, soldaat 2de klas milicien 1916, nr. 637. (°Haaltert, 11.12.1886). Gestorven te Brugge hospitaal op 20 november 1918.
 - 13de Regiment Artillerie
Van de Walle Jules, soldaat milicien 1906. (°Oedelem, 13.01.1886). Gesneuveld te Brugge hospitaal op 3 november 1918.
 - 8ste Bataljon Genie - 2de compagnie
Everaet Jules Henri, soldaat milicien 1916, nr. 1753. (°Zillebeke, 14.12.1897). Gesneuveld te Bellem op 31 oktober 1918. Begraven te Zomergem.
 - 2de Regiment Jagers Te Voet
Luypaert Hendrik Frans, soldaat 2de klas milicien 1914, nr. 126/56064. (°Steenhuffel, 05.07.1894). Gesneuveld te Nevele op 1 november 1918 en begraven in Lotenhulle. Dit regiment behoorde niet tot de divisies die in deze streek actief waren.
 - 1ste Regiment Jagers Te Voet
Pauwels Pieter Jozef, soldaat milicien 1912. (°Londerzeel, 08.09.1892). Gestorven te Brugge hospitaal op 7 november 1918.

- 1ste Regiment Jagers Te Voet
Preud'homme Georges, sergeant. (°Peruwelz, 10.07.1892). Gestorven te Brugge hospitaal op 7 november 1918.
- 4de Regiment Jagers Te Voet
Ratecliff Pieter. (°Borgerhout, 07.10.1886). Gestorven op 20 juli 1919.
- 5de Bataljon Genie
Van Elsen Karel, soldaat milicien 1905. (°Neerijse, 26.10.1884). Gesneuveld te Brugge op 10 november 1918.
- 16de Linierregiment
Van Nieuwenhuyse Robert Pierre Eugene, hulp-onderluitenant. (°Wetteren, 14.12.1893). Gesneuveld te Zomergem op 22 oktober 1918.
- 13de Linierregiment
Wauters Anselm. (°Oostham, 24.03.1883). Gestorven te Zelzate op 04 april 1919 ten gevolge van een psychische aandoening.
- 18de Linierregiment
Boland Charles Camille, soldaat BV. (°Jumet, 09.12.1886). Gestorven te Brugge hospitaal op 18 november 1918.

Uitzonderingen bevestigen de regel

In enkele gevallen kwam het bewijs van een verband met onze streek uit een andere hoek. Alhoewel er geen militaire verklaring kan gegeven worden waarom deze soldaat op die plaats aanwezig was en sneuvelde, zijn er toch aanwijzingen op bidprentjes of in lokale verhalen die toch een verklaring bieden.

Een dergelijke uitzondering is *Louis Henri Vermeulen*, (°Meigem, 03.03.1879). De gesneuveld soldaat staat op het monument op het kerkhof te Landegem vermeld met als overlijdensdatum 31 oktober 1918 en overlijdensplaats te Aalter. Louis was soldaat 2de klas milicien 1899 en diende bij het 1ste regiment Grenadiers. Als doodsoorzaak staat een ongeval vermeld. Omdat het regiment nooit in deze streek heeft gevochten werd dit als niet relevant beschouwd. Tot de familie het echte verhaal vertelde. Louis was gehuwd met Maria Van Dorpe en had vier kinderen Omer, Firmin, Jozef en Germaine. Het gezin woonde in Landegem. Volgens de familie werd hij op verkenning gestuurd richting Nevele waar hij vanuit een vliegtuig werd beschoten. Na een doodstrijd van vier dagen overleed Louis. Concreet zou hij getroffen zijn op 28 oktober, weer volgens de familie, dicht bij een brug op Nevels grondgebied

ter hoogte van de weg naar de wijk Malsem in Lotenhulle waar nu de autosnelweg loopt.

Vanuit militair standpunt is dit een niet zo geloofwaardig verhaal alhoewel er toch met deze informatie een verklaring mogelijk is. Het is zeer onwaarschijnlijk dat hij op verkenning werd gestuurd. Het grootste deel van Nevele viel immers niet onder de bevoegdheid van het Belgische leger maar werd door Franse troepen bezet. De enige Belgische militairen in deze sector waren artilleristen (7de, 9de en 13de regiment artillerie) die als ondersteuning aan het Franse leger werden uitgeleend. Een klein deel van het Nevels grondgebied, ten noorden van de dorpskern, werd door het Belgische 14de Liniereregiment bezet. Ook hier was een verkenning van een soldaat behorende tot een ander regiment onwaarschijnlijk tenzij het 1ste grenadiersregiment op korte termijn het 14de Liniereregiment zou aflossen. Maar het 1ste Grenadiers behoorde tot een andere divisie en zelfs tot een ander legerkorps (DA). Wat kan dan wel een verklaring zijn? De familie van Louis woonde in Landegem. Het gedeelte gelegen ten oosten van het Schipdonkkanaal werd reeds op 20 oktober bevrijd. Deze informatie zal de soldaat hebben opgevangen te Ruiselede waar hij met zijn eenheid kantonnerde. Vermoedelijk stond hij op goede voet met zijn commandant en kreeg hij toestemming om zijn familie te bezoeken. Een officieus verlof van 24 uur terwijl het regiment geen actieve opdracht heeft, werd wel meer verleend. Om het overlijden van de soldaat en zijn commandant te dekken werd het alibi van de verkenning gebruikt, enkel om lastige vragen te vermijden. De passage met het vliegtuig is dan wel zeer plausibel. De Duitse luchtmacht was actief aanwezig en het mitrilleren op lage hoogte van militaire doelwitten was zeker geen uitzondering.

Dit is niet het enige verhaal dat we kennen.

Onze ere-ondervoorzitter Arnold Strobbe vertelde ons het volgende verhaal.

August Van Tornhout (°Lotenhulle, 22.08.1888) overkwam hetzelfde. August was soldaat 2de klas milicien 1908 bij het 1ste Jagers Te Voet (nr. 125/23498). Zijn compagnie kwam op 22 oktober te Hansbeke aan. Het 1ste Jagers Te Voet werd vervolgens afgelost door het 4de Jagers Te Voet en August kreeg verlof om zijn familie in Lotenhulle te bezoeken. Daar aangekomen kreeg hij te horen dat zijn jongere broer reeds drie jaar eerder aan de IJzer was gesneuveld. Toen August terugkeerde werd hij op Reibroek geraakt door een granaatscherf en afgevoerd naar het Franse

veldhospitaal te Lotenhulle. Daar is hij op 28 oktober overleden en begraven.

Georges Eugene Felix Grégoire, soldaat milicien 1912, nr. 141/16487 (°Oostkamp, 28.06.1892) staat in de overlijdensakte genoteerd als overleden in het hospitaal te De Panne en begraven op 29 oktober 1918. Georges was ingedeeld bij de staf van het 3de Regiment Lanciers. Op de fiche van wardeadregister staat de vermelding 'obusscherven in het hoofd' als doodsoorzaak maar geen aanduiding van de locatie waar de soldaat deze verwonding heeft opgelopen. Toch staat op het bidprentje een duidelijke vermelding naar Hansbeke als locatie en de datum 21 oktober 1918. Het vreemde is dat het 3de Lanciers nooit in deze streek heeft gevochten. Het 3de Lanciers maakte deel uit van de 1ste cavaleriedivisie die verder naar het noorden, voorbij Zomergem, als flankdekking van de infanteriedivisies werd ontplooid. De charge bij Burkel (Maldegem) door de Gidsen was de laatste vermeldenswaardige actie van deze divisie. Maar ook hier is een bezoek aan de ouderlijke woonst de verklaring. Op 19 oktober kreeg hij toestemming om vader en moeder in het recent bevrijde Hertsberge bij Oostkamp te gaan bezoeken. Toen hij op weg was naar Zomergem, om zijn eenheid te vervoegen, werd hij op 21 oktober, bij het doorkruisen van Hansbeke te Reibroek, verrast door Duitse artillerie. Een paar dagen later stierf hij aan zijn opgelopen verwondingen in het hospitaal in De Panne.

D) Oorlog in de lucht

De legers van 1914 veranderden onmiskenbaar in de vier jaar durende strijd, zowel in organisatie als in bewapening. De infanterie- en artillerie-eenheden kenden hun transformatie maar het wapen met de spectaculairste omschakeling en groei was het vliegtuig. Gestart met een handvol kleine eenmotorige verkenners, groeide het wapen uit naar duizenden vliegtuigen, één- en tweezitters, met diverse opdrachten. Naargelang van de opdracht ontstonden er nieuwe organisaties en structuren. Het luchtwapen werd uitgebreid met kleine wendbare jagers, tweezitsverkenner en fotoverkenner en meermotorige bombardementsvliegtuigen.

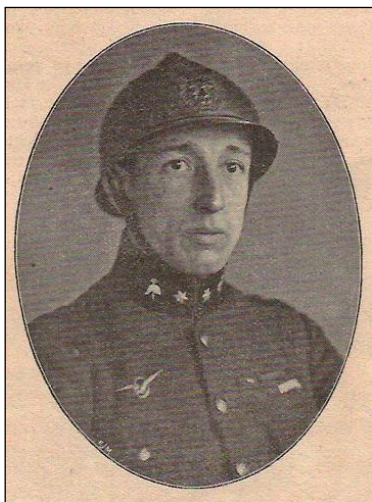
Ook aan Duitse zijde werd dit wapen ontwikkeld en uitgebreid. Vanaf de vliegvelden rondom Gent vertrokken vanaf 1917 grote vliegtuigen van het type Gotha G V en Zeppelin-Staakten R VI richting Engeland. Vanaf de

vliegvelden te Oostakker, Mariakerke, Gontrode en Scheldewindeke maakten ze een vlucht van 270 km en terug. Bij velen zat het venijn in de staart. Op enkele kilometers van de basis zonder benzine vallen, te zwaar beschadigd zijn door luchtafweer of mist en slechte zichtbaarheid leidden tot ongevallen en crashes. Ook in onze omgeving zijn er verschillende toestellen neergestort.

- Luitenant Leo von Mengershausen, Nürnberg, 29.11.1895, stierf te Hansbeke op 10 augustus 1917. AFP14 (Armeeflugpark 14).
- Luitenant Joachim Freiherr von Schlieben sneuvelde te Landegem op 16 februari 1918 in een crash. Bosta 14 (Bomberstaffel 14).
- Offz. stellv. Gustav Schebesta (°Gr. Rosel, 02.03.1894) stierf te Gent-Luchteren op 01 augustus 1918. Bosta 14 (Bomberstaffel 14).
- Oberluitenant Wilhelm Siegfried Graf von Adelmann und zu Adelmansfelden stierf in een crash te Landegem op 17 februari 1918. Commandant Bosta 14 (Bomberstaffel 14).
- Vizefeldwebel August Fels stierf ook in een crash te Landegem op 16 februari 1918. Bosta 14.
- Luitenant Wilhelm Jackson, observator, stierf eveneens te Landegem in een crash op 17 februari 1918. Bosta 14.
- Luitenant Georg Ritter und Edler von Loessl, observator, stierf in een crash te Drongen. Bosta 13.

Aan geallieerde zijde waren er ook slachtoffers te betreuren. Tijdens het bevrijdingsoffensief was de Duitse luchtmacht actief aanwezig boven het slagveld. Vooral de vliegtuigen van de marine. Teruggetrokken vanaf de kust naar het binnenland betekenden ze een aanzienlijke versterking van de uitgedunde Duitse luchtmacht van de 4de Armee.

Naast de opdracht om de stellingen en troepenverplaatsingen te mitrilleren waren ze vooral op zoek naar observatieballonnen. Enkele Franse ballonnen werden neergehaald maar ook een Belgische. Amédée Etienne Auguste Bodeux, adjudant BV 1907 werd voor de vierde maal neergehaald. Telkens hoopte hij dat zijn parachute tijdig en vlekkeloos zal opengaan bij een sprong van een dergelijke geringe hoogte. Het was wel een eervolle vermelding op het dagorder van de militaire luchtscheepvaart waard.

Amédée Bodeux

Ontving de Zilveren Medalie voor dapperheid (Servië) op 14 November 1918.

Waarnemer in kabelballon. Sinds 51 maanden op het front. Uitstekend waarnemer, bezit behalve eene vakkennis van eersten rang, eene volledige kalmte, groote koelbloedigheid en een buitengewoon misprijzen voor het gevaar. Tijdens 4 jaren praktijk in het waarnemen bewees hij merkwaardige diensten, zoowel door de juistheid als door den overvloed der inlichtingen. In zijn schuitje, tijdens den aanval der stellingen bij het afwateringskanaal, op 31 Oktober 1918, werd hij, door 6 vijandelijke vliegtuigen, met machiengeweren aangevallen. Hij daalde voor de 4de maal in valscheren. Is reeds drager van her Militair eereteeken van 2^e klas en van het Belgisch en het Fransch Oorlogskruis.

(Uit: De Legerbode, nr. 642 van 23 maart 1919)

De Britse jagers van het 204th squadron gingen het gevecht aan met hun Duitse tegenstanders. Vanaf 5 oktober 1914 patrouilleren ze met hun Sopwith Camel boven Nevele en zijn deelgemeenten. Hierbij wordt één piloot neergeschoten boven Merendree. Hij werd op het kerkhof van Merendree begraven als een onbekende Britse officier.

Op 23 oktober was er opnieuw een confrontatie tussen de vliegers van het 204th Squadron en de vijand boven Merendree. Ditmaal werden 3 Britse vliegtuigen neergehaald. De piloten werden naast het bestaande graf in de zuidoostelijke hoek van het kerkhof begraven.

- Lt F.G.Bayley, DFC 204th Sqdn Royale Air Force. Gesneuveld op 23 oktober 1918.
- Capt Thomas Walker Nash DFC and bar 204th Sqdn Royale Air Force. Croix de Guerre with palms (F). Gesneuveld op 23 oktober 1918. Leeftijd 27 jaar. Zoon van Thomas W. Nash en de reeds overleden Amy Nash. Adres 5 Norfolk Rd, Littlehampton.
- 2nd Lt Geoffrey Sutcliffe 204th Sqdn Royal Air Force. Gesneuveld 23 oktober 1918. Leeftijd 25 jaar. Zoon van de reeds overleden Fred Sutcliffe en Mary Elizabeth Sutcliff wonende 21 Thorton St, Newton, Massachusetts, USA. Geboren te Rochdale England.

COMPREHENSIVE REPORT.

GRAVES REGISTRATION REPORT FORM

Army Form W. 3022.

D.A.D.G.R. & E. Central Sub-District, No. 5, District.

REPORT No. *1* SCHEDULE No. *29*

MEERENDRE

PLACE OF BURIAL MEERENDRE CHURCHYARD

Certified correct & complete.

Map Reference Sh. 21.F.8.d.3.7.

Capt. Major.,
D.A.D.G.R. & E. Central Sub-Dist.,
No. 5, District.

The following are buried here:—

Regiment	No.	Name	Rank and Initials	Date of Death	Cross Erected or G. R. U.D.	Plot, Row and Grave
204th. Squad. R.A.F.		✓ BAYLEY, D.F.C.	LIEUT. F.G.	23/10/18	G.R.U.	1
R.A.F. 204 dgd.	*	✓ UNKNOWN BRITISH OFFICER.			G.R.U.	2
R.A.F.		✓ UNKNOWN BRITISH OFFICER.		5/10/18	G.R.U.	3
R.A.F.		✓ NASH.	CAPT. T.W.	23/10/18	G.R.U.	4
	*	Sutcliffe. Mr Geoffrey	2nd Lt			2

ENTERED 14/6
MAPS CHECKED 14/6

(B 31 5) W1163—P133 15,000 18/17 HWV(P117) Form W. 3022/2
144—P. 908 70,000 4/18

Volgens het CWGC lagen 4 piloten te Merendree begraven.

Op 18 juli 1963 werden deze vier graven naar Cement House Cementery te Langemark overgebracht.

De drie piloten waren allen het slachtoffer van één Duitse jager. Vizeflugmeister Alexandre Zenses behoorde nog maar sinds de lente tot de Marinefeldjagdstaffel II maar was toen reeds een van de meest succesvolle piloten. Met zijn Fokker D VII behaalde hij tot aan het einde van de oorlog 19 overwinningen. Omdat de Keizer vroegtijdig moest aftreden, kreeg hij de felbegeerde onderscheiding Pour la Mérite (ook wel de blauwe max genoemd wegens zijn blauwe kleur) niet.

Boven deze streek verloor het 204th Sqdn in de periode van 7 oktober tot en met 4 november 1918 zeker 15 vliegtuigen.

In een document gevonden in het GAN staat met potlood genoteerd “vant grondgebied Vosselaere overgebracht naar t kerkhof Landegem 2 engelse vliegeniers.” Op de gedenktekens staan de namen: GRU UB officier RAF.

De twee gesneuvelde vliegeniers zijn:

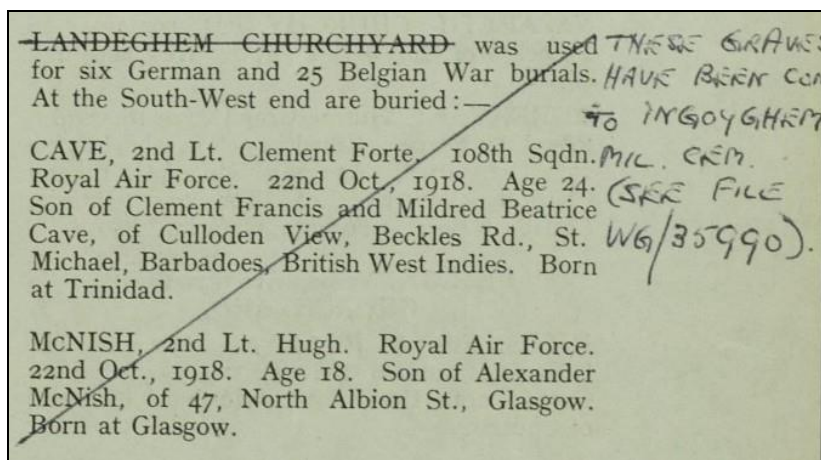
- *2nd Lt Clement Forte Cave*, 108th Sqdn Royale Air Force. Gesneuveld op 22 oktober 1918. Leeftijd 24 jaar. Zoon van Clement Francis en Mildred Beatrice Cave. Culloden View, Beckles Rd St Michael, Barbadoes, British West Indies. Geboren te Trinidad.
- *2nd Lt Hugh McNish*, 108th Sqdn Royale Air Force. Gesneuveld op 22 oktober 1918. Leeftijd 18 jaar. Zoon van Alexander McNish, 47 North Albion St, Glasgow, geboren te Glasgow.

*Graven van Second Lt. Cave en Mc Nish
(Foto's Paul van Damme)*

108th Sqdn vloog met DH9 toestellen (De Havilland). Deze tweezitters werden gebruikt voor fotoverkenning maar ook als bombardements-vliegtuig. Op 22 oktober was dit escader vooral bezig met fotoverkenning. In eerste instantie werden de twee slachtoffers begraven onder één kruis in de zuidwestelijke hoek van het kerkhof. De twee lichamen zijn reeds op 16 juni 1920 overgebracht naar de verzamelbegraafplaats te Ingooigem. De documentatie van het CWGC bracht ook nog een opmerkelijk feit aan het licht.

Op het document staat vermeld: "Landegem kerkhof was gebruikt voor zes Duitsers en 25 Belgische oorlogsgraven. Vermoedelijk zijn deze Duitse soldaten het slachtoffer geworden van de beschieting van de kerktoeren op 19 oktober door de Belgische artillerie." In het GAN hebben we geen enkel spoor teruggevonden van Duitse veldgraven. Blijkbaar werd er geen inventaris, lijst met namen of enig andere notitie van de vijandelijke slachtoffers gemaakt.

Volgens het CWGC (Commonwealth War Graves Commission) was Landegem een multinationale begraafplaats.

E) Ereperken en grafzerken

In het KB van 18.12.1919 worden "alle ontgravingen, overbrengingen en herbegravingen der stoffelijke overblijfsels van binst den oorlogstijd

overleden Belgische of uitheemse militairen, en der burgers, wier afsterven in verband staat met de oorlogsverrichtingen en gebeurtenissen” verboden voor een termijn van 6 maand.

In een vorig artikel werd reeds de verwarring en moeilijke identificatie beschreven. Dit was vooral ook te wijten aan het identificatieplaatje van de soldaat. Dit ovale plaatje bestond niet uit twee delen, zoals deze die in de 20ste eeuw werden gebruikt. Het hing met een touwtje rond de hals van de soldaat en werd meegenomen als hij sneuvelde. Op die manier was het moeilijk om de identiteit van het slachtoffer achteraf te bepalen. Een oplossing was om een fles of bokaal met daarin een papiertje met de gegevens op het graf te plaatsen.

Identificatieplaatje

Op 11 november 1919 vraagt de overheid aan de gemeentebesturen om een lijst met Franse gesneuvelden op te geven. De Belgische regering zou ook liever alle gesneuvelden gegroepeerd zien maar laat de mogelijkheid tot repatriëring open.

In een bericht aan het publiek van 15 oktober 1920 staat: *“Het nageslacht dient de beteekenis van den dood onzer helden niet te vergeten en het is gewis dat dit doel best zal bereikt worden met ze bijeen te laten rusten in volle gelijkheid, op de plaats zelf waar zij gevallen zijn voor deze heilige zaak. Diensvolgens rekent de regeering er op dat de Belgische families het als hun plicht zullen aanzien hunne persoonlijke belangen op te offeren aan het algemeen belang en dat zij zullen begrijpen dat de gepaste begraafplaats van den soldaat het slagveld is dat hij met zijn bloed heeft*

gedrenkt." Wie liever zijn gevallen verwant thuis begraaft, krijgt de kans maar moet daar ook voor betalen. *"De stoffelijke overblijfsels zouden aan de families worden overgegeven in de dichtst bij de door de ouders gekozen begraafplaats gelegen spoorwegstatie; de ontgravingskosten, het kisten op gepaste wijze voor eene verre reis en het vervoer tot in die statie zouden ten laste vallen van den Staat, alle verdere onkosten zouden ten laste blijven der families."* Vanaf 1 maart 1921 worden door het Ministerie van Landsverdediging alle gevraagde toelatingen tot ontgraving goedgekeurd. De wet van 14 juli 1919 verplicht de gemeenten om de grafstenen zelf te onderhouden maar de kosten door te rekenen aan de staat. Gemeentebesturen die dit niet wensen, kunnen een beroep doen op de 'Nationale Vereniging Onzer Grafsteden'.

In de loop van 1925 rondde de Krijgsbegravingsdienst zijn werkzaamheden af. Ongeveer de helft van de 38.000 gesneuvelde soldaten werden gerepatrieerd.

Rest enkel nog een waardige begraafplaats te zoeken voor de overgebleven gesneuvelden, daarom wordt er een voorstel aan de gemeenten overgemaakt om een ereperk aan te leggen op basis van een 'eeuwigdurende vergunning'. In 1920 wordt een standaardgrafsteen, ontworpen door de architect Fernand Symons, voorgesteld. Het vervangen van de graftekens door dit type zerk zette echter kwaad bloed. Vooral de families waar reeds een zerk van de heldenhulde was geplaatst (AVV-VVK) reageerden furieus. In augustus 1924 werd hetzelfde ontwerp uit 1920 nogmaals voorgesteld maar dit ontwerp was voorzien van een bronzen plaat. De nabestaanden van de gesneuvelden werden aangeschreven met vier vragen:

- of de opschriften op de plaat in het Frans of Nederlands moet gesteld worden?
- of de zuil voorzien moet zijn van een kruis? Zo niet wordt de Belgische leeuw erop aangebracht
- of het lichaam van de gesneuvelde verwijderd werd van het kerkhof?
- Indien het graf nu reeds van een steen is voorzien, mag die vervangen worden door een steen door de staat betaald?

Enkel bij de achteventig families die expliciet neen antwoorden werd de steen niet vervangen. Het merendeel van de bevolking was te vinden voor een gratis aangeboden grafsteen waarvan zelfs het onderhoud door de staat werd overgenomen.

Van de aangelegde militaire ereperken op burgerbegraafplaatsen zijn vandaag in Oost-Vlaanderen nog over:

Aalter 70 zerken	Adegem 30 zerken	Dendermonde 152 zerken
Doornzele 12 zerken	Gent 160 zerken	Knesselare 5 zerken
Landegem 24 zerken	Maldegem 66 zerken	Oostwinkel 29 zerken
Oudenaarde 5 zerken	Ronse 4 zerken	St.-Niklaas 4 zerken
St-Lievens-Houtem 1 zerk	Vinkt 6 zerken	Zelzate 6 zerken
Zomergem 108 zerken.		

Op deze ereperken liggen enkel soldaten begraven die gesneuveld zijn tijdens de oorlog en deze ereperken mogen niet verward worden met de burgerlijke ereperken voor oud-strijders die vaak ernaast werden aangelegd.

In totaal zijn er in België nog 3.474 zerken op 79 locaties terug te vinden.

Op elk van de zerken staat in acht lijnen:

- naam en voornamen, rang en regiment;
- geboortedatum en plaats;
- 'stierf voor België' en de overlijdensdatum.

Onderaan staan nog een aantal merktekens, meestal twee in medaillevorm en drie in cijfers. Sommige zerken hebben drie medailles op één rij.

- Links: Orde van Leopold II. In het KB van 22.06.1916 werd beslist om aan alle onderofficieren, soldaten, korporaals en brigadiers die bezweken zijn aan hun verwondingen opgelopen in het gevecht, deze medaille te verlenen.
- Midden: Militair ereteken 2de klas.
- Rechts: Oorlogskruis. Ingesteld op 25.10.1915 en toegekend voor dapperheid en langdurige frontdienst.
- De letter V: de overwinningsmedaille ingesteld bij KB van 15.07.1919 voor wie dienst deed tussen 1 augustus 1914 en 11 november 1918.
- De letter Y: de IJzermedaille. Ingesteld bij het KB van 18.10.1918. Deze medaille werd gegeven aan alle soldaten, ongeacht hun nationaliteit, die tussen 17 oktober 1914 en 31 oktober 1918 aan de IJzer hebben gevochten. Bij KB van 05.02.1934 werd dit gewijzigd in het IJzerkruis.
- Het cijfer 14: de herinneringsmedaille. Ingesteld bij KB van 21.07.1919 en toegekend aan iedereen die dienst deed tussen 1 augustus 1914 en 11 november 1918.

NATIONALE VEREENIGING
" ONZE GRAVEN ,,"

EGMONT PALEIS
--- BRUSSEL ---

Brussel.

GEACHTE HEER BURGEMEESTER,

De Heer Minister van Binnenlandsche Zaken en Volksgezondheid heeft het inzicht te kennen gegeven het onderhoud der graven van binst den oorlog voor het Vaderland gevallen burgers toe te vertrouwen aan de Nationale Vereeniging " Onze Graven ,,".

Ten einde aan de Regeering de noodige inlichtingen te kunnen verstrekken, veroorloven wij ons, Geachte Heer Burgemeester, U te verzoeken de hierbij gevoegde tabel te willen doen invullen zooals 't behoort en ze ons zoohaast mogelijk weer te zenden.

Wij achten het overbodig meer bijzonder de aandacht te vestigen op de wensche-lijkheid die bestaat voor elke klasse van slachtoffers het aantal graven op te geven waarvan het onderhoud verzekerd wordt 't zij door de plaatselijke overheden, 't zij door de familie der afgestorvenen, 't zij door gelijk welk Komiteit ook.

Aanvaard, Geachte Heer Burgemeester, de betuiging onzer gevoelens van hoog-achting.

NAMENS HET BESTUUR :

De Secretarissen,
Mevr. H. FRISON.
E. LE DOCTE.

De Voorzitters,
Gravin JOHN D'OULTREMONT.
Barones LEMONNIER.

Vluchtelingen.

1. *We Bruelemans*
2. *Anne Jodmes*
3. *Denoo Jan*
4. *We van Overbeke*

4 graven waarvan namen hier op kaartje vermeld.

Brief van de organisatie 'Onze Graven' gericht aan het gemeentebestuur te Nevele met daarop de namen genoteerd van overleden vluchtelingen.
(Gemeentearchief Nevele)

Daarnaast werden ook nog andere verworven onderscheidingen afgebeeld. Het onderhoud en aanleggen van de verschillende kerkhoven met militaire slachtoffers was voor het Ministerie van Landsverdediging belastend. Daarom wordt in 1920 de organisatie 'Onze Graven' in het leven geroepen. Deze organisatie geeft ook een boekje uit met daarin een lijst van alle kerkhoven maar, zoals u hieronder kan lezen, met een educatieve ondertoon. In 1953 reeds werden de scholen opgeroepen de offers van de twee wereldoorlogen niet te vergeten.

Deze organisatie beperkt zich niet alleen tot de militaire graven maar ook om burgerlijke graven van oorlogsslachtoffers. Het gemeentebestuur van Nevele ontvangt een brief met de vraag om een tabel te vervullen en om samen met een kaartje als antwoord terug te sturen. In de marge worden vier graven van vluchtelingen genoteerd.

Tot slot een antwoord op de vraag hoe een ontgraving in de praktijk verliep. Het dagboek van de burgemeester van Meerle⁹ bevat een passage waarin hij vertelt over de ontgraving van zijn zoon, Petrus Van Nueten, op 14 april 1919.

Niet alleen de ontgraving maar ook de verwoestingen en het lijden van de bevolking van Hansbeke worden uitgebreid beschreven.

Doodsprentje van Petrus Van Nueten uit Meerle.

⁹ Collectie Stedelijk Museum Hoogstraten, VR-0378, Vier dagboeken (1914-1920) van Willem Lodewijk Van Nueten, echtgenoot van Maria Cornelia Smits, burgemeester van Meerle (°Merksplas, 4 november 1847 en †Meerle, 21 juni 1926)'.

Smorgens schoon weder, zelfs zonnig, om 5 uren vertrekken wij met ons drijen, met twee chauffeurs, eerst over de Schelde, dan zoo naar St. Nicolaas Gent, om rond 7 ¼ te Hansbeke aan te komen. Wij begaven ons naar den secretaris, een beleefd gediensig man die ons mede nam en ons op het kerkhof de graafplaats van onzen Josef aanwees, die ook de grafmakers verwittigd hadt, en die onmiddellijk hun werk konden beginnen.

Noord oostelijk van de kerk in de buitenhoek, lagen 5 of 6 Belgische soldaten begraven, op drij graven waren al definiteve groote houten kruisen geplaatst, op het graf van onzen Josef stond een kruis gemaakt van twee masten planken 0,12m breed, 1 meter lang, 0,60 ml, met een opschrift Josef van Nueten, musicien, né à Meerle, Octobre 1888, mort pour la patrie a Veltstraat (Hansbeke), zoo lag er nog een graf van een soldaat en dan nog 3 à 4 waar al definitieve schoone kruizen waren opgestoken, die zullen blijven liggen, op die graven waren bloemen geplant en ook verdroogde kransen gehangen, op dat van onzen Josef stond een Redendrom plantje, van M. Maenhoudt.

Het is een akelig en aandoenlijk oogenblik als men zoo een zoon terug vindt naar 4 jaren afwezigheid.

Toen reden wij naar de Veltstraat, bezochten de familie Maenhoudt, die plaats waar Josef gevallen was en de muren gezien waar de stukken der bom ingeslagen waren 7 à 8, ook een kleine raam 1 meter hoog was er uitgeslagen en verschillende stukken in de deur en deurstijlen, ook doorne planten uit eene haag waren doorgeslagen, de bom was gevallen op 5 meters afstand van Josef. Ze hadden beschutting gezocht tegen dien gevel, en daar over viel juist de bom. Later vond men daar zijn lijk in duikende houding, en hij bleef daar ter plaatse nog een dag liggen. Het huis was vol van gewonden, doctor en helpen. De heer doctor hadt nog geen woord gesproken aan de inwoners, maar na den val, kon hij vlaamsch en vroeg: hebben ze geen kelder en daar kropen ze in, en na de kalmte trokken ze terug.

Josef is begraven geweest in den bogaard voor het huis, met vier andere lijken, in zijne tenue zonder kist nog dekking op het aangezicht en daar opgegraven in zinken en eiken kist gelegd door de zorgen van Vital. Het aanzicht was toen al onkenneijk, maar anders was het lichaam goed bewaard en stijf, toen is het half december op het kerkhof te Hansbeken begraven geworden. Alles was goed en schoon gebleven de ornamenten der eiken kist blonken, het was omwonden geweest met strooi. Er was geen de minste reuk te bespeuren, zelf toen het te huis ook stond.

Wij kwamen van de Veltstraat terug toen was het lijk opgegraven, men laade het boven op den auto, wij gingen de secretaris bedanken, de onkosten betalen, en vertrokken rond 10 ¼ uur naar Antwerpen over Gent, waar wij aankwamen aan den overzet (maar moesten daar 1 ½ uur wachten) om 1 ¼ uur, zoo dat 2 ¾ uur was eer wij konden vertrekken uit Antwerpen, daar laden wij Vital op die mede naar de begraafing ging en kwamen aan te Meerle omtrent 4 ½ uur, bij de terugtocht was het regenachtig en koud, nat. Het lijk werd in onze beste kamer gezet.

Mijn. Dupret en Madame Faes en eerw. pastoor kwamen het groeten. Na gezamentlijke gebeden te hebben en onder het luiden der klok gebeurde het in huis brengen.

Hier volgen eenige indrukken der reis.

In Antwerpen was er veel beweging rond de statie, café en cinemas waren bezet, de straat was vol beweging, muzieken trokken uit. Vele Engelsche soldaten in hunne bruine kakki schotten hun hunne eigen aardige kleeding. De muts scheef op het hoofd, den eenen kant gelijk een slaapmuts nedergetrokken, gewoonen jas, eene korte broek die onzichtbaar is, dan een fijn geplooiden rok in bruine stof die komt tot boven de knieën, die bloot blijven tot aan de kuiten, dan een paar schoone getten en schoenen. Dan liepen er eenige franschen in hunne lichte grijze tenue, zeer proper, en dan onze Belgische soldaten met hunne pikmuts, pots met eene pluisje voor den kop, in kleur en zilver. De Engelsche zijn vlug lendig, wel gemaakte mannen, nog groot. De schotten en Franschen zijn maar van kleine gestalte. De Belgen zijn twee beiden en hebben alle een goed aanzien, zijn goed in vleesch en bloed.

Van den oorlog ziet men niets meer in Antwerpen. Toen wij de Schelde over waren, begonnen wij al eenige loopgraven te bemerken, en in de voorsteden van Gent eene groote partij serren met hooge schouwen voor termisijfens vervroegde asperge velden ook eenige serren die geheel waren vernield van vliegmachienen, en in de stad zelf geen spoor van oorlog te bemerken. Eenige kilometers buiten de stad Gent waren er sporen van oorlog te zien, en aan de huizen omgehakte boomen, ook afgeschoten, en onbewoonde huizen, Mariakerke, Loochristy, Belcele, overal vewoestingen, alle de bruggen der vaarten en rivieren opgeblazen en daarneven lagen nieuwe in hout gemaakte bruggen, het vervrongen ijzer was meest opgeruimd, maar het steenwrk, en arduin waren in het water en vernield, er waren in die groote vaarten geene schepen te zien. Wij bereikten Hansbeke's grondgebied en daar hadt de strijd 12 dagen geduurd. De Duitschers hadden zich voor Gent verscholen achter het kanal van Dijnze

Gent, daar lagen windmolens verbrand, allen de ijzeren roeden en assenkoppen waren zichtbaar, verbrand de restant, steenen rompen van molens vertoonden zich in de verte, ook er waren nog al vele in werking die gespaard waren, maar daar was geen enkel huis of gebouw dat niet geraakt was, daken met strooi gestopt, hoeken muren uitgeslagen, en nog bewoond, eenige al afgebroken, en de meesten niet meer bewoonbaar, alle de pannen en daken opgeblazen, de zolders ingevallen, ramen en deuren uitgerukt, plafonds en zolders ingestort, gaten door de gevels, schouwen ten gronde, in sommige gevels en muren met honderde gaten, alle boomen ontschorst, de takken en toppen uitgeschoten, sommige stammen half doorgebeten, gevulde putten in de akkers, men kan zich geen gedacht maken hoe er nog een mensh kon blijven of gespaard zijn. De kerkhofmuren ten gronde af, de ijzeren afsluiting vervangen en afgerukt, liggende en staande kerkhof denkteekens in arduin omgewoeld en de staande doorgeslagen. Den toren der kerk 56 meters hoog opgeblazen twee dagen voor de wapenstilstand, allen de geschilderde ramen uitgeslagen, twee waren nog eenige stukken gekleurd glas zichtbaar, de muren beschadigd in twee bommen, een op de koor het steenen welfsel doorboord en een kunststuk van communiebank vernield van 1713 toen eene op den orgel, ook een kunststuk geheel vernield, den preekstoel is weenig geraakt dit is een meesterstuk van Geefs van Antwerpen met vele uitdrukking, een zijner beste werken. De toren is met dynamiet opgeblazen, muren meer dan een meter dik zijn tot in den grond doorgescheurd in alle zijden en hoeken, staat nog 5 meters hoog. Het andere is nog ten deele in kerk en kerkhof gevallen, op geheel de kerk geen enkel schalie meer, nu ten deele met papier dicht gemaakt, de ramen met hangende zakken, losse planken en deuren gestopt maar wind en regen blazen er de kaarsen uit. De statie was ook geheel verwoest, onkenneijk, de pastorie scheen buiten niet geraakt maar daar is binnen eenen bom ontploft en alles kort en klein geslagen. De secretaris woonde in een ander huis, zijn eigen huis was onbruikbaar.

Op het gemeentehuis waren 6 bommen gevallen, bleven op zolder en tweede verdiep liggen, een enkel viel door het plafond maar ontplofte gelukkig niet.

De inwoners van Hansbeke waren wel gevlucht, maar veel te laat. 8 zijn er op slag gedood, 22 van verwondingen, schrik en ander gestorven en op eene maand waren er 80 overlijdens. Een meisje gedood tusschen de andere, een herder gedood met zijne twee kinderen aan de hand en dan wat stoffelijke schade bij het zuidelijke door die inwoners van Hansbeke

en omstreken. Het grootste deel der inwoners en vee was meest in Alter gevlucht dat lag buiten de Duitsche vuurlijn. Wee hen die de oorlog verklaren.

EPILOOG

Restanten en sporen van de Groote Oorlog

1 Grondvondsten

Het is verwonderlijk te zien hoeveel er nog in de ondergrond gevonden wordt aan restanten uit deze woelige periode. Archeologen en enthousiastelingen uitgerust met een metaaldetector slagen er in om honderd jaar na datum nog steeds resten te vinden. Soms onschuldige maar vaak ook zaken die door DOVO moeten worden opgehaald.

In juni 2018 werd tijdens een onderzoek van een stuk landbouwgrond ten noorden van de Kalebrug te Merendree een opmerkelijke vondst gedaan. Op regelmatige afstand werden op drie verschillende plaatsen telkens twee Duitse bekergranaten (Schiessbechergranate) gevonden en een restant van een Belgische springgranaat van dia 150 mm. Ook een Duits Mausegeweer met een kogel in de kamer kwam naar boven. De bekergranaten zijn in het Duitse leger pas in gebruik genomen in de lente van 1917 als antwoord op de Franse VB-granaat. De granaat werd zoals zijn Franse tegenhanger met een geweer voorzien van een schietbeker afgeschoten en had een bereik van ongeveer 180 tot 200 m. Slechts zelden zijn dit soort granaten terug te vinden. Het is een bewijs dat langs de Molenkouterslag een defensieve loopgracht was aangelegd in 1918. Die lag op een hoogte en strekte zich uit vanaf de Kalebrug tot aan de Kastanjeberg (langs de Brugse Vaart). Vanaf deze positie hadden de Duitse soldaten zicht en een open schootsveld op het voorliggend terrein en op de vallei van het Schipdonkkanaal.

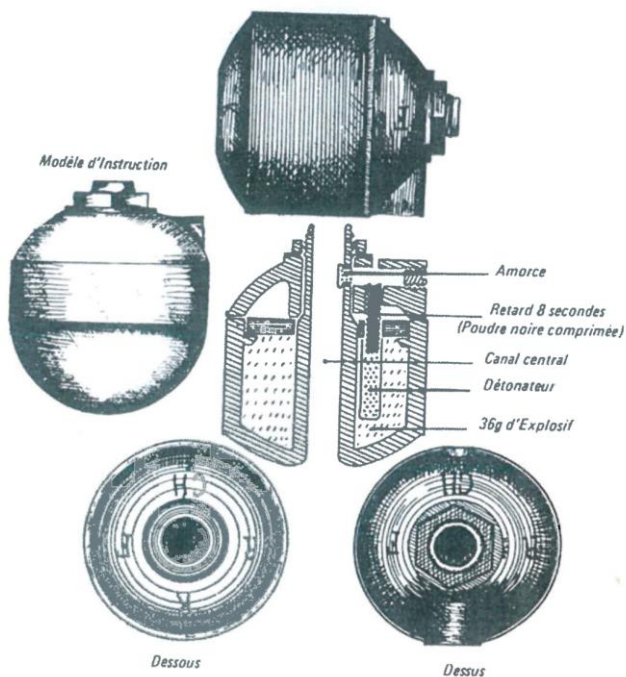

*Gevonden bekergranaten in Merendree.
(Foto Paul Van Damme)*

GRENADES A TROMBLON Modèle 1917

En 1917 entre en service une grenade directement copiée sur le modèle français VB. Elle s'utilise à l'aide d'un tromblon amovible et de la cartouche à balle. Elle est également fragmentée intérieurement. Seules différences avec la grenade VB la percussion de l'amorce s'effectue à l'intérieur du canal central et non à la sortie et le diamètre est légèrement plus grand 6 cm au lieu de 5.

Poids total : 440g dont 36g de Tolite ; portée maximum 180 m.

Werking en samenstelling van de Duitse bekergranaat

In de streek zijn op geregelde afstanden, vaak in grachten en sloten, kleine hoeveelheden granaten gevonden. Deze waren voorzien van een ontsteker maar omdat de traceerband intact is, gaat het om niet afgevuurde granaten. Eenmaal een granaat een ontsteker had verkregen, werd deze om veiligheidsredenen niet meer meegenomen bij de aftocht van het stuk geschut. Ofwel werd de granaat afgevuurd ofwel achtergelaten. Een dergelijke vondst verradt een positie van een stuk geschut of batterij.

Op die manier kan je een stuk gevechtsstelling of -positie van vriend of vijand reconstrueren en ook terug op kaart uitzetten. Het laat ook toe om de slaagkans van de aanvallen van het 13de Linierregiment (van Pynaert), het 4de Regiment Jagers Te Voet (van De Boodt) of het 20ste Linierregiment (van della Faille de Leverghem) in te schatten. Vooral de overlevingskansen ... die gezien de tactische positie, jammer genoeg zeer klein waren.

2 Schrapnel

Zodra de gevechten voorbij waren, begon de heropbouw. In eerste instantie werd een inventaris opgemaakt van het leed. Een tabel gepubliceerd in de 'oorlogsdagboeken' van het Davidsfonds toont niet alleen de slachtoffers maar ook de materiële schade per dorp in het Meetjesland.

Gemeenten	Inwoners	Deelnemers aan den Oorlog	Gesneuveld	Gekwetst (1)	Opgevochten		Burgers door oorlogsfeiten		Huizen	
					Aantal	Gestorven	gedood	gewetst	vernield	beschadigd
Deinze	5082	300	33	100	275	3	40	50	140	400
Petegem-bij-Deinze	3595	128	11	7	80	6	90	dood en gekw.	125	675
Machelen	2930	97	13		80	4	74	3	30	500
Bachte-Maria-Leerne	1368	45	6		19	1	6	11	8	27
Meygom	1277	60	9	5	65	0	10	8	9	147
Nevele	3273	120	15	8	154	5	28	dood en gekw.	82	650 (2)
Poesle	561	14	0	3	32	0	0	0	11	alle op 3 na
Vosselaere	797	25	4	2	73	1	6	10	21	63
Landegem	1887	43	8	19	30	1	7	9	26	310
Meerendré	2161	89	2	63	10	0	5	8	32	118
Hansbeke	2049	68	7		12	0	7	4	30	380
Zomergem	5707	192	30	5	171	3	19	dood en gekw.	45	271
Ronssele	375	14	0	3	2	0	3	-	4	12
Waarschoot	6272	249 (3)	30	17	1	1	7	2	5	30
Adegem	4376	122	15	5	200	4	6		57	400

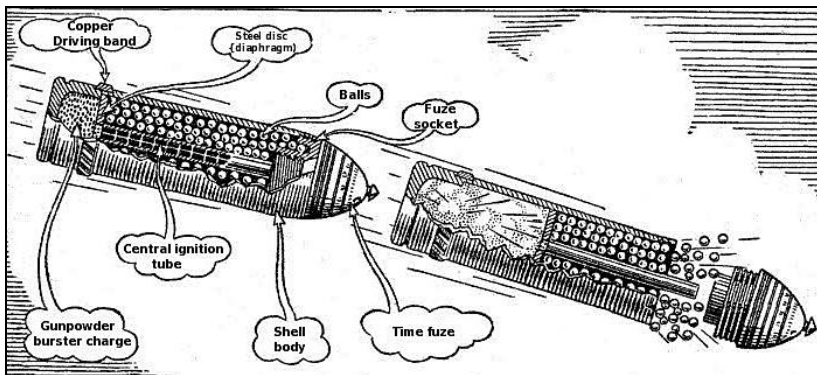
(1) Sommige gemeenten geven allen op die maar eens gekwetst worden, andere alleen de blijvend vernielden.

(2) Alle huizen op 1 na, volgens verslag der Schattingcommissie.

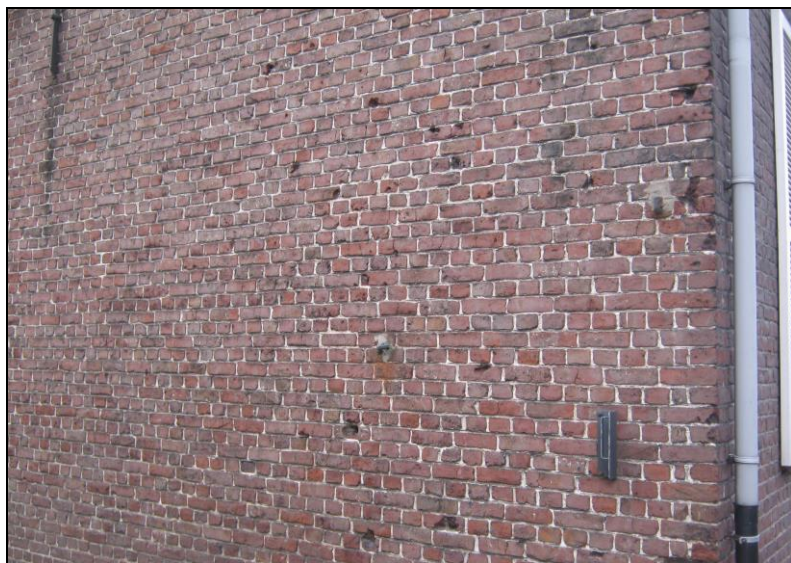
(3) Negen Waarschootenaren hebben dienst gedaan in 't Amerikaans leger. Zij waren in Amerika toen de Verenigde Staten aan Duitsland den oorlog verklaarden.

De regering reageerde met de oprichting op 9 april 1919 van de Dienst der Verwoeste Gewesten. Deze organisatie stond in voor de heropbouw van de infrastructuur, de vernielde dorpen en de industrie en had vergaande bevoegdheden en budgetten. In 1926 werden de werkzaamheden van deze dienst stopgezet en de lopende dossiers werden door andere overheidsdiensten overgenomen.

Honderd jaar na datum zijn er echter nog steeds sporen terug te vinden. De oorzaak ligt bij de artillerie. Het geschut uit die tijd maakte gebruik van drie soorten munitie: springgranaten of ook wel brisantgranaten genoemd, gasgranaten en schrapnelgranaten. Deze laatste, genoemd naar zijn uitvinder de Britse generaal-majoor Shrapnel, wordt ook wel een granaatkartets genoemd. Het principe is hetzelfde als bij een patroon van een jachtgeweer. De granaat is voorzien van een tijdsontsteker. De bedoeling is om de granaat in de lucht te laten ontploffen waarbij de inhoud, een aantal stalen of loden bolletjes, over de vijandelijke troepen worden uitgespuwd en verwondingen veroorzaken. De bolletjes die op de gevels van de huizen terechtkwamen vertoonden een typisch splashpatroon. Deze sporen zijn terug te vinden op de gevel van het huis gelegen Hansbekedorp nr. 23 en op de gevel van de schuur van de hoeve Standaert, Kleine Heirenthoek (Landegem). Het begrip schrapnel werd al snel gebruikt niet alleen voor de bolletjes maar ook voor alle scherven en splinters die een ontploffende granaat verspreidt.

*Werking van een schrapnelgranaat.
(Uit: Les obus 'Shrapnel', p. 3)*

*Schrapnel-inslagen op de gevel van het Schaaphof in Landegem
en op de gevel van Hansbekedorp 23.
(Foto's Alex Dhondt).*

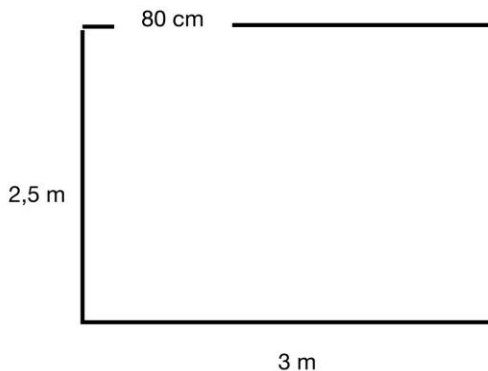
3 Bunker

De strijd aan het kanaal duurde in 1918 slechts tien dagen. De Belgische en Duitse soldaten groeven zich in om zich te beschermen tegen het vijandelijk vuur. Er ontstond een verdedigingslinie, vooral opgebouwd uit een loopgracht en hier en daar een schuilplaats, diep genoeg om als bomvrij te bestempelen. Er was geen tijd noch de middelen om een betonnen linie uit te bouwen. Na de strijd bestond het opruimen van het slagveld vooral uit het dichtgooien van kuilen en grachten, verzamelen van munitie, verwijderen van prikkeldraad en het bergen van de lijken. Van het slagveld zijn er op die manier geen sporen meer overgebleven maar toch is er nog een relik van de Duitse aanwezigheid te vinden. Ten noorden van Merendree heeft deze gemeente op zijn grondgebied een verhoging van zand gelegen naast de Brugse Vaart. In deze hoge bermen hadden de Duitsers een kleine bunker gebouwd die een aantal gangen met elkaar verbond. Het terrein werd ook als oefenveld gebruikt. Het lag niet zo ver van Eeklo, een belangrijke stad in het Etappengebied, en toch afgelegen genoeg om pottenkijkers weg te houden. De Duitse Pioniere (Duitse genie) hebben hier een kleine oefenbunker achtergelaten die nu, uitgegraven, open en bloot op zijn dak ligt. Het is een typische Duitse bunker, met een ingang en daarnaast een schietgat. Het dak bestaat uit een aantal metalen profielen en beton.

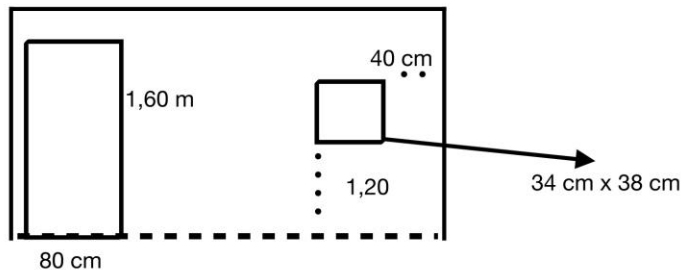

*De bunker liggend op zijn dak.
(Foto Alex Dhondt)*

Grondplan

Vooraanzicht

Karakteristieken

- Muur dikte : 60 cm
- Dak dikte : 40 cm
- Dikte bodemplaat : 50 cm
- I profiel 120 : 5 stuks gelijkmatig verdeeld over het dak en steken achteraan 30 cm uit

Afmetingen bunker. (Alex Dhondt)

Aan de buitenkant is het 'plankenpatroon' duidelijk herkenbaar. De Duitsers gebruikten vooral planken als bekisting bij de bouw van hun bunkers. De achterkant van de bunker is open en gaf toegang aan de uitgegraven gangen. De muren zijn niet dik, nauwelijks 60 cm, een bevestiging dat het over een oefenbunker gaat. Rond het terrein zijn er Duitse hulzen gevonden en in de berm een aantal houten kogelpunten. In tijden van vooral koperschaarste, werd de houten kogelpunt gebruikt als oefenmunitie tijdens schietoefeningen. Het bunkertje ligt er nu op zijn kop te verkommeren maar misschien kan in de toekomst nog een plaats voor deze laatste relikwie gevonden worden. Deze kleine fysieke herinneringen helpen, naast de bestaande monumenten en graven, het verhaal vertellen van de Eerste Wereldoorlog die zich in al zijn facetten rond onze eigen kerktoeren heeft afgespeeld.

Alex Dhondt
Merendree

Voornaamste geraadpleegde bronnen en werken

<https://www.wardeadregister.be/nl>
<http://users.telenet.be/dannyverhoye/EenNaamInArduinV0.1.pdf>
De Legerbode 1919.
Gemeentearchief Nevele.
Erfgoedcentrum Het Land van Nevele.
Commonwealth War Graves Commission, Ieper.
Medische hulpverlening achter het front, forumdag, Brussel 23/04/2013.
Dhanens P., *1785-1939, een eeuw luchtvaart boven Gent*, Gent, 2009.

DE EERSTE WERELDOORLOG IN DE GAZETTE VAN MOLINE (NOVEMBER 1918 - JANUARI 1919)

Voorwoord

Patrick A. Van Nevel, ereconsul van België in Moline, bezorgde ons deze berichten uit de Gazette van Moline. Dit krantenarchief bevindt zich in de Gazette van Moline Archives in de Rock Island County Historical Society.

Een van de oprichters van De Gazette van Moline (1907) was Eduard Coryn (Lotenhulle 1857-Moline 1921). Coryn emigreerde als 24-jarige naar de Verenigde Staten waar hij een twaalfstal jaren werkte als arbeider. In 1892 opent hij in Moline een supermarkt en in 1907 wordt hij aandeelhouder en beheerder van de Moline Trust and Savings Bank waarvan hij ook vice-president werd. In 1896 werd hij schepen van Moline. Hij trok zich sterk het lot aan van de vele Vlaamse emigranten in Moline en omgeving en was een der oprichters en eerste voorzitter van de National Belgian-American Alliance. Onder Coryn opende een Belgian Bureau in New York City dat hulp bood aan emigranten en hun familie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hij was directielid van verschillende bedrijven en bleef ondanks zijn persoonlijk succes steeds nauwe contacten onderhouden met de Belgisch-Amerikaanse gemeenschap. De Belgische staat verleende hem in 1913 het Kruis van Ridder in de Leopoldsorde en in 1919 werd hij erevice-consul van België in Moline. Hij overleed twee jaar later.

Waar we konden, vulden we de gegevens aan met afbeeldingen en voetnoten. Voor dit laatste konden we vooral gebruik maken van twee publicaties van Oud-Hansbeke van Willy Quintyn en Marc Van Overbeke, n.l. 'Hansbeke tijdens de Eerste Wereldoorlog' (2014) en 'Hansbeekse emigratie naar Amerika 1830-1930' (2009). Voor de info en afbeeldingen over Zomergem konden we rekenen op de hulp van Ronny De Rocker, Guido Engels en Erik Matthys.

De krantenartikels zijn vooral brieven die door inwoners uit onze streek naar hun familie in de Verenigde Staten werden gestuurd. Het zijn ooggetuigenissen van het eerste uur na de bevrijding van onze gewesten en geven ons een duidelijk beeld van de ravage die werd aangericht en het leed dat door de bezetter werd veroorzaakt. De artikels tonen ook de

onderlinge solidariteit aan en de wil om te overleven naast de haatgevoelens tegenover de verdreven Duitsers die er blijkbaar genoeg in vonden om alles wat nog enigszins restte en bruikbaar was te vernietigen of te stelen.

A. Bollaert

GVM - 12 NOVEMBER 1918

BELGIE

(Van eenen ooggetuige)

3 November, 1 ure 's morgens

Hoe Onze Troepen Over Het Afleidingskanaal der Leie Trokken De Vernielsrazernij der Duitschers.

Dezer dagen werden hardnekkige gevechten geleverd voor het kanaal van Schipdonck, waar de Duitschers zich verschansten in stellingen, welke zij de burgers gedwongen hadden te maken.

Deze stellingen waren uiterst sterk, vooral op sommige punten. Dicht bij eene brug, bezette eene compagnie een front van slechts 150 m. met 12 machinegeweren. Maar onder de krachtige drukking van de Belgische troepen en tengevolge van het succes behaald meer ten Z. waren de Duitschers verplicht de linie van 't kanaal van Schipdonck te verlaten en zich terug te trekken achter 't kanaal Gent-Terneuzen.

Onze troepen lieten zich niet bedriegen door de tegenaanvallen, welke de vijand uitvoerde op 't oogenblik van zijnen aftocht. Steeds bleven zij in voeling met den vijand, ondanks de hardnekkige verdediging der achterhoeden, gesteund door talrijke machiengeweren.

Onze soldaten vielen den vijand aan langs alle kanten, zij vorderden zonder ophouden in de richting van Selzaete en van Gent; de torens der stad waren Zondag reeds in 't zicht.

Ik heb de kalme en bekoorlijke landschappen van het Meetjesland, die werden onsterfelijk gemaakt door onze Vlaamsche romanschrijvers, doorlopen. Helaas, hoeveel schoonheid is heden verzwonden! Hansbeke, Landeghem, Nevele, St. Martens-Laetem, Drongen, zijn droevig beschadigd. Bijna overal deed de vijand de kerktorens springen. Vele inwoners, die in de kelders bleven, werden vergiftigd door giftgranaten. In Hansbeke alleen telt men 27 dooden. Een gedeelte der bevolking vluchtte weg en keerde zoohaast hunne dorpen bevrijd waren. Ik heb ze zien

weenen, voor hunne omgewoelde velden, de neergevelde boomen, de huizen in puin, de meubels wild door de Duitschers vernield, die in hunne woede alle mogelijke ongelukken hebben teweeggebracht.

Tijdens mijne pijnlijke bedevaart, hoorde ik, rondom mij, het bulderen van het kanon, het geknetter der geweren en der machiengeweren. Het zijn de laatste Deutsche detachementen welke onze soldaten weggagen van op den westeroever van 't kanaal van Terneuzen en van uit de omstreken van Gent.

Ziehier een Belgische regiment, muziek aan 't hoofd, met wapperend vaandel, dat zijne intrede maakt in een dorp, waarop de Deutsche granaten neerploffen: Eene onbeschrijfelijke ontroering overmeestert mij wanneer ik het flink, kalm en fier uitzicht dezer mannen bewonder, die hun land bevrijden en vastberaden ten volledigen en aanstaanden zege trekken.

De Deutsche Vernielzucht - De Aangerichte Plundering – Beestelijke Daden

Na het kanaal van Schipdonck te hebben overschreden, hebben de Belgische troepen zooals men weet, hunne vordering voortgezet in de richting van Gent, talrijke dorpen bevrijdend, gevangenen nemend en materieel.

Te Meerendre

Het belangrijk dorp Meerendre kreeg betrekkelijk weinig te lijden van het bombardement, maar werd geplunderd en verwoest door de Deutsche soldaten. Uit alle plaatsen waar mannen hebben gelogeerd, huizen, hoeven, kasteelen, stijgt een verpestende reuk. De meubels zijn verbrijzeld; al wat er in stak, ligt overhoop, bemodderd en bevuild.

De veldkeukens werden in het salon van het kasteel geplaatst. Prachtige satijnen paneelen werden van de muren gerukt om baden en pannen te reinigen. In het park en op de baan werden boomen tot dicht bij den grond afgezaagd, zonder eenig militair nut, uit vernielingsrazernij.

Voor een ingestort huis, ontmoet ik een tragische groep inwoners, die uit hunne woonplaats wegluchtten tijdens het gevecht. Zij zijn teruggekomen zoohaast de Duitschers uit het dorp werden gejaagd. De vader houdt een kind op elken arm; de oudste zoon, 13 jaren oud, heeft zijne twee zusterkens op een kruiwagen aangebracht; de vrouw heeft een wicht aan den boezem. Allen staan stom van de akeligheid en zot van verdriet, voor de assche van hunnen verwoesten aard.

*Een van de vele woningen die tot puin werden herleid in Merendree.
(Verzameling Carlos Lips)*

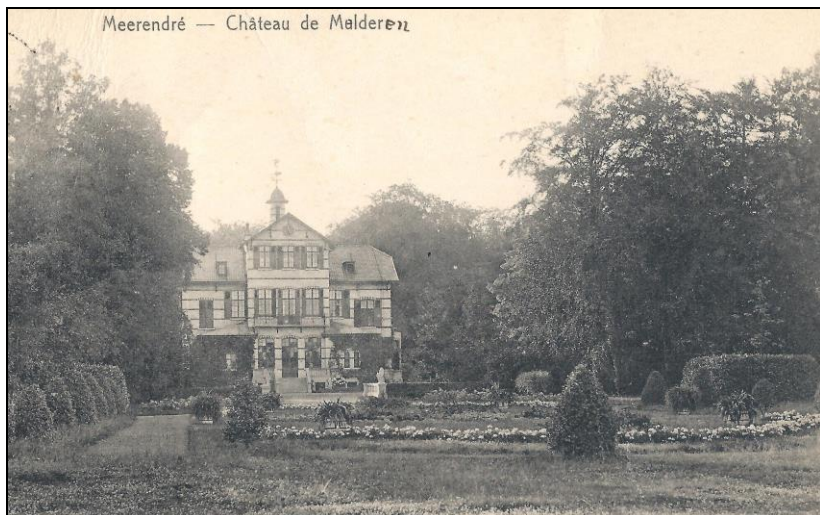
Verder trok ik voorbij eene hulppost waar de vlag van het Rood-Kruis van Geneve wappert. De vijand heeft hem meedoogenloos gebombardeerd. Een niet ontplofte granaat zit in den gevel, juist onder het kenteeken van het Rood-Kruis.

Gansch de wereld hoeft het nummer te kennen van het regiment dat hier alles heeft verwoest met wilde woede: Het is het 381^e infanterieregiment.

En, tragisch contrasteerend met deze wandaden gepleegd door deze bandieten, wapperen de driekleurige vlaggen aan de vensters der door granaten doorgeschoten huizen.

Te Putte

Te Putte werd het kasteel van graaf van de Stegen insgelijks door Duitsche plundersaars bezocht. Hier onderscheidde zich het 11e infanteriereserveregiment.

*Het Kasteel Melderén in 1900 gebouwd in art nouveau-stijl naar een ontwerp van architect Jozef De Waele. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was het in bezit van graaf Van de Stegen de Putte (1843-1931).
(Verzameling André Bollaert)*

Het gebouw werd door het bombardement niet getroffen, maar het werd systematisch verwoest. De oude hovenier dient me tot gids. Het is een schrikbarend schouwspel. Van den kelder tot den zolder werd niets geëerbiedigd. De twee in steen gebeeldhouwde leeuwen die het perron versierden, werden in duizend stukken geslagen. Enkele stappen verder ligt een doode pauw, met prachtige veeren, den kop platgeslagen door kolfslagen. Bij de stalling, werkten de molken hunne woede uit op eenen break, die nu onbruikbaar is.

Op de muren van het dorp vindt men de plakbrieven nog, geteekend van Uckro, etappenkommandant. Zij verbieden de soldaten eetwaren op te vorderen of te neemen, behorende tot het bevooradingskomiteit.

.../...

GVM - 19 DECEMBER 1918

VLAAMSCHE DORPEN VERNIELD

Nevele, Vosselaere, Meighem, Landeghem Platgelegd

(Brief van Mr. Camiel De Vriese¹, onzen vroegeren agent van Kewanee, thans soldaat in 't Amerikaansch leger).

15 November 1918.

Dierbare Moeder, Zuster en Broeder.

Gisteren was ik te Nevele en bezocht aldaar tante Charlotte en onkel Gust, die te Stiens waren. Ik at het noon- en het avondmaal bij Felix Beryngiers². Niemand der familie en niemand anders kende mij eer ik zegde wie ik was. Ik was de eerste Amerikaansche soldaat dien men in Nevele gezien heeft.

Op dit dorp ligt alles platgeschoten. De kerk, de scholen, het klooster, het hospitaal en bijna al de huizen van het dorp liggen in puinen. Het is verschrikkelijk.

Te Vosselaere, Meighem en Landeghem is het al zoo erg.

Later schijft ik u meer.

Uw teergeliefde zoon en broeder,

Pte. CAMIEL DE VRIESE,
Co. E., 148th Inf., A.A.F., FRANCE

¹ Camillus De Vriese, zv. Francies en Oosterlinck Elodie, *Nevele 23 januari 1890, vertrekt met de ss Zeeland als 15-jarige op 9 januari 1905. Om die reden is hij afwezig in Nevele wanneer hij op 17 mei 1910 wordt opgeroepen voor het leger. Hij huwt in Amerika met Mary Henri zoals blijkt bij zijn overlijden te Kewanee op 16 januari 1935.

Marguerite De Vriese, *Nevele 15 maart 1898, zv. Francies en Oosterlinck Elodie, vertrekt op 7 juni 1905 als 7-jarige.

Francies De Vriese, zv. Francies en Oosterlinck Elodie, *Nevele ca 1901, vertrekt eveneens in 1905 als 4-jarige. (Bron: André Stevens).

² A. Janssens, Mensen uit ons Heem IV. Felix Berijngier, in *Het Land van Nevele*, jg. XXI (1980), afl. 2, p. 99-111.

*De vernielde woningen in de toenmalige Molenstraat (nu Gasthuisstraat)
in Nevele.*

(Verzameling Carlos Lips)

GVM - DECEMBER 1918

SOMERGHEM PLATGELEGD

Ingezonden door Ivo De Poorter, Silvis, IL

24 November, 1918

Beminde Zuster, Schoonbroeder en Kinders,

Eindelijk is de dag aangekomen waarop ik de gelegenheid heb u eenige regelen te schrijven, na 4 jaar in de droeve omstandigheden van den oorlog geleefd te hebben en geen enkel woord van u te hebben kunnen vernemen.

Eerst, moet ik u laten weten dat wij, God zij geloofd! Nog in volle gezondheid zijn niettegenstaande dat wij vele ontberingen hebben te doorstaan gehad. Onze Emma haren Jules is gestorven in Januari 1917, maar, zooals gij weet, hij was al lang ziek en hij was gelukkig dat hij van de wereld was, want wie weet wat hij ook niet al had moeten lijden van den Duitscher, want gij moogt gelooven dat het voor de jonge mannen hier geen lachspel geweest is. Alles kan ik niet zeggen wat zij met hen gedaan hebben, maar wij hadden geene familieleden buiten onzen Jozef en zij

konden hem niets doen daar hij in het stadshospitaal woonde. Maar al die in de klauwen der Duitschers gezeten heeft weet er van te spreken; vier jaar lang hebben wij hier met Duitschen zwijnshonden gezeten. Alles kan ik toch niet vertellen wat wij daar van afgezien hebben, ik zou wel eenen grooten boek noodig hebben om dit alles te beschrijven. Al het eten dat hier op ons land groeide moesten wij afleveren en een zeker rantsoen mochten wij behouden, te weinig om te leven en te veel om te sterven. En als wij het niet wilden leveren moesten wij het wegsteken gelijk wij het gestolen hadden en dan kwamen de Deutsche policiemannen alles afzoeken en als zij dan wat vonden gaven zij eenige maanden gevang ofwel wat boete. Hadden wij gewillig geweest wij waren al lang dood van den honger. Moest gij eens zien waar wij ons eten al verborgen hebben, gij zoudt moeten lachen, maar wij hebben, God zij gedankt! geenen honger moeten lijden of geen droog brood moeten eten. Met sparen en bedeelelen hebben wij toch altijd den kost gehad. Het was evenwel niet zooals vroeger, want alles was hier zoo schrikkelijc duur; de boter kostte hier 28 fr. den kilo, het zwijnsvleesch 18 fr. den kilo,; de petrool 15 fr. den liter, de bruine zeep 20 tot 22 fr. den kilo; een bolleken garen, vroeger 0.25 fr. kost nu 6,50 fr. En zoo allen in evenredigheid. Al onze gespaarde centen moesten wij gebruiken om het leven te behouden en aan kleeeren koopen mochten wij niet denken. Ik had van voor den oorlog een nieuw kleed noodig en ik heb er nog geen. Wij hebben van gansch den oorlog geene kleeeren kunnen koopen want het goed dat vroeger 2 of 3 fr. kostte moest nu 40 tot 45 fr. de elle betaald worden; en eten ging toch vooraf. De laatste dagen van den oorlog zijn voor ons nog de slechtste geweest. De verbondene legers hebben met geweld het vijandelijk Westerfront gebroken en de Duitschers weggedreven. Op Somerghem en langs gansch de vaart hadden de Duitschers zich zoodanig versterkt dat er daar een groote slag geleverd werd. Den 21 Oktober moesten wij ons huis verlaten. Gij kunt wel denken hoe wij allen gesteld waren. Al wat wij konden moesten wij medenemen. Dank daar eens aan! Ik, met eenen ouden vader, eene oude moeder en eenen duts van eene zuster, ik heb den kortewagen genomen en er op gelegd wat ik voeren kon, wat slaping, wat kleering en wat eten, en dan zijn wij vertrokken naar Waarschoot. Gansch onze straat zat vol met Deutsche soldaten die alles gingen afzoeken en plunderden en als de deuren gesloten waren dan sloegen ze die kapot. De eerste dagen, als het geschut nog niet te erg was, kwamen wij nog elke dag naar huis om het een en ander meede te doen want al wat wij niet konden medenemen is bijna al gepakt. Moest gij zien wat wij al gestolen zijn van kleeeren en

ander gerief, ge zoudt er verwonderd van staan; wij hebben bijna niets meer over. Wij hadden eenen koffer in den grond gestoken dien wij niet konden medenemen en die is uitgehaald, voorzeker door de burgers. Maar dan moeten wij zeggen, wij leven toch nog.

*Vernielde herbergen in het dorp van Zomergem.
(Archief Lievegem)*

Den 28 Oktober ving hier, langs de vaart, het trommelvuur aan en dan is de helft van Meirlaere plat geschoten. Onze Camiel heeft ook geen huis meer. Hier liggen zeven woningen gansch plat; de onze is zeer beschadigd; er bleef geene enkel pan meer op het dak en al de muren zijn gescheurd. Zij is algaauw wat gerepareerd en wij wonen er toch in over dat het gaat, want bij vreemde menschen wonen is wat te zeggen. Drij weken hebben wij op Waarshoot geweest. Onze stal ligt ook plat en ons beetje land, rond ons huis is omtrent 30 roeden groot en daar liggen 12 groote putten in van het kanon geschut. Het is waarlijk een wonder dat ons huis nog recht staat. Moest gij het geluk hebben naar Somerghem te komen, gij zoudt het niet meer kennen, want het ligt bijna gansch plat. Op gansch het dorp zijn er geene 5 huizen welke niet beschoten zijn. Meer dan 100 huisgezinnen op het dorp zijn zonder dak en van onze schoone kerk, welke over zeven jaar gansch vernieuwd werd staan nog enkel de vier muren recht. Moest gij dat zien, gij zoudt weenen, want het is treurig om te aanschouwen.

Nu, beminde zuster en schoonbroeder, moet ik u nog iets treurigs mededeelen, Ivo, een groot ongeluk is over uwen broeder en uwe zuster nedergekomen.

*De vernielde Sint-Martinuskerk van Zomergem.
(Archief Lievegem)*

Pier, Clemence en Louise waren naar Beke gevlucht bij August, en op eenen morgen als er zeer geweldig geschoten werd, waren zij allen opgestaan en zaten allen rond de stoof wanneer op eens een obus in de keuken viel. Uw broeder, August, zijne vrouw, zijne dochter en uwe zuster werden getroffen: vier lijken op eenen minuut³. August heeft nog de heilige rechten ontvangen. Ze zijn alle vier te zamen begraven, en moeder heeft naar de begraafing geweest in uwe plaats. Theophiel was ook naar Waarschoot gevlucht met zijne vrouw, die ziek was, en zij ook is gestorven, in het klooster. Ik geloof dat uw broeder Pier en Clemence nu bij Theophiel zullen gaan wonen. Clemence vroeg mij u dit te schrijven daar zij niet en kon aangezien haar hoofd nog vol was; maar later zal zij eens schrijven.

Nu, Mathilda, moet ik nog vragen of gij van onzen Gust niet weet. Wij denken nog veel aan hem.

En nu ga ik eindigen en denk zoo spoedig mogelijk een antwoord van u te ontvangen waarin ik hoop te vernemen dat gij nog allen in volle gegoed gaat druk ik u de hand van verre en misschien later van bij, want wij verlangen zoozeer u eens te zien.

Een hertelijke groet van uwe ouders, broeders en zusters,

HELENA DE MARTELAERE

³ In het overlijdensregister van Zomergem werd het volgende teruggevonden: De Poorter Maria Louise (°Zomergem, 30.11.1867) en (†Zomergem, 27.10.1918). Dochter van Petrus Ferdinandus De Poorter en van De Jaegher Angelina. Marie was werkvrouw en niet gehuwd. Zij woonde samen met haar vader en zuster in Korteboeken 53 te Zomergem. De Poorter Maria Louise (°Zomergem, 21.6.1905) en (†Zomergem, 27.10.1918). Kind van De Poorter Augustus (°Zomergem, 22.3.1862) en Van de Walle Marie Therese. Marie Therese Van de Walle en Marie Louise De Poorter. In hun overlijdensakte staat dat zij gestorven zijn ten gevolge van een bombardement op de wijk Beke Sectie B nr. 98 te Zomergem. De Poorter Petrus Andreas °Zomergem, 17.1.1902 en †Zomergem, 25.10.1918. Ook kind van De Poorter Augustus (°Zomergem, 22.3.1862) en Van de Walle Marie Therese. Petrus is overleden in het klooster, Wijk Dorp Sectie A nr. 59 te Zomergem.

GVM –19 DECEMBER 1918

BRIEF UIT LOOTENHULLE

27 November, 1918

Mijnheer de Opsteller,

Daar ik nog het geluk heb uwe Gazette te ontvangen, kan ik het niet langer uitstellen u eenig nieuws mede te deelen, dat u, denk ik, wel aangenaam zal zijn.

Vooreerst mag ik u melden dat ik terug in mijne gemeente, Lootenhulle, ben, waar ik voor den oorlog verbleef. Ik ben hier sedert den 3 November, 1918. Ik heb het geluk gehad mijne vrouw en kinderen in de beste gezondheid terug te vinden. En of ik wel gekomen was. Wel, mijnheer, dat zal ik u niet moeten zeggen. Na vier jaren van malkander gescheiden te zijn geweest, en na vier jaren lijden, zijn wij eindelijk, dank aan onzen moed en ons geduld, en onze standvastigheid, terug op onzen vrijen bodem getreden. Mijne reis van Coxyde was ver, doch ik heb ze afgelegd per velo en ben vol moed op mijne bestemming gekomen. Nu ben ik weer thuis en ben het reeds zoo goed gewoon alsof het geen oorlog geweest ware. Voorzeker mijnheer Henri Van Goethem, die mijn abonnement op uwe Gazette betaald heeft, ook eenen brief van mij verwachten, doch ongelukkiglijk kan ik hem voor het oogenblik niet schrijven daar ik zijn adres verloren heb. Ik heb bij zijne familie geweest te Pouques en er allen in de beste gezondheid gevonden. De familie Van der Beke van Lootenhulle stel het ook goed, zoowel als mijne familie. Eens dat ik weer in het bezit ben van hun adres zal ik u, mijnheer, en hun meer nieuws kunnen laten geworden over onze ervaringen der laatste vier jaren, want, om u alles mede te deelen wat wij gehoord en gezien en geleden hebben, zal ik meer papier noodig hebben dan dit stukje.

Gij moogt er geen acht op geven mijnheer, dat ik schrijf op een blad uit een schrijfboek, want voor het oogenblik is er hier nog niet veel te krijgen. De schoone Duitschers hebben alles medegenomen wat zijn konden en diensvolgens moeten wij nog een weinig geduld hebben.

Van nu af mogen de bovengemelde familien al rechtstreeks naar hunne familie schrijven in België. Hunne brieven zullen nu wel terechte komen, want de dwingelanden zijn reeds uit het land verdreven! Ik hoop wel, mijnheer, dat gij dit klein briefje in uwe gazette zult willen stellen om al die brave lieden dit ter kennis te brengen, want zeker trachten zij ook allen om naar België te schrijven, en zouden zij ook gerne rechtstreeks in

briefwisseling komen met hunne familieleden en kennissen.

Hiermede eindig ik, in hoop u, mijnheer, een schooner en langeren brief met nieuws mede te deelen.

Aanvaard, mijnheer, de verzekering mijner hoogachting.

HIPPOLIET DE VOS

Wachtmeester der gendarmerie, Brigade Lootenhulle, O.Vl., België.

GVM –DECEMBER 1918

UIT HANSBEKE

(Deze brief werd geschreven door Maria, dochter van de weduwe A.Verhegge-De Volder, wijk Zande, Hansbeke, naar Jules Lootens⁴ van Moline Ill, die hem ons ter opname inzond)

Hansbeke, 8-12-1918.

Bemide Tante, Onkel, Kinderen en Familie,

Een dezer dagen ontvingen we een briefje onderteekend C. Deuret, die complimenten van u schreef. Wij waren zeer verheugd want wij wachten van te schrijven naar een woordje van u. Wij dachten dat wij Honoré in het leger ontmoet hebben maar tot hertoe hebben wij nog niemand van ginder gezien. Hier op Hansbeke en de omliggende gemeenten Nevele, Landeghem, Zomerghem, Meerendré enz. is het al verwoest dat er is; weinige huizen die hier niet beschoten zijn. Op Hansbeke liggen de kerk en het dorp gans plat: ook op ons huis⁵ hier zo is eene bom gevallen en het is niets meer dan een hoop steenen. Wij hebben al veel opgekuischt zodat wij er kunnen in eten en slapen; maar er ligt geen dak meer op; de vensters hebben wij met papier benageld want ruiten zijn er niet te krijgen. Zoo vonden wij ons huis terug na 20 dagen weg geweest te zijn. 's Nachts om 12 ure zijn we gevlucht van 't een naar 't ander tot op Maria-Aalter waar we 16 dagen verbleven hebben bij boeren en nadien 4 dagen bij menschen op Zande, tot ons huis opgekuischt was en wij er binnen gerochten. Het was hier juist de frontlijn. Aan de vaart te Meerendré is de laatste slag van

4 Jules Lootens emigreerde op 21 april 1906 vanuit Rotterdam naar Moline, Illinois. Hij woonde Zande 4 in Hansbeke. Hij was gehuwd met Maria-Lucia De Volder. Zij emigreerde op 1 juni 1907 vanuit Antwerpen naar Moline samen met haar vier kinderen Alice, Clara, Martha en Raymond.

5 Toen Zande 13.

de oorlog geleverd. De Duitschers waren op Meerendré en de Belgen op Hansbeke, en ze hebben 14 dagen lang naar elkaar geschoten eer de Belgen over de vaart gerochten. Vele soldaten zijn hier gevallen en ook vele burgers, bijzonderlijk hier op Hansbeke. De menschen moesten vluchten tijdens het geschut. Vele kinderen werden getroffen en de ouders en andere familie moesten voort zonder nog naar hen te kunnen omzien. Zoo is ook ongelukkiglijk onze vader⁶ gevallen. Hij was verstoppt in Vander Vennet's kelder toen er eenen bom op 't hof viel die gansch het huis verbrijzelde; een klein stukje drong door den muur in de kelder en trof vader juist in het hart. Met de Belgische ambulance is hij naar Aalter gevoerd en van daar naar Brugge waar hij den 28n Oktober overleden is. Gij kunt denken wat het hier nu is, nu wij onzen eenigen steun kwijt zijn. En moeder die zoo gansch dien tijd alleen met de kleine kinderen op vlucht moest gaan is ook half ziek van dat ongeluk dat ons overkomen is. Zij was met Irma en de 2 jongste, Richard en Leon, die nu 8 jaar is alleen. Raymond, Emiel en Clara waren met de boeren waar ze wonen reeds gevlucht. Alles zouden we nog vergeten mocht vader teruggekeerd zijn; maar nu moeten wij alles van vreemde menschen doen doen. Helena is over 2 jaar getrouwd met Léopold Onderbeke⁷. Zij heeft al eenen zoon, Gerard. Gij kent wel die Onderbekes van Reybroeck. Nu woonden zij hier op Zande achter de doening van H. Van Vijnckt⁸, die ook dood is, zowel als zijne moeder en zijne zuster. In Léopold zijn huis zijn er al 3 op een jaar dood, eerst de moeder, dan eene dochter van 22 jaar en nu, over 3 weken, zijn vader.⁹

⁶ Vader is August Verhegge (°Hansbeke 25 september 1867), vlasbewerker en gehuwd met Coralie De Volder. Zij woonden Zande 13. August Verhegge was op 21 oktober gevlucht en schuilde in de kelder van Charles Van der Vennet, Rho 33, toen een obus in zijn nabijheid viel en hem zwaar kwetste aan de borst. Hij werd naar het hospitaal in Brugge gevoerd waar hij op 28 oktober 1918 overleed.

⁷ Leopold Onderbeke was gehuwd met Helena Verhegge. Zij woonden Zande 11 en emigreerden op 12 november 1920 naar Belle Plaine, Iowa met hun twee kinderen Gerard en Irène.

⁸ H. Van Vynckt, zijn moeder en zuster, staan niet bij de Hansbeekse oorlogsslachtoffers.

⁹ Gustaaf Onderbeke (°Hansbeke, 19 maart 1851) overleed op 17 november 1918; zijn echtgenote Elodie Mortier (°Hansbeke) overleed 31 maart 1917 en hun dochter Sidonie Marie (°Hansbeke 27 januari 1896) overleed op 4 april 1918.

Gij ziet dat het overal iets is ook. Emelie en Jules Braet¹⁰, die nevens u woonden toen ge hier op Hansbeke waart zijn beiden dood, eerst de vrouw en Jules is doodgeslegen door eene bom. De kinderen blijven alleen; zoo ook nog 5 weezen. Edward Corneel¹¹ is dood gesmeten met al zijne koeien; Rosalie en Sidonie Cackaert¹² zijn ook dood. Later zal ik meer uitleg geven en ook hunne doodsbeeldekens sturen, maar nu zou ik wel een heelen boek noodig hebben om alles te schrijven en al die dooden die gij wel moet kennen op te noemen. Onze Camiel is dit jaar in Maart ook getrouwd met een meisje van Lootenhulle, Camilla De Graeve. Met hen is het ook maar om zoo te laten.

Voor dat de Belgen hier binnengekomen zijn, namen de Duitschers al de jongelingen mede naar Duitschland; allen die konden staken zich in de kelders en 's nachts op 't land en in de kanten. Camiel heeft aldus eene groote valling opgedaan. Zijne vrouw was daarbij in staat van alle oogeblikken te bevallen. Zoo zijn ze ook moeten vluchten tot op Aalter waar ze haar kind gekocht heeft, een meisje, Maria. Camiel is daar slecht geworden en samen zijn ze met de militaire autos naar haar huis te Lootenhulle overgebracht waar Camiel gebleven is tot den 20n van verleden maand. Mijn broeder, Camiel, heeft ginder op sterven gelegen. Hij had het fleuris, maar, Goddank, het is gekeerd en 't is te hopen dat hij moge genezen. Verledene week, Donderdag, is hij naar huis gekomen; hij woont in de Veldstraat op Hansbeke, rechtover 't kasteel van Graaf de Bousie-Borluut, waar hij werkzaam is. Van zoover te komen is hij wederom

¹⁰ Het is niet Jules maar Achille Braet (°Aalter, 1 november 1870). Hij was op 31 oktober 1918 op de vlucht toen een obus in zijn nabijheid ontplofte en een scrapnel hem zwaar verwondde aan de linkerzijde. Hij overleed dezelfde dag om 21 uur in het militair veldhospitaal P.C.A. (Pharmacie Centrale de L'Armée) 'de Kraene Poel'. Hij was weduwnaar van Emilia Maria Van de Veire die op 21 september 1918 in hun woning, wijk Rho, was overleden.

¹¹ Eduard Cornelis (°Sint-Martens-Latem 5 januari 1856) gehuwd met Coleta Van de Walle, wonende Zande 28. Op 22 oktober 1918 werd hij toen hij met zijn koeien zijn hof verliet aan de rug gekwetst door scherven van een gasobus. Met een Belgische ambulance werd hij naar het hospitaal van Brugge overgebracht waar hij werd geopereerd. Hij overleed aan de opgelopen verwondingen op 1 november 1918.

¹² Sidonie Cackaert (°Hansbeke, 1 mei 1884) ongehuwd, woonde Zande 3. Tijdens de beschieting met gasbommen werd ze op de hoeve van de weduwe Karel Van de Walle (Zande 8) getroffen door een gasbom. Ze werd naar Kanegem gevoerd waar ze op 2 november 1918 overleden is.

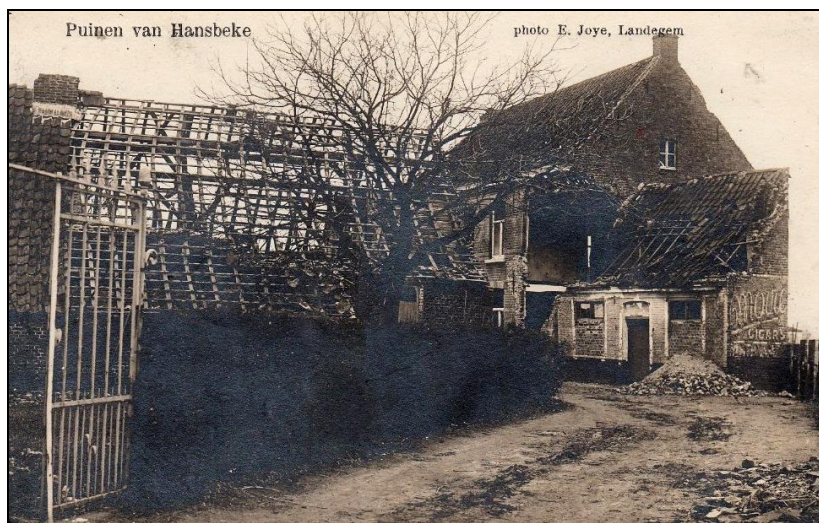
te bed moeten blijven. Veel voedsel moet hij hebben en we geraken er niet aan, want al de beesten zijn hier dood of gestolen en gepakt van de Duitschers. Hier is niets te bekomen, zelfs geen ei; al onze hennen zijn dood; 25 schoone konijnen hebben we in den beerput moeten smijten; in een woord, alles is weg en verwoest, zooals onze sargiën, lakens, kleederen, potten, pannen, enz., alles is weggenomen van de Duitschers, als ze achteruit moesten trekken, tot zelfs onze hemden.

*Links herberg 'In de ploeg' van Elodie Beirnaert,
achteraan in het midden herberg 'In 't Waterwijn'
en rechts de woning van gemeentesecretaris Achiel Vuylsteke.
(Verzameling Carlos Lips)*

Gij kunt u geen gedacht geven van wat het hier is. En zoo is het bij eenieder en overal. Hier iets koopen kan men niet. Sinds 4 jaren hebben we nog geen meter voering zelf kunnen koopen. Zij vroegen 100 mark voor een paar lichte lakens; een meter katoen kostte 70 tot 80 fr. Waar moest men het geld halen? Als wij gevlucht zijn hadden we onze slechte kleederen aan, moeder zelfs eene gelapte voorschoot en wij waren allen op kloofen en zoo zijn wij teruggekomen. Het is te hopen dat alles toch gauw veranderde en toch een weinig beter worde; dat ze ons gauw een

ander huis bouwen en alles zal stilaan vergeten geraken. Spijtig dat de dooden niet kunnen terug komen. Zoo, tante, ik was in Gent. Nu ben ik bij moeder voor goed thuis om haar te helpen, want veel werk is er op het land voor putten te dekken waar de bommen in gevallen zijn en al het werk dat wij ten achter zijn. Er is hier bijna nog niets gezaaid en het is bijna Winter, en er is geen boer die peerd of os heeft, zoo dat de soldaten nu vele menschen helpen op hun land met hunne peerden en ook het volk help(t) nu elkaar.

*Links wat nog overblijft van de woning van schoenmaker Theophiel Coopman. In het midden de kosterswoning van Cesar Muylaert en rechts de herberg van Polydor Van Vynckt.
(Verzameling Carlos Lips)*

Zoo nu, tante en familie weet gij toch iets. Schrijf ons spoedig terug en doet vele groeten aan Tante Emma en Camiel en kinders¹³, alsook aan Emiel en familie. In 't kort schrijf ik u allen eenen langeren brief met een

¹³ Camillus De Volder en zijn echtgenote Emma Staes emigreerden op 16 augustus 1902 van uit Hansbeke, Reybroeck 65 met hun 3-jarig dochttertje Alice vanuit de haven van Antwerpen naar Moline.

portret van vader erbij. Doet de complimenten aan Honoré¹⁴ en vraag voor
toch eens op moeder te denken. Hij zal ons een groot plezier doen.
Vele groeten van ons allen.
In naam mijner moeder.

MARIA

GVM 9 JAN 1919

NIEUWS VAN VIJNCKT

*De molen van Vinkt in betere tijden.
(Verzameling Alex Van Maldeghem)*

De agent heeft meer nieuws ontvangen van zijn geboortedorp. Onder andere op de laatste dagen dat de Duitschers baas speelden wierden al de weerbare mannen opgehaald, maar velen gingen niet en verborgen zich, zelfs in holen in den grond. Zij pakten zelfs jongens van 14 jaar en ouden menschen van 65 jaar. Eenige, die toch voor de Duitschers werkten, gingen lafhertig mede. Eindelijk konden de Duitschers toch eenen groep lieden

¹⁴ Honoré Verhegge emigreerde op 13 mei 1909 vanuit Antwerpen naar Mishawaka. Hij was toen 20 jaar en woonde Rho 41 in Hansbeke.

naar Deynze sturen. Deze trokken op onder 't zingen van den Vlaamschen Leeuw, maar in Deynze gekomen liepen allen weg. Sommige waren reeds t'huis van den eersten avond, want het was goed te bemerken dat de moffen op hun gemak niet waren en zij werden niet meer gevreesd.

De volgende helden van Vijnckt hebben hun leven gegeven voor het vaderland: Joseph De Vliegheer, zoon van Leo; de zoon van Edward Van Oost, Kruiswege; een zoon van Leonie Sijnhove, doodgeschoten in Duitschland, krijgsgevangen; Emiel Vermeulen, zoon van Wardje, getrouwd met Celina Martens, doodgeschoten, alsook hun zoon, soldaat, dus vader en zoon; de oudste zoon van August Braet; de oudste zoon van den smid, Vande Velde, een vrijwilliger; de oudste zoon van Camiel Vermeulen, Kauwenhoek; een zoon van Edward Verbauwhede en een zekere Leopold De Keyzer. Een zoon van Francies Beers is zijne linkerhand afgeschoten. Misschien zijn er meer slachtoffers daar men van sommige nog niet heeft gehoord.

Andere nieuwstijdingen van Vijnckt mij toegekomen langs Holland melden dat Van Houcke, zoon van den gewezen veldwachter, en een zoon van den slachter, Alfons Van Hoe, door de Belgen als verraders zijn aangehouden om voor de Duitsche verklikkers dienst gedaan te hebben.

Met mijne familie gaat het goed, maar de molen, dien mijne zuster en haar echtgenoot van de kinderen Van Den Berghe gekocht hebben over eenige jaren, is zozeer beschadigd door Duitsche bommen en granaten, dat hij moet afgebroken worden.

Patrick A. VAN NEVEL
Moline

JACQUES DE LALAING IN HET LAND VAN NEVELE

Inleiding

*Jacques de Lalaing zoals afgebeeld door Simon Benning in zijn Livre des faits de Jacques de Lalaing uit 1530.
(J. Paul Getty Museum, Los Angeles)*

De aanleiding tot dit artikel is het boek **A KNIGHT for the AGES: Jacques de Lalaing and the Art of Chivalry** dat in november 2018 verscheen in een redactie van Elisabeth Morrison, senior curator of manuscripts van het J. Paul Getty Museum in Los Angeles. Bij de medewerkers staat ook de Vlaamse historicus Wim Blockmans (voormalig hoogleraar middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit Leiden) vermeld.

Het boek beschrijft het leven van ridder Jacques de Lalaing en is gebaseerd op het middeleeuws verlucht handschrift **Livre des faits de Jacques de Lalaing** van de Vlaamse miniaturist Simon Benning. Het manuscript kwam in 2016 door aankoop in het bezit van het J. Paul Getty Museum in Los Angeles. Het is het vierde werk van Benning dat door het J. Paul Getty Museum werd verworven; het is het eerste over een seculier onderwerp.

Het levensverhaal van deze ridder van de Orde van het Gulden Vlies werd in opdracht van een familielid omstreeks 1530 opnieuw geschreven en prachtig geïllustreerd met 17 miniatures. Deze miniatures vertellen grotendeels de ongeëvenaarde wapenfeiten van de toernooiridder, terwijl hij zich een weg baant door heel Europa en de meeste van de prominente ridders van zijn tijd uitdaagde en versloeg.

Twee van de zeventien illustraties zijn gewijd aan onze streek: de Slag van Nevele op 24 mei 1452 (The taking of Nevele op pagina 44 in het boek - plaat 16 in het manuscript) en de belegering en de vernieling van het kasteel van Poeke van 2 tot 6 juli 1453 (The Death of Jacques de Lalaing at the Siege of Poeke Castle op pagina 48 in het boek - plaat 18 in het manuscript).

Beide afbeeldingen zijn ontsproten uit de fantasie van de kunstenaar en hebben geen enkel uitstaans met de werkelijkheid. Ze geven ons wel een mooi beeld van de manier hoe de kroniekschrijvers en hun illustratoren de geschiedenis en de wapenfeiten mooier voorstelden dan ze in werkelijkheid waren.

De figuur van Simon Benning

Simon Benning werd ca. 1483 in Gent geboren als zoon van Alexander en Catherine van der Goes. Hij leerde het vak in het atelier van zijn vader en verhuisde omstreeks 1500 naar Brugge waar hij zich specialiseerde in het vervaardigen van getijdenboeken. Tot zijn cliënteel behoorden kardinaal Albrecht van Brandenburg en meerdere koninklijke beschermheren,

waaronder keizer Karel V en de Infante van Portugal. Hij is de illustrator van het Hennesy-getijdenboek (1535) dat zich in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel bevindt en het Golfboek (1540) dat zich in British Library bevindt. In de Vlaamse miniatuurkunst was hij vooral een vernieuwer van de voorstelling van het landschap en werd beschouwd als een van de grootste illustrators van zijn tijd.

In zijn huwelijk met Catherina Scroo werden vijf dochters geboren. De oudste dochter, Levina, werd hofschilder van Hendrik VIII, Edward VI, Mary I en Elisabeth I van Engeland.

Zijn overlijden op 6 november 1561 in Brugge wordt beschouwd als het eindpunt van de Vlaamse boekverluchting.

De figuur van Jacques de Lalaing

De Henegouwer Jacques de Lalaing (°Ecaussinnes-Lalaing 1421) was de oudste zoon van Willem en Jeanne de Créquy. Zijn vader was heer van Bugnicourt en een tijdlang stadhouder van Holland (1440-1445).

Jacques de Lalaing was vanaf 1440 tot aan zijn dood een van de vermaardste toernooiridders en volgens sommige historici de beroemdste toernoovechter van de middeleeuwen. In gans Europa was hij gekend als de '*Bon Chevalier*' (de goede ridder) vanwege zijn militaire dapperheid in toernooien en veldslagen.

Hij begon zijn militaire carrière in dienst van Adolf I de hertog van Kleef tot hij werd opgemerkt door Filips de Goede, hertog van Bourgondië, die hem tot ridder sloeg en opnam in zijn gevolg. Hij werd opgenomen in de orde van het Gulden Vlies en maakte deel uit van de delegatie van de hertog naar de Franse koning en de paus. Hij adviseerde de paus in zijn strijd tegen de Turkse sultan Mehmet II en hij speelde een belangrijke rol in het onderdrukken van de Gentse opstand (1449-1453).

Reeds in 1451 werden de roemrijke daden van Jacques de Lalaing in toernooien en veldslagen vastgelegd in het *Livre des Faits de Jacques Lalaing* (het boek van de daden van Jacques de Lalaing) dat voornamelijk wordt toegeschreven aan de Bourgondische kroniekschrijvers Georges Chastellain¹, Jean Le Fevre de Saint Remy² en de heraut Charolais bekend

¹ Georges Chastellain (°Aalst ca. 1415 †Valenciennes 1475) was een Bourgondisch diplomaat, dichter en schrijver. Hij schreef in het Frans.

² Jean Le Fevre de Saint Remy (Abbeville ca. 1395 †1468) was een Bourgondisch kroniekschrijver.

van het wapenboek naar hem genoemd.

Dat de figuur van Jacques de Lalaing driekwart eeuw na zijn dood nog tot de verbeelding sprak wordt bewezen door het geïllustreerd levensverhaal dat de familie over hem liet maken door Simon Benning in 1530.

Talrijke geschiedschrijvers en vorsers wijden tot op vandaag publicaties aan de figuur en de mythe van Jacques de Lalaing.

De Gentse opstand 1449-1453

In onze geschiedenis vinden we weinig steden terug die zich zo dikwijls tegen het openbaar gezag verzet hebben als Gent. Ook met Filips de Goede die een sterke centrale staat wou uitbouwen, kwamen ze in aanvaring. De hertog die voor zijn financiën afhankelijk was van beden moest de steden om geld vragen. In 1447 kwam hij daarom bij de Gentenaars en legde in het Vlaams zijn voorstel uit om een permanente zoutbelasting³ in te voeren. Dat zou hem een zekere geldstroom naar het Bourgondische hof opleveren, maar Gent stuurde hem wandelen.

De Gentenaars zochten in hun strijd steun bij andere Vlaamse steden maar die leken niet geneigd om hen in hun verzet tegen het Bourgondisch gezag te volgen. Vanaf 1449 liep het uit de hand. Om de strijd te kunnen volhouden, legden de Gentenaars militaire versterkingen aan in het Gentse kwartier en voerden zij raids uit in de omgeving en plunderden dorpen en kleine steden. Een militaire confrontatie met de hertog kon niet uitblijven.

De Slag van Nevele in 1452

Over het verloop van de slag van Nevele in 1452 als over de behaalde overwinning lopen de versies uiteen. Er is wat we hier noemen een Vlaamse/Gentse versie opgetekend in de *Kronyk van Vlaenderen*⁴ die soms onnauwkeurig lijkt, en er is een Bourgondische versie opgetekend door de kroniekschrijvers van de hertog die er vooral op gericht is de heldendaden van de Bourgondische ridders sterk in de verf te zetten. Als we de diverse verslagen samen brengen komen we ongeveer tot het hiernavolgend verloop van de strijd.

³ In Frankrijk bestond al een dergelijke taks onder de naam *gabelle*.

⁴ Uitgegeven te Gent 1839-1840 door P. Blommaert en C.P. Serrure. Baron Kervyn de Lettenhove, vertelt in zijn *Geschiedenis van Vlaenderen onder het huis van Bourgondië* uit 1867 op blz. 185-187 ook het verhaal van de strijd in Nevele.

Retourneront
a parler de ce no-
ble et gentil che-
ualier Jehan de Bourgom-
gne Conte destampes .
lequel le xxiii^e jour de
may se partit de la ville
de Oudenarde et en sa
compagnie plusieurs grans
seigneurs gens darmes
et de trait pour ce quil
auoit ouy dire que gätoit
estoit assis en grant
nombre hors de la ville de
gant pour aller vers la
ville de Tiel Et dysoient
les aucuns que ilz volent

assieger englemonstier
Ce jour le Conte des-
tampes se loga a vng vil-
lage nome harlebecque
pour fixer vers les gan-
tois Si ordonna ses ba-
tailles et bailla la char-
ge de lanantgarde a mes-
sire Anthone bastard de
Bourgomgne Le seigneur
de sauenes messire gau-
vain guieret Le seigneur
de drueul et autres fu-
rent des coureurs Le co-
te destampes fut conduc-
teur de la bataille et ny
eut point darriere gar-
de Si fut le conte destä-
pes aduersti que les gan-
tois estoient logies en vne
ville nomee minelle laquele
estoit close de portes et de
fosses Et denant la porte
du costre de courtray auoit
vng fort boluerq que les
dies gantois gardoient
deuant lequel estoient les
chemins fors rompus et
fossies Et dedens les bleds
auoit mis penchons croi-
sies et fichiez en tre assis
que les cheuaux ni peuss

Beschrijving van de Slag van Nevele (1452) met plaat 16 in het verlucht
handschrift van Simon Benning uit 1530.

(J. Paul Getty Museum, Los Angeles)

Op 24 april 1452 leden de Gentenaars in een bloedige strijd voor de stadspoorten van Oudenaarde een zware nederlaag tegen de Bourgondische troepen waarop de Bourgondische kroniekschrijver Georges Chastellain noteerde '*Dieu, qui garde toujours ses amis.*'. Maar met of zonder de hulp van God gaven de Gentenaars zich zo maar niet gewonnen en op 18 mei 1452 staken Gentse opstandelingen met de hulp van Nevelaars de brug van Sint-Eloois-Vijve in brand om de troepen van Filips de Goede, die Kortrijk bezetten, de doorgang richting Gent te bemoeilijken.

Nevele wordt in die tijd beschreven als een groot vlek⁵ omringd met grachten. Onder de leiding van hun hoofdmans Jan De Vos⁶ werden door de Gentse troepen in en rond Nevele versterkingen aangebracht. De wegen werden opgebroken, aan de bruggen werden aarden wallen aangebracht en in de korenvelden werden palen met scherpe pieken geslagen om de ruiters tegen te houden.

Een week later, in de vroege morgen van 25 mei 1452 vielen de troepen van hertog Filips de Goede onder aanvoering van Jan van Bourgondië, graaf van Étampe⁷ Nevele aan.

Onder een beschieting van de Bourgondische boogschutters werden de sterk bewapende Nevelse stellingen nogal vlug door het voetvolk ingenomen. Een deel van de Bourgondische soldaten zwommen hiervoor over de Poekebeek. Op de brug van de Poekebeek zouden de Gentenaars nog een tijdlang hebben kunnen standhouden maar toen Nevele ook langs een andere zijde werd aangevallen was de strijd vlug beslecht. De Bourgondische overmacht was te groot.

⁵ Een stad zonder stadsmuren.

⁶ F. De Potter en J. Broeckaert in hun *Geschiedenis van Nevele en de Kronyk van Vlaenderen* noemen hier Jan Van Melle.

⁷ Jan van Bourgondië (1415-1491) was de zoon van Filips van Nevers en Bonne van Artesië. Via zijn grootvader langs moeders zijde Jan I van Berry erfde hij het graafschap Étampe, vandaar dat hij vermeld wordt als de graaf van Étampe (soms verkeerdelijk als Estampes geschreven). Hij was een neef van Filips de Goede en vocht in diens leger. Na de dood van de hertog kreeg hij ruzie met diens opvolger Karel de Stoute en liep over naar het kamp van de Franse koning Lodewijk XI.

*Antoon van Bourgondië door Rogier Van der Weyden.
(Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel)*

De Gentenaars en de Nevelaars die konden ontkomen vluchtten richting Landegem en Merendree. Ze werden op bevel van de graaf van Étampes achternagezeten door een deel van de Bourgondische troepen onder de leiding van Antoon van Bourgondië⁸ terwijl een ander deel Nevele plunderde en bezet hield onder de leiding van de heer van Hérinnes.

Gents aanvoerder Jan van Melle liet de noodklokken luiden in Landegem en enkele omliggende dorpen om de gewapende mannen uit de omgeving te verzamelen en enkele honderden boeren gewapend met knuppels of met ijzer beslagen stokken maakten zich klaar voor de strijd. Van Melle zond ook een bode naar Meigem en Zeveren met het bevel de wegen onklaar te maken om de aftocht van de Bourgondiërs te bemoeilijken.

Nog dezelfde dag trokken de boeren op naar Nevele en keerden de verjaagde troepen terug met versterking uit Gent onder de leiding van Pieter van den Nieuwenhuys. De heer van Hérinnes die Nevele bezet hield verzamelde zijn schutters en deed een uitval die de Gentenaars en de boeren kort ontredde. Maar deze herpakten zich en dreven de Bourgondiërs terug tot over de brug van de Poekebeek⁹. Antoine de Hérinnes en enkele Bourgondische ridders werden gedood, een deel van hen verdronk in de Poekebeek en Nevele werd terug door de Gentenaars bezet.

⁸ Antoon van Bourgondië (1421-1504) was de zoon van Filips de Goede en zijn maîtresse Jeanne de Presle de Lizy en droeg de titel van Grand bâtard de Bourgogne. Vanaf 1451 vocht hij in de militaire campagnes van zijn vader en na diens dood in 1467 was hij een belangrijk aanvoerder in het leger van zijn halfbroer Karel de Stoute en werd zijn eerste kamerheer. Na de slag van Nancy (5 januari 1477) waar Karel de Stoute sneuvelde, bood hij aan de Franse koning Lodewijk XI zijn diensten aan om de hachelijke politieke toestand waarin Frankrijk zich bevond te helpen stabiliseren.

⁹ Deze brug over de Poekebeek lag in het centrum van het huidige Nevele in de huidige Cyriel Buyssestraat ongeveer te hoogte van de huidige huisnummers 24-26 en 17 (zie kaartje Nevele Binnen 1639).

*Detailkaart van Nevele Binnen uit 1639.
De brug over de Poekebeek waarvan sprake bevond zich
in het midden boven de percelen 82 en 83 op de kaart.
(Rijksarchief Gent)*

Na samenspraak met Simon van Lalaing¹⁰ die hem wees op het gevaar van een boerenopstand als de herovering van Nevele bekend zou geraken, gaf Jan van Bourgondië het bevel om ten allen prijze Nevele opnieuw in te nemen en te ontzetten. Onder de leiding van Antoon van Bourgondië werd de tegenaanval op Nevele ingezet. Tegen de beter bewapende Bourgondische overmacht waren de Gentenaars en de dorpsbewoners uit het Land van Nevele niet opgewassen. Enkel en enkele zochten nog een toevlucht in de donjon en op een eiland in de stad¹¹ maar ook zij ontsnapten niet aan de wraakzucht van de soldaten van de hertog. Zij die in de straten van Nevele niet sneuvelden werden in de stad achtervolgd en genadeloos door de Bourgondiërs afgemaakt. Jan van Bourgondië gaf het bevel om Nevele

¹⁰ Simon van Lalaing (1405-1476) was admiraal van Vlaanderen van 1436 tot 1462.

¹¹ Zie kaartje Nevele Binnen onderaan het nr. 127.

in brand te steken alvorens zijn troepen zich naar Kortrijk zouden terug trekken.

Nu luidde men in alle dorpen de alarmklok en de boeren verzamelden zich ofwel om de strijd aan te gaan ofwel om het Bourgondische leger de terugtocht te versperren. Op dat moment mengde ook de Gentse hoofdman van het kasteel van Poeke¹² met zijn soldaten zich in de strijd en voerde een aanval uit op de achterhoede van de Bourgondiërs. Deze hadden alle moeite om hun bevelhebber Jan van Bourgondië te ontzetten. Met aanzienlijke verliezen en geholpen door de vallende duisternis konden ze ontkomen om rond middernacht volledig uitgeput Harelbeke en Kortrijk te bereiken.

Over het aantal slachtoffers tasten we in het duister. Volgens de Vlaamse versie zouden de Bourgondiërs hun doden in een schuur verzameld hebben om deze daarna in brand te steken zodat hun vijanden de doden niet zouden kunnen tellen. Kroniekschrijver Chastellain schrijft dat een duizendtal Gentenaars de dood vonden. Historicus prof. Jelle Haemers die de Gentse opstand bestudeerde houdt het op een tweehonderdtal Vlamingen/Gentenaars en Bourgondiërs samen. Over burgerslachtoffers wordt in de kronieken geen melding gemaakt, vermoedelijk zijn die er wel geweest maar het grootste deel van de bevolking zal Nevele al wel verlaten hebben voor de slag plaatsvond. Een ding is zeker, 25 mei 1452 was een zwarte dag in de geschiedenis van Nevele.

We kunnen ons hier afvragen wat de rol van de heer van Nevele, Jan III van Montmorency (Jan I van Montmorency-Nevele) was in dit conflict. De verklaring is misschien wel eenvoudig. Frankrijk en Engeland waren toen nog in conflict (Honderdjarige Oorlog 1337-1453). Van Louis van Montmorency, de jongere broer van de heer van Nevele, weten we dat hij deelnam aan de campagne van de hertog van Bourgondië tegen de opstandige Gentenaars. De ruzie tussen de Montmorency's (vader en zonen) dateert pas van 1461 dus is het niet onlogisch dat Jan I van Montmorency-Nevele als toekomstig heer van Montmorency zijn koning bijstond in zijn strijd tegen de Engelsen.

¹² Cornelis van der Waghenbrugghen was in die periode de bevelhebber van het Gentse garnizoen op het kasteel van Poeke (I. Hoste, L. Stockman, *Geschiedenis van Poeke*, p. 137). Op het kasteel van Poeke verbleven normaal gezien een veertigtal soldaten. Dat aantal werd verhoogd in geval van conflict en verminderd in rustige periodes.

Nevele in 1452 volgens Simon Benning in 1530. Ondanks dat er in de beschrijving nergens sprake is van stadsmuren enkel van grachten en wallen wordt Nevele afgebeeld als een ommuurde stad met verdedigingstorens in een lichtgolvend landschap.

*Plaat 16 in het verlicht handschrift van Simon Benning uit 1530.
(J. Paul Getty Museum, Los Angeles)*

De dood van Jacques de Lalaing

We vinden een eerste maal de naam van Jacques de Lalaing vermeld i.v.m. Poeke in de zomer van 1452 in de kroniek van Jacques de Clercq¹³. Daarin wordt verteld dat de Lalaing het neerhof van het kasteel van Poeke liet aanvallen en het met geweld veroverde. Een boogschutter van de Bourgondiërs kwam hierbij om het leven. De Gentenaars leden geen verliezen.

Filips de Goede had in de lente van 1453 in Rijsel een leger bijeengebracht en vertrok op 18 juni 1453 naar Kortrijk. Op 23 juni werd Ninove veroverd en op 27 juni 1453 werd onder de leiding van Jean de Croy het kasteel van Schendelbeke op de Dender veroverd. Op 2 juli bevond de voorhoede van de Bourgondiërs zich te Poeke en werd het kasteel omsingeld.

De volgende dag werd begonnen met de beschieting van het kasteel. Jacques de Lalaing die aan een been gewond was geraakt begaf zich te paard tot aan de kanonniers. Toen hij onder een houten beschutting de heer van Ravenstein en de Bastaard van Bourgondië (Antoon van Bourgondië) zag staan die een nieuw soort bombarde¹⁴ aan het bekijken waren, steeg hij af en vervoegde hen. Men bekeek het effect van het geschut van het nieuwe wapen op de kasteelmuren. Terwijl de twee andere edelen zich schuil hielden onder de zware houten beschutting rond de bombarde bekeek Jacques de Lalaing het hele gebeuren opzij van de beschutting, nauwelijks beschermd.

Een zestienjarig knaap, Hyndryckx geheten, zag vanop de kasteeltoren dat de bombarde waar de Lalaing zich bevond het meest de kasteelmuur onder vuur nam en vuurde met zijn veuglaire¹⁵ in die richting. Het schot trof de houten beschutting waarvan een balk werd losgerukt die de ridder trof boven het rechteroor waarbij zijn hoofd gedeeltelijk werd verbrijzeld. Hij was op slag dood.

¹³ De kroniekschrijver Jacques du Clercq (1424-1469) was 'licentiaat' in de rechten en raadsheer van Filips de Goede. Zijn kroniek loopt van 1448 tot 1467.

¹⁴ De bombarde, ook pothond genoemd, is een kanon waarmee zware stenen kogels werden afgevuurd. Vanwege de terugslag bij het afgaan van het schot werd de constructie stevig verankerd. Het bereik was ongeveer 50 m.

¹⁵ De veuglaire of vogelaar is een smeedijzeren kanon in gebruik in de loop van de 15de eeuw met een kaliber van circa 5 cm. De ijzeren banden rondom de loop moesten voorkomen dat deze door de gasdruk bij het afvuren barstte. Dit type kanon is een achterlader: het buskruit werd in een losse kruitkamer achter de loop bevestigd.

Et denise comment messire
jacques de lalaing apres ce

*De inspectie van het nieuwe wapen door Jacques de Lalaing (links naast het kanon) voor het kasteel van Poeke in 1453.
(Chastellain, Livre des Faits de Jacques Lalaing)*

De dood van Jacques de Lalaing tijdens het beleg van Poëke op 2 juli 1453. Op de prent kijkt de Lalaing over zijn schouder heen naar het projectiel dat in zijn richting wordt afgevuurd. Plaat 16 in het verlucht handschrift van Simon Benning uit 1530.

(J. Paul Getty Museum, Los Angeles)

Eerst aangeslagen en daarna vol wraaklust verdapperden de Bourgondiërs hun beschietingen en ondanks hun moedig verweer onder de leiding van hun bevelhebber Laurens Goethals moesten de Gentenaars zich overgeven. Op bevel van de hertog van Bourgondië, die van 2 tot 6 juni in Poeke verbleef, werden ze allemaal opgeknoopt. Slechts enkelen ontsnapten aan de executie; twee priesters, een melaatse en enkele jonge knapen waaronder Hyndryckx wiens exploit bij de Bourgondiërs niet bekend was, aldus de overlevering. Het kasteel van Poeke werd volledig vernield.

Het einde van de Gentse opstand

De inname van het kasteel van Poeke als een der laatste Gentse bolwerken was een zoveelste zware slag voor de Gentse opstandelingen.

Veel historici zijn het erover eens dat het Gentse leger qua bewapening niet of weinig moest onderdoen voor het leger van de hertog. Het resultaat van de confrontatie tussen de legers van Gent en de Bourgondische troepen in de Scheldemeersen in Semmerzake bij Gavere kon er zonder het verraad van de Engelse huurling John Fox en de paniek die ontstond bij de ontploffing van een Gents buskruitdepot anders hebben uitgezien. Beide gebeurtenissen maakten het de troepen van de hertog gemakkelijker. De Gentenaars leden een verpletterende nederlaag. Dank zij de heldenmoed van enkele honderden Gentse strijders werden de troepen van Filips de Goede lang genoeg opgehouden zodat ze Gent niet meer konden innemen (en plunderen) voor zonsondergang.

De Vrede van Gavere werd het einde van de Gentse opstand. De Gentenaars verloren een groot deel van hun privileges tegenover de hertog. De Witte Kaproenen hun stadsmilitie, werd ontbonden. De Gentenaars moesten een boete betalen van 350.000 cavaliers d'or¹⁶. Ze werden verplicht om buiten hun stadsmuren blootsvoets en blootshoofds in hun hemd en op hun knieën in het Frans om vergiffenis te smeken bij Filips de Goede. Het zou een kwarteeuw duren vooraleer de Gentenaars de strenge bepalingen van het verdrag van Gavere zouden worden kwijtgescholden en hun rechten terug kregen.

¹⁶ Letterlijk vertaald 'gouden ruiters'. De naam van een gouden munt waarop Filips de Goede staat afgebeeld als ruiter met een opgeheven zwaard in de rechterhand. Op de keerzijde staat het *Bourgondisch wapenschild op een gebloemd kruis*.

De overgave van Gent aan Filips de Goede in 1453 buiten de Gentse stadsmuren. Miniatuur uit 1458. (Meester van de Privileges van Gent en Vlaanderen, Österreichische Nationalbibliothek Wien)

André Bollaert
Poesele

ACTIVITEITENVERSLAG HET LAND VAN NEVELE 2018

We organiseerden:

Zondag 18 februari: **49ste algemene ledenvergadering** met lezing door dr. Johan Decavele over 'Het Land van Nevele in de reformatietijd' en uitreiking van de Nevelse huwier aan Luc Bauters. 63 aanwezigen. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2018, afl. 2, p. 92-95)

Zondag 25 februari: **Wandeling** 'Ooidonk: van wilde rivierbedding tot statig renaissancekasteel' een samenwerking met Natuurpunt Deinze-Zulte en Duns; 150 à 200 wandelaars. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2018, afl. 2, p. 96-97)

Zondag 15 april: Met de **Milieuboot op het Schipdonkkanaal** tussen Deinze en Merendree en uitreiking van de Nevelse huwier aan Alex Dhondt; 60 aanwezigen. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2018, afl. 2, p. 98-99)

Dinsdag 1 mei: **JEAN DE NIVELLE is van ons!!** Om 10 u 30 werd aan de kerk van Nevele een kunstwerk onthuld van de Nevelse kunstenaar en striptekenaar **Gilbert Declercq**. Het is de voorstelling van het Franse gezegde 'c'est comme le chien de Jean de Nivelle, il s'enfuit quand on l'apelle' (Het is zoals de hond van Jean de Nivelle, die weg loopt als men hem roept). Jean de Nivelle(s) is in de Waals-Brabantse folklore vooral gekend als de klokkenluider van de collegiale Sint-Gertrudis in Nijvel. Sinds de 17de eeuw is men hem gaan verwarren met Jan van Montmorency, heer van Nevele, en dat is tot voor enkele decennia zo gebleven.

Tijdens het herdenkingsjaar Egmont & Horn heeft onze kring deze gehistoriseerde blunder rechtgezet door Jean de Nivelle, eigenlijk Jan I van Montmorency-Nevele terug thuis te brengen met een kunstwerk dat van 1 mei tot 30 november 2018 bevestigd was aan de oostzijde van de kerk van Nevele, de kerk waarin hij in 1477 werd begraven. De onthulling gebeurde in samenwerking met Feestcomité Niet Versaegen Nevele dat na de onthulling de vijftig aanwezigen een drankje aanbood. Dit gebeuren trok ook de aandacht van de Franstalige pers in België met bijdragen in La Meuse en La Nouvelle Gazette.

Poserend voor de Nevelse Jean de Nivelles. V.l.n.r. Schepen van feestelijkheden Marleen Vanlerberghe, burgemeester van Deinze Jan Vermeulen, kunstenaar Gilbert Declercq, Nevels burgemeester Johan Cornelis, André Bollaert en cultuurschepen Mia Pynaert.

(Foto Luc Bauwens)

Zondag 20 en maandag 21 mei: Sinksenkermis Nevele: Herdenking van het einde van de Eerste Wereldoorlog met een diareportage en van de 450ste verjaardag van de terechtstelling van de graven Egmont en Horn met een tentoonstelling. Uitreiking Nevelse huwiel aan Peter Korten en Olivier Van Rode. 750 bezoekers.

Voorzitter André Bollaert verwelkomde in de voormiddag de genodigden: *'Welkom op onze 24ste sinksententoonstelling in deze prachtige historische lokalen die ooit deel uitmaakten van de jeugdwoning van de grote Vlaamse schrijver Cyriel Buysse en die sinds 1981 eigendom zijn van van de heer en mevrouw Duerinck die de verwaarloosde gebouwen met veel smaak restaureerden. We bedanken hen dan ook van harte voor hun gastvrijheid, hun sympathie en hun warm hart voor onze vereniging.*

Vanzelfsprekend komt de 100ste verjaardag van het einde van WO I aan

bod vandaag met een diareportage die ons beelden laat zien van vandaag en honderd jaar terug. De hoofdbrok van de WO I-herdenking voor ons gebeurt echter vooral op 19 augustus met de passage van de Bevrijdingstocht en de onthulling van een nieuw monument voor de gesneuvelden in 1918 langs het Schipdonkkanaal.

Vandaag gaat onze aandacht in de eerste plaats uit naar een stuk geschiedenis dat in het teken staat van het herdenkingsjaar Egmont & Horn.

De voorzitter vertelde in het kort de geschiedenis van de familie van Montmorency-Nevele en hun belang voor het historische Land van Nevele. Daarna brachten Erik Wille en zijn accordeonist Luc De Sutter hun versie van een 'Een beclaech Liedeken van de Edele Graven van Egghermont ende van Horne' een oud Vlaams moordlied in 1577 over de terechtstelling van de graven Egmont en Horn.

Volkszanger Erik Wille bracht vol overgave zijn versie van het moordlied uit 1577 over de terechtstelling van de graven Egmont en Horn.

(Foto's Luc Bauwens)

Na een korte uitleg over de Nevelse huwier werd overgegaan tot de uitreiking ervan aan Peter Korten (Weert, Nederland) en Olivier Van Rode (Zottegem).

Het verhaal van de herdenking van 450 jaar Egmont & Horn begon voor ons op 26 april 2016. Een talrijke delegatie van medewerkers uit diverse landen werd er toen om 10 uur in het Europees parlement verwelkomd door onder andere de Europarlementariërs Jeroen Lenaers en Ivo Belet.

In zijn openingstoespraak vertelde ons Peter Korten, voorzitter van stichting De Aldenborgh uit Weert, dat men in 2013 de draad weer heeft opgepakt

waar de voorgangers uit Zottegem en Weert een halve eeuw geleden gestopt waren met het project Egmont en Horn. Een van die voorgangers in Zottegem was Leon De Vos, toenmalig schepen van cultuur en de grootvader van Olivier Van Rode.

In de militiezaal van het Brusselse stadhuis werden de deelnemers in de namiddag verrast met een vooraf door Olivier Van Rode, voorzitter van Cultuurwerking Sotteghem, afgenomen interview met een autoriteit inzake het Hof van Filips II en de Nederlandse Opstand, namelijk prof. dr. Geoffrey Parker van de Ohio State University.

Daar waar de inbreng uit Nevele en ook uit Deinze eerder beperkt bleef, zagen we in Zottegem en Weert de herdenkingsactiviteiten uit de grond rijzen. In de Egmontstad Zottegem kwam men met niet minder dan 40 activiteiten aandraven om en rond Egmont. Cultuurwerking Sotteghem kon hiervoor rekenen op twee subsidies van 25.000 euro om een programma uit te werken in het jaar 2018 dat door de stad Zottegem officieel werd uitgeroepen tot het Egmontjaar.

Dit alles is vooral het werk van Olivier Van Rode alhoewel sommige kranten in hun bijdragen het anders laten uitschijnen; maar ja, 2018 is bij ons een verkiezingsjaar. Maar Olivier is een doorzetter die dit niet aan zijn hart laat komen.

Zo werd er in Zottegem al een musical opgevoerd en werkt men aan een wandtapijt van zo'n 20 meter geïnspireerd op het tapijt van Bayeux. Er zijn gidsbeurten, culinaire wandelingen, uitstappen, concerten, evocaties, lezingen, fietsroutes, kunsttentoonstellingen, sporttornooien, verbroederingen en uitwisselingen met andere Horn- en Egmontdorpen en -steden, een bloementapijt met een klank- en lichtfestival, de uitvoering van de Egmontouverture van Beethoven enz.

Tussendoor reisde en reist Olivier door het Vlaamse land en Nederland om zijn stad en zijn graaf van Egmont in de picture te stellen met onder andere zijn voordracht: 'De Graaf van Egmont 1522 - 1568. Zijn levensloop en zijn relatie tot Zottegem'.

Olivier Van Rode was vorig jaar in september ook onze gids tijdens onze bestuursuitstap naar Zottegem waar hij ons rondleidde en vol historische passie het verhaal van Egmont en Zottegem uit de doeken deed.

Als tegenprestatie zijn we van onze kant tevreden dat we in de werkgroep voor het bepalen van de nieuwe straatnamen in Deinze en Nevele er mede in slaagden om de Nevelse Berkenlaan, die evenwijdig loopt met de graaf van Hoornestraat, om te laten dopen tot Egmontstraat. En ik denk niet dat koning Filips II van Spanje hier nog iets kan aan veranderen.

Peter Korten zag het levenslicht in Weert en woont met zijn familie in het Belgische Molenbeersel. Beroepshalve is hij vermogensbeheerder. In 1995 trad hij toe tot het bestuur van Stichting de Aldenborgh die aangesloten is bij het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. In 2002 werd hij de dynamische voorzitter van de Aldenborgh en penningmeester van de LGOG. Sinds 2012 is hij ook penningmeester van Provisus, een vereniging die een lange traditie heeft van stimulering en ondersteuning van onderwijs, sport en cultuur in de regio Weert.

Peter Korten is ook actief in de schutterij als voorzitter van de Schutterij Sint-Barbara uit Tungalroy. Hij is betrokken bij heel wat instanties en initiatieven op het gebied van vrijwilligerswerk. Zo is of was hij onder andere voorzitter van de Stichting Cultuur Historische Publicaties Weert, voorzitter van de Stichting Weerder Publicaties, lid van diverse adviescommissies zoals Roerend Erfgoed en Beeldende Kunst van de gemeente Weert, lid van de ledenadviesraad KRO, initiator en coördinator van het Cultureel Historisch Zomerprogramma en het samenwerkingsverband met Geschied- en Heemkundevereniging het Land van Thorn, enz. In december 2012 kreeg hij, zoals onze noorderburen dat zo mooi kunnen omschrijven, omwille van zijn vele bijzondere verdiensten, de versierselen uitgereikt die horen bij de onderscheiding 'Lid in de Orde van Oranje-Nassau'.

Peter Korten is de laatste tijd een veel gelauwerde Limburger, en met reden. Zo kreeg hij dit jaar op zondag 18 maart uit handen van burgemeester Jos Heijmans van Weert als allereerste Weertenaar de Van Hornepenning. En eerlijk gezegd Peter, het was ook voor mij een waar genoegen dat ik er toen bij was.

Weert kleurt dit jaar Horne. Als je Weert binnenrijdt word je verwelkomd op reuzeposters door Filips van Montmorency en in alle straten hangen vlaggetjes van onze bekendste heer van Nevele. En de man in de straat kent zijn graaf Filips en spreekt er vol trots over. Dat kunnen wij hier in Nevele en Deinze jammer genoeg niet zeggen.

Net als Olivier is Peter een echte doorzetter, hij durft het aan om aan iedere deur aan te kloppen en heeft de reputatie over een uitgebreid relatienetwerk te beschikken. Ik heb me laten vertellen dat dit netwerk zelfs reikt tot in het Vaticaan.

Meer in details gaan over de vele verdiensten van beide heren zou ons te ver brengen maar als Het Land van Nevele zijn we hen vooral dankbaar dat ze samen met de graaf van Egmont onze bekendste heer van Nevele in de Europese belangstelling hebben gesteld. Het is ons dan ook met veel

respect dat wij Peter en Olivier vandaag als prins opnemen in de orde van de Nevelse huwrier en hen de daarbij horende versierselen overmaken.

*Olivier Van Rode en Peter Korten, de nieuwe prinsen in de orde van de Nevelse huwrier samen met Frank Heijckers, voorzitter van de 'Stichting ruitersstandbeeld Philips de Montmorency' met een miniatuur van het standbeeld.
(Foto Henk Wouters)*

Na de overhandiging werd aan de genodigden een receptie aangeboden en liet de meegereisde Frank Heijckers ons kennis maken met een miniatuur van het ruitersstandbeeld van Filips van Montmorency dat vanaf 2020 het nieuw aan te leggen gemeentelijk park van Weert zal sieren.

Dinsdag 5 juni: 'In het Land van Filips van Montmorency.' De fietstocht van zo'n 25 km liep over de deelgemeenten Nevele, Vosselare, Sint-Martens-Leerne, Deurle en Bachte-Maria-Leerne. Het was een organisatie van de heemkringen Het Land van Nevele en Arthur Verhoustraete en de historische kring Dunsa met de medewerking van OKRA-Nevele, Erfgoed Deurle, Bloso en Garage Wille. Onze gidsen waren Luc Bauters, André Bollaert, Eliane De Poorter, Piet Moerman, Hugo Schaeck en Raf Van Lerberge. De tocht werd in goede banen geleid door de seingeverers van OKRA-Nevele. De deelnemers kregen een geïllustreerde brochure aangeboden samengesteld door André Bollaert i.s.m. Luc Bauters. Een aangepaste versie van de brochure verscheen in ons laatste tijdschrift van 2018. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2018, afl. 4, p. 52-65.)

*Onze gidsen tijdens de Filips van Montmorency fietstocht.
(Foto's Luc Bauters)*

Zaterdag 8 september tot 31 december: Tentoonstelling '**Poesele in de pers door de jaren heen**' in de Sint-Laurentiuskerk van Poesele. Een tentoonstelling van krantenknipsels over Poesele van de 18de tot 20ste eeuw naar aanleiding van de inhuldiging van de hernieuwde dorpskern in Poesele.

Dinsdag 25 september: **Herinneringswandeling Eerste Wereldoorlog** voor de kinderen van de Nevelse scholen. Juist geteld 198 Nevelse schoolkinderen en hun begeleiders stapten mee op langs de vroegere frontlinie van oktober 1914 en van oktober en november 1918. Het was de negende keer dat onze heemkring deze herinneringswandeling inrichtte. Dit jaar waren de gidsen André Bollaert, Alex Dhondt, Chris Fermon, Jan Luyssaert, Patrick Tuytschaever en Hugo Schaeck.

Er werd verzameld voor de sporthal. Bij de start kregen alle kinderen een madeliefje opgespeld. Wat de klapproos voor de Britten, de korenbloem voor de Fransen was, was het Madeliefje voor de Belgen. De Belgische soldaten stopten in hun brieven geregeld gedroogde madeliefjes die ze vonden aan de oever van de IJzer.

De wandeling startte langs de Kale richting containerpark. Via de trekweg gingen we richting spoorwegbrug en staken die over richting Merendree tot aan het monument Donny. Daar maakten we rechtsomkeer om langs de linkeroever terug te keren tot aan het nieuw opgerichte oorlogsmonument. Na een korte tussenstop op Landegemdorp werd de wandeling ontbonden aan het ereperk op het kerkhof van Landegem. Langs het parcours stonden stoepborden opgesteld met foto's en informatie over de gebeurtenissen langs het Schipdonkkanaal zo'n eeuw geleden. Na de wandeling ontvingen alle leerlingen een exemplaar van de speciale brochure die ter gelegenheid van de inhuldiging van het nieuwe monument op 19 augustus werd gedrukt.

Zaterdag 20 oktober: Wandeling langs de trage wegen van Landegem en Merendree met aandacht voor het oorlogsgebeuren in 1914 en 1918. De opbrengst van deze activiteit ging integraal naar de dagelijkse werking van Munnange in Oeganda. Munnange is een Belgische vzw met een centrum voor psychosociale begeleiding in Entebbe, Oeganda.

Mensen komen naar het centrum met allerlei vragen rond alcoholverslaving, huiselijk geweld, mishandeling, stress, enz. Naast Jan Luyssaert namen onze bestuursleden Luc Bauwens, André Bollaert en Merendreekenner Roland Lutten de bijna negentig wandelaars mee langs de velden en de trekwegen van het Schipdonkkanaal. Zo'n 120 gegadigden schoven daarna aan voor de kaas- en wijnavond.

We verleenden onze medewerking aan:

Maandag 5 februari: Lezing 'De heren en dames van Nevele' door André Bollaert in brasserie-hotel Antje van de Statie in Weert (Nederland). Een organisatie van het Koninklijk Limburg Geschied- en Oudheidkundig

Genootschap en Stichting De Aldenborgh in de aanloop naar het Filips van Hornejaar in Weert. (75 aanwezigen)

Vrijdag 23 februari: Onze voorzitter André Bollaert werkte mee aan de toeristische verkenningstocht door Nevele en deelgemeenten met 'Het Treintje' dat tijdens de zomermaanden door Nevele toerde.

Zondag 29 april: Panelgesprek 'Wielersport' in De Koperen Leeuw in Eeklo in het kader van 'Geschiedenis in het Meetjesland' met o.a. André Bollaert over de vroegste geschiedenis van de wielersport in het Meetjesland en het Land van Nevele. (60 aanwezigen)

Zaterdag 2 juni: JCI Deinze ontdekt (het Land van) Nevele. Met een volle nostalbus vanuit Deinze trokken de leden van JCI-Deinze & Leiestreek op ontdekkingsstocht in Nevele. Voor de uitwerking van hun programma konden ze rekenen op onze ondervoorzitter Stefaan De Groote. Langs het parcours werden ze gegidst door onze bestuursleden André Bollaert, Stefaan De Groote, Alex Dhondt en Hugo Schaeck en Nevels burgemeester Cornelis gidste het gezelschap in zijn Hansbeke.

Zondag 17 juni: Voor het fusiefeest van Deinze en Nevele in de tuinen van Kasteel Ooidonk en de daarbij horende fietszoektocht (die liep tot eind september) schreef André Bollaert mee aan de teksten en verzorgde hij mee de redactie van de toeristische brochure *Ontdek met de heren van Nevele 'Deinze, Het Land van Nevele'* waarin de graaf van Horn speciaal in de kijker werd geplaatst. Het aantal deelnemers is niet gekend. Er kwamen 244 geldige wedstrijdformulieren binnen, waarvan 111 deelnemers alles juist hadden. De volgende winnaars kwamen uit de bus: Sarah Moreels, Oudenaarde; Jan Decabooter, Deinze; Gilbert Martens, Hansbeke; Ellen Pecqueur, Deinze; Etienne De Ketelaere, Nazareth en Maria Van De Vyver, Deinze. De zes winnaars kregen als extra een jaarabonnement 2019 op ons tijdschrift Het Land van Nevele aangeboden door onze kring.

Donderdag 21 juni: Vergadering dekenale ploeg dekenaat Deinze - André Bollaert gaf er uitleg over geschiedenis van de kerk en donjon van Nevele.

Zaterdag 4 augustus: Medewerking aan de voorbereiding en de ontvangst op het gemeentehuis van Nevele van de Amerikaanse familie Van Wanseele. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2018, afl. 4, p. 82-86)

Zondag 19 augustus: Onthulling van het monument voor de slachtoffers gevallen tijdens het bevrijdingsoffensief van Landegem in oktober en november 1918. Meer dan 700 aanwezigen. Er werden 500 brochures uitgedeeld die door het bestuur van onze kring was samengesteld. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2018, afl. 4, p. 87-94)

Zondag 9 september: Open Monumentendag in Vosselare - OMD-Nevele-voorzitter Hugo Schaeck verwoordde het kort als volgt: *Open Monumentendag 2018 in Vosselare was een voltreffer!* Bij de ijskelder werden 1184 bezoekers geteld, in de Pastoorshoek ongeveer 1.000 en in de kerk 530. Voor Het Land van Nevele werkten mee: Hugo Schaeck (OMD-Nevele voorzitter), Vera Van Rysselberghe, André en Nelly Stevens, Alex Dhondt, Patrick Tuytschaever en André Bollaert. Zij konden rekenen op de medewerking van Nevels cultuurbeleidscoördinator Baukis De Decker, Roland Luttens, Patrick De Decker, Rudi Dhoore, Julie De Langhe, Adelin Haelvoet, Chris Fermon, Kurt Naert en Jan Pauwels. De goede samenwerking met OMD-Deinze was zeker mede bepalend voor het succes.

*Ook onze leden Roland Luttens en Chris Fermon zijn vaste gidsen geworden tijdens de jaarlijkse OMD-activiteiten.
(Foto's Henk Wouters)*

Dinsdag 11 september: André Bollaert en Hugo Schaeck ontvingen in ons erfgoedcentrum de Nederlandse kunstenares Annelien van Kempen uit Voorburg die een studie maakt over de meelzakken uit WO I die door Amerikaanse weldoeners naar ons land werden gestuurd in het kader van het Committee for *Relief in Belgium* (CRB) dat onder leiding stond van de Amerikaan Herbert Hoover, die in 1929 Amerikaans president werd. De kunstenares was uiterst opgetogen dat ze van de heemkring de mogelijkheid kreeg om onze meelzak aan een grondig onderzoek te onderwerpen. Het resultaat van haar studie kan men lezen op: <http://meelzak.annelienvankempen.nl/blog/een-bekende-vlaamse-meelzak-in-het-land-van-nevele/>

*Een enthousiaste Annelien van Kempen onderzoekt de Nevelse meelzak.
(Foto Hugo Schaeck)*

Onze ondervoorzitter Stefaan De Groote zorgt jaarlijks voor de promotiestand van onze heemkring op de boekenmarkt in Bachte die al het teken stond van vijftig jaar Het Land van Nevele.
(Foto André Bollaert)

Dondag 30 september: Panelgesprek 'Oorlogsmonumenten Een
verreldoorlog' in het kader van 'Geschiedenis in het Meetjesland' in
samenwerking met de sterk gewaardeerde medewerking van de
voorzitter en bestuurslid Alex Dhondt. (55 aanwezigen)

Donderdag 18 oktober: Youca-Zuiddag, die met de opbrengst van studenten-vrijwilligerswerk een jongerenproject steunt in Ecuador. Enthousiaste Sien Dominicus uit Deinze kwam mee orde scheppen in inventarisatie van onze oude plannen en prenten en de stock van oude afschriften. Ze werd er deskundig bijgestaan door onze erevoorzitter Willyssaert en ondervoorzitter Hugo Schaeck. Hartelijk dank Sien.

zaterdag 19 oktober: Herdenkingsmisviering in de kerk van Nevele met o.a. een Nederlandse mis naar aanleiding van de 100ste verjaardag van de vernieling van de kerk.

de Nevelse kerktorens tijdens WO I. Aansluitend werden de honderd aanwezigen uitgenodigd naar twee beeldreportages in het parochiaal centrum over de oorlogsvernielingen van toen in de zes Nevelse dorpen samengesteld en ingeleid door onze heemkring. Het Comité Groote Oorlog 2014-2018 bood aan de aanwezigen een receptie aan.

Woensdag 24 oktober: Eerste hulp bij GDPR in De Klaproos in Landegem. Een studieavond voor erfgoedverenigingen over de nieuwe Europese regels om de persoonsgegevens van burgers beter te beschermen. Een organisatie van Heemkunde Vlaanderen i.s.m. COMEET Erfgoedcel Meetjesland en heemkundige Kring Het Land van Nevele. (14 deelnemers)

Zaterdag 11 november: Herdenking wapenstilstand in Nevele kerk en omgeving met evocaties in de kerk van Nevele. Er werden fragmenten voorgelezen en opgevoerd uit de brieven en dagboeken van Renaat De Rudder en Florimond Pynaert en uit het dagboek van frontarts Max Deauville door Pat Mechele, Robbe Devreese en Joren Debrabander. De kerkdienst werd mede opgeluisterd door Rik Loobuyck. Onze bestuursleden André Stevens en Patrick Tuyschaever zorgden voor de technische bijstand waarbij ze konden rekenen op de sterk gewaardeerde medewerking van Marc Beirnaert en de helpende handen van cubeco Baukis De Decker. Tijdens de kerkdienst werden de talrijk aanwezige

kinderen rondgereden met legervoertuigen, een initiatief van de plaatselijke NSB-afdelingen. Tijdens kerkdienst was er een projectie van de namen van alle gekende militaire en burgerlijke slachtoffers van beide oorlogen die door onze kring was samengesteld.

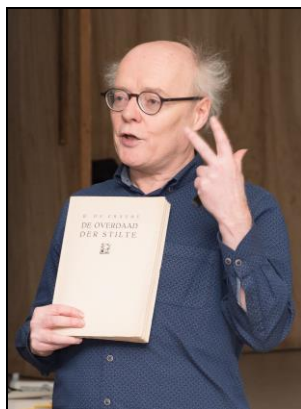
*Gelegenheidsverpleegster Pat Mechele en de gelegenheidssoldaten Robbe Devreese en Joren Debrabander verzorgden de evocatie voor de misviering op 11 november in de kerk van Nevele.
(Foto André Bollaert)*

Na de hulde aan het Nevels oorlogsmonument werden als vredeswens door de Nevelse schoolkinderen witte ballonnen opgelaten.

(Foto André Bollaert)

Zondag 9 december: 'Ge zijt allemaal welgekomen'. Lezing door prof. Dirk de Geest in OC Merendra in het kader van 'Geschiedenis in het Meetjesland'. Wie dacht dat poëzie enkel vandaag op een podium gebracht wordt voor een breder publiek, was verrast te vernemen dat de Vlaamse Poëziedagen eertijds honderden (soms meer dan duizend) mensen op de been brachten, die urenlang luisterden naar kritische voordrachten en vooral naar dichters en gedichten van uiteenlopende pluimage. Het initiatief was het levenswerk van een landelijke pastoor, Basiel de Craene, die zelf als schrijver actief was. De Craene verwierf vooral bekendheid van 1937 tot aan zijn dood in 1956 met de organisatie van de Vlaamse Poëziedagen. Daarop kwamen dichters en belangstellenden bij elkaar om samen naar poëzie en lezingen te luisteren, eerst in Ooidonk en later te Merendree. In een wervelende lezing, doorspekt met anekdotes nam prof. de Geest de zowat 50 aanwezigen mee in het dagelijkse wel en wee van de Merendreeze dorpspastoor Basiel De Craene en zijn levenswerk.

*Prof. Dirk de Geest over Basiel De Craene en zijn werk.
(Foto's Rita Bisschop)*

Donderdag 13 december: Onze voorzitter André Bollaert sloot het werkjaar van onze zustervereniging Dunsaf af met een lezing over de heren en dames van Nevele in zaal De Bierenoogst van het Museum van Deinze en de Leiestreek (mudel) voor zo'n 60 aanwezigen.

'Erfgoedcentrum Het Land van Nevele', onze bibliotheek, archief en documentatiecentrum in Hansbeke was, met uitzondering van de maanden juli en augustus, elke dinsdagavond open van 20 tot 22 u. en was elke eerste zondag van de maand open van 10 tot 12 u. Na afspraak kregen we ook studenten en vorsers op bezoek die konden rekenen op de nodige begeleiding voor hun scriptie of studie. We noteerden er in totaal 477 geregistreerde bezoeken (445 in 2017 en 487 in 2016) voor het raadplegen of ontlenen van boeken, de werking van onze kring, vragen om inlichtingen of het bijwonen van een vergadering. Zo stelden we ons erfgoedcentrum steeds ter beschikking voor de werkvergaderingen van het Nevels Comité Groote Oorlog 2014-2018 en OMD-Nevele.

In de werkgroep straatnamen die werd opgericht naar aanleiding van de komende fusie tussen Deinze en Nevele werd de heemkring vertegenwoordigd door André Bollaert en Jan Luyssaert. Het zijn vooral de toponymische studies van onze erevoorzitter die gebruikt werden voor het voordragen van de nieuwe straatnamen. In het kader van de herdenking van Egmont en Horn hebben we voor de Berkenlaan die in Nevele evenwijdig loopt met de Graaf van Hoornestraat de naam 'Egmontstraat' voorgesteld die door het schepencollege werd aanvaard en in de raadszitting van de gemeenteraad van Nevele van 26 juni 2018 definitief werd bevestigd.

Op woensdag 2 mei waren we present op de persconferentie waar door vzw De Kwelm de cast werd voorgesteld van 'Het gezin van Paemel', het toneelstuk van Cyriel Buysse dat de opener wordt van het gloednieuw CC Leitheater in Deinze en waar onze reizende Buyssetentoonstelling van 6 september tot 6 oktober 2019 zal geëxposeerd worden. We werkten mee aan de voorbereiding van de Nevelse sinksenstoet en de tentoonstelling over 200 jaar Sint-Sebastiaanschuttersgilde in Nevele.

Ons erfgoedcentrum ontving in 2018 diverse schenkingen onder meer van: André Bollaert, Romain De Bouver, René De Brabander, Stefaan De Groote, Lieven en Catherine De Ruyck-De Groote, Walter De Smet, Alfred Duerinck, Jan Luyssaert, Kathleen Michiels, Hugo Schaeck, Paul Van Damme, Elie Verleyesen en Lieve Vleurick.

We verstuurden 14 nieuwsbrieven waarin, naast onze eigen werking, ook de activiteiten werden aangekondigd georganiseerd door andere erfgoed- en culturele verenigingen.

Onze website, actief sinds 23 september 2000, werd maandelijks bezocht door minimum 463 (april) en maximum 786 (november) bezoekers. Zo noteerden we in 2018 in totaal 7.347 bezoeken van 6.714 gebruikers die 27.107 pagina's op onze website aanklikten voor info of onderzoek.

Eind september 2018 namen we de veelbezochte website E-Thesis over die dreigde van het internet te verdwijnen. Ons bestuurslid en gewezen geschiedenisleraar Lieven De Ruycck startte in 2002 met dit

vakoverschrijdende digitale project in de laatste graad secundair onderwijs van zijn school. Thesissen waar veel en lang aan werd gewerkt konden achteraf bijna niemand meer bereiken. Daarom spoorde hij studenten aan om hun afgewerkte thesis op een website te plaatsen. Na zijn pensionering dreigde dit project offline te gaan maar onze heemkring bood een uitweg.

De website www.ethesis.net waar alle wetenschappelijke richtingen aan bod komen telt jaarlijks vele tienduizenden bezoekers. Zo noteerden we sinds de overname de volgende bezoekersaantallen: september 11323, oktober 69.045, november 65.166 en december 63.624.

Onze Facebookpagina, actief sinds eind 2013 zag zijn likersaantal op 31 december 2018 opklimmen tot 2446 volgers (2.191 eind 2017, 1830 eind 2016 en 363 eind 2015). Daarvan komen er 460 uit Deinze en 451 uit Nevele zelf. 291 wonen in Gent en 140 zijn van Aalter. Van deze 2.446 verblijven er 78 in het buitenland, ongetwijfeld meestal mensen met een link met deze streek. 43 % zijn vrouwen en 57 % zijn mannen. De grootste groep zijn mensen tussen de 55 en 64 jaar: 23 %. Maar de jonge generatie is eveneens aanwezig: 15 % is jonger dan 34 jaar.

Ons bestuur vergaderde vier maal en we namen deel aan de vergaderingen van Erfgoedoverleg Meetjesland en de werkgroep De Bevrijding. We beantwoordden talrijke vragen over archeologie, oorlogsgebeurtenissen, emigratie, toponiemen, oude gebruiken, familiekunde, de Nevelse schrijvers enz. in de vroegere dorpen van ons werkgebied en bezorgden cultuurhistorische informatie aan diverse socio-culturele verenigingen en cultuurbeleidscoördinatoren en gaven advies inzake roerend en onroerend erfgoed.

Onze vereniging kreeg een plaats in de 'De Meetjesland Bucketlist' van 2018 (p. 71) als één van de tips om het vlakke Meetjesland buitenste binnen te ontdekken en voorzitter André Bollaert kreeg er de symbolische vermelding van 'Meetjesland ambassadeur' opgekleefd. Onze activiteiten kregen regelmatig aandacht in de pers en de organisatie van de herdenkingsfietstocht en het schilderij van Jean de Nivelle van kunstenaar Gilbert Declercq aan de kerk van Nevele konden ook rekenen op de interesse van de regionale televisiezender AVS.

Ons tijdschrift Het Land van Nevele verscheen vier maal, goed voor 504 blz. lokale geschiedenis. Op 31 december 2018 telden we 636 betalende abonnees, ons hoogste ledenaantal ooit (631 in 2017 en 545 in 2016). De meeste van onze leden komen uit Nevele, 272 in totaal verdeeld over de zes deelgemeenten: Hansbeke 34, Landegem 70, Merendree 28, Nevele 83, Poesele 27 en Vosselare 30. Daarna volgen Deinze met 127 leden, waarvan 20 uit Bachte-Maria-Leerne en 9 uit Meigem, Sint-Martens-Leerne en Zeveren; Aalter met 49 leden waarvan 19 uit Lotenhulle; Gent met 25 leden; Drongen met 16 leden; Sint-Martens-Latem en Tielt met 10 leden. Vijf leden komen uit het buitenland, 2 uit de Verenigde Staten, 1 uit Indonesië, 1 uit Namibië en 1 uit Nederland.

(A.B.)